

MISJONSHØGSKOLEN

FORSTÅELSE AV KALL
MED UTGANGSPUNKT I DET NYE TESTAMENTET

MASTEROPPGAVE I TEOLOGI

30-MOPG

Det nye testamentet

av

ALFRED MAUDAL PAULSEN

STAVANGER

MAI 2012

INNHOUDSLISTE

Kapittel 1

INNLEDNING.....	4
-----------------	---

Kapittel 2

NOEN FORSTÅELSER AV KALL	6
2.1 Spørsmål om menneskets identitet	6
2.2 Handler om Jesus	7
2.3 En del av Kristi oppdrag.....	9
2.4 Ett eller flere kall?	11
2.5 Ytre bekreftelse av det indre, eller motsatt?.....	14

Kapittel 3

NYTESTAMENTLIG FORSTÅELSE	16
3.1 Det nye testamentet	17
3.2 Tolkingsmetoder	19
3.3 Sentrale begreper	20
3.3.1 Kall	20
3.3.2 Andre begreper	21
3.4 Hvem kaller?	22
3.4.1 Guds røst	23
3.4.2 Frie vilje	26
3.5 Hvem kalles?.....	27
3.5.1 Bestemt på forhånd.....	28
3.5.2 Alle mennesker	29
3.5.3 Verdens dårskap	30
3.5.4 Elsker Gud	32
3.6 Hvordan kalles vi?	36
3.6.1 Ved evangeliet og Den hellige ånd	36
3.6.2 Ved Kristi nåde.....	38

3.6.3 Ved endring og offer	38
3.6.4 Ved et syn	42
3.6.5 Ved menigheten og håndspåleggelse	44
3.7 Hva kalles vi til?	44
3.7.1 Til kirke.....	45
3.7.2 Til arvinger	47
3.7.3 Til forskjellige oppgaver	51
3.7.4 Til hellighet.....	56
3.7.5 Til fred og frihet	60
3.7.6 Til forvalteransvar	64
3.7.7 Til å leve livet	65
3.7.8 Til omsorg og kjærighet.....	68
3.8 Hvorfor kalles vi?	70
3.8.1 Tro og håp	71
3.8.2 Kjærighet og misjon.....	75

Kapittel 4

KONKLUSJON	80
ANVENDT LITTERATUR	82

Kapittel 1

INNLEDNING

Den amerikanske forfatteren og reporteren, Walter Lippman, uttalte en gang at ”ingenting er så vondt for sjelen som følelsen av å bli brukt til ingenting”.¹ En slik påstand er vanskelig å måle opp mot andre sjelelige opplevelser, men det er utvilsomt at Lippman har et poeng her. Et menneske ønsker å være til nytte i sine omgivelser, med sine funksjoner. Vi ønsker ikke å føle oss ”til overs” eller ”til-side-satt”. Den engelske presten og forfatteren, John Stott skrev ”om Gud har en mening for sitt folk, og om denne meningen kan oppdages, så er det ingen ting som kan være viktigere for oss enn å lete etter den”.²

I de store spørsmålene som møter oss i søken etter en meningen med våre liv, møter vi på både opplevelsen av fascinasjon og bekymring. Det er fascinerende å søke etter mening, mål og sammenheng, men samtidig gir det bekymringer ved å oppdage at man ikke får alle de svarene man leter etter. Spørsmål som ”hva er meningen med livet”, ”hvorfor er vi her” og ”hvem er vi”, er enorme i møte med menneskets innsikt. Men selv om spørsmålene er vanskelige, er de helt nødvendige for å kunne reflektere over vårt liv, vår natur, og vårt ”kall”. At disse spørsmålene er grunnleggende og aldri ”går av moten”, gjør at de er aktuelle for mennesker til en hver tid.

I dag hevder mange mennesker at de har fått et ”kall”. De føler seg kalt til en viss tjeneste eller posisjon i samfunnet. I disse sammenhenger er det ikke alltid like lett å forstå, som det er å godta. I denne oppgaven ønsker jeg å komme nærmere inn på en forståelse av det mennesker betegner som et ”kall”. Det er naturlig at det dukker opp spørsmål hos mennesker når denne betegnelsen blir brukt. Slik har det også vært hos meg. Hvem mener de at kallet kommer fra? Blir alle kalt? Hvordan går det for seg? Kan man kalles til hva som helst? Blir mennesker bare kalt til de store oppgaver, eller kan man tenke at enhver kallelse i seg selv er stor? Dette er noen av de spørsmålene som har inspirert meg til å se nærmere på dette temaet i oppgaven.

Det er nok i religiøse sammenhenger at kall omtales hyppigst. Bibelen har blant annet mye å forteller oss om nettopp dette emnet, både i Det gamle testamentet og i Det nye testamentet. I Det gamle testamentet støter man på flere mennesker som mente de var kalt av Gud. Abraham ble kalt til av Gud til å være stamfar for Guds folk (1 Mos 12,1-3), Moses var

¹ Donald R. Heiges, *The christian's calling* (Philadelphia: Fortress press, 1984), 12.

² Otto Rimås, *Kallet ... til et liv i frihet* (Oslo: Luther Forlag, 1999), 14-15.

kalt til å leder Israelfolket ut av Egypt (2 Mos 3,1-4,17) og David var kalt til å være konge (1 Sam 16,1-13). Beveger vi oss over i Det nye testamentet hører vi blant annet om disiplene som blir kalt av Jesus (Matt 4,18-22), og om kristendomsforfølgeren Saulus som blir kalt til å være apostel for alle folkeslag (Apg 9,1-19).

I det følgende ønsker jeg å bygge opp en tematisk besvarelse på emnet. Det betyr at jeg vil undersøke selve temaet ”kall” og dens forståelse. Som en innledning til temaet vil jeg begynne med å ta utgangspunkt i den systematiske teologien og presentere noen ulike forståelser av ”kall”. Disse bygger i stor grad på boken til professor i teologi Gary D. Badcock, *The Way of Life* (1998). Underveis i teksten vil jeg stille en del reflekterende spørsmål, uten alltid å kunne besvare dem. Deretter beveger jeg meg over på hoveddelen og den nytestamentlige disiplinen. Her vil jeg foreta et dypdykk i Det nye testamentet på leting etter hva det sier om emnet. Jeg vil kategorisere søket ved å ta utgangspunkt i fem ulike grunnleggende spørsmål, som jeg har kommet frem til er aktuelle. Funnene vil jeg presentere i form av henvisninger og gjengivelser av de aktuelle bibeltekstene. Jeg har tatt utgangspunkt i den norske oversettelsen til Bibelselskapet fra 2011 og den greske grunnteksten presentert i Nestle-Alands utgave av ”Novum Testamentum Graece”. Mot slutten vil jeg komme med en konklusjon hvor jeg blant annet måler forståelsen fra Det nye testamentet opp mot de forståelsene som presenteres i starten av besvarelsen. Jeg vil også bruke konklusjonen til å komme med egne tanker og synspunkter på temaet.

Kapittel 2

NOEN FORSTÅELSER AV KALL

Menneskelivet byr på mange valg. Hver eneste dag velger vi mellom forskjellige alternativer. Valgene vi gjør kan være av stor betydning, for eksempel giftermål eller bosted, eller de kan være mindre som for eksempel valg av middag og treningstider. Felles for begge disse gruppene er at man forsøker å gjøre det beste valget ut fra de alternativer man har. På forskjellige stadier i livet kan man i dag møte på anbefalinger som sier at man skal gjøre valg ut fra det man er overbevist om, det ”magefølelsen” sier. En annen formulering på denne prosessen er å kjenne etter hva man er ”kalt” til. Men hva legger vi egentlig i dette uttrykket? Er det et uttrykt som fanger hele dimensjonen?

Ordet ”kall” er vanskelig å tillegge en universell god betydning. Ordbøker gjengir uttrykket med ”indre trang”, ”livsoppgave” eller ”prestens embete”. I verbformen ”å kalle” finner vi gjengivelser som å ”rope (på)”, ”be om å komme” eller å ”gi navn”.³ I dagligtalen gjengis det med så enkelt som ”kom”. Altså, rope på noen med den hensikt å få dem med på noe.⁴ Men er betydningen like enkel for en troende kristen? Hva handler det egentlig om, og hva gjør at det har så stor betydning for mange mennesker?

For å gjøre oss opp et bilde over noen forståelser av ”kall” som finnes i dag skal vi ta en kort tur til den systematiske teologien. Her møter vi blant annet på ulike teologer som har behandlet emnet. Teologene vi er borti er Karl Barth, Hans Urs von Balthasar og Martin Luther. Ved å presentere de ulike forståelsene vil vi trolig kunne se at det finnes forskjellige tanker rundt dette emnet. Tanker som faktisk er med å prege både menneskesynet og synet på Gud. Det kan være greit å ha disse med i bakhode når vi skal gå videre til den nytestamentlige disiplinen og foreta et dypdykk i Det nye testamentet.

2.1 Spørsmål om menneskets identitet

I dag er det mange unge og voksne som oppsøker rådgivere og veiledere for å motta hjelp til å finne deres ”vei” i livet. Det kan gjelde i forbindelse med utdanning, arbeidslivet, eller familiesituasjoner. Vi mottar da hjelp til å finne de beste løsninger på problemstillingen, med utgangspunkt i hvem vi er, og hvordan vi ser oss selv. Som sagt innledningsvis er vi ofte opptatt av å la vår overbevisning styre mange av valgene vi tar. Vi velger det vi føler er rett ut

³ Tor Guttu (Red.), *Norsk ordbok med 1000 illustrasjoner* (Oslo: Kunnskapsforlaget, 2005), 567.

⁴ Rimås, *Kallet ... til et liv i frihet*, 17.

fra hva vi overbeviser oss selv om og påvirkninger fra omgivelsene som omgir oss. Herfra er ikke veien lang til at vi kan begynne å tale om dimensjonen ”kall”.

Når vi velger å bygge store deler av livene våre på overbevisninger, er det naturlig å tenke hvor disse overbevisningen stammer fra. Med utgangspunkt i at vi leter etter ett ”kall”, kan vi spørre om hvor ofte det regnes med ”noen” som kaller? Har vi i dag utestengt subjektet i dette uttrykket, men likevel holdt fast på betegnelsen ”kall”? I så fall står vi overfor at vi regner med et ”kall”, men uten noen som ”kaller”. Det betyr at det ikke er noen Gud som er virksom i detaljene ved de handlinger som påvirker oss i livet. Det betyr samtidig at Gud heller ikke har innflytelse på det som skjer inni hvert enkelt menneske av ”indre overbevisninger”.

Ved et slikt tilfelle tillegges menneskets eksistens en skapende frihet. Det betyr at selv om vi regner med at hele vår væren avhenger av en Gud, vil det altså si at det er mennesket selv som velger og handler. På denne måten er hele kallet bygget på hver enkelte individ sin egenverdi, og til og med verdien på andre mennesker. Sentrale fokusområder ved en slik forståelse er å lære seg selvdisciplin, selvhengivelse og evnen til å arbeide for å nå et mål.⁵ Oppmerksomhet er da rettet mot den enkeltes overbevisning med den identitetsskaping og de rollene det medfører.

En slik konsentrasjon om seg selv og sin identitet, skaper naturligvis flere spørsmål. Er det en logisk slutning at vi tilskriver vår overbevisning til oss selv og ikke involverer noe overstående guddommelig i det hele tatt? Er dette en forståelse som på noen måte kan passe inn i den kristne teologien? I religiøse sammenhenger vil svaret på det siste spørsmålet være, nei. Det er ikke noe fornuftig tanke å regne med et ”kall” uten en som ”kaller”.

2.2 Handler om Jesus

En gang i det andre århundre satt apostelen Johannes og skrev følgende om Jesus: ”Alt er blitt til ved ham, uten ham er ikke noe blitt til” (Joh 1,3). Hvordan passer dette inn med det vi leste i forrige avsnitt at man kun kan oppdage sitt kall ved å analysere sin egen identitet? En av de største kritikerne til den forrige forståelsen av kall, var den sveitsiske teologen Karl Barth (1886-1968). Han regnes blant de største protestantiske teologene i det 20. århundre, og har hatt stor betydning for mange områder innen teologi. Spesielt har dette vært konsentrert rundt konseptet om åpenbaring, noe som er særlig interessant for temaet i denne oppgaven.⁶

⁵ Gary D. Badcock, *The Way of Life* (Cambridge: William B. Eerdmans Publishing Company, 1998), 53.

⁶ Alister E. McGrath, *Christian theology. An introduction* (London: Wiley-Blackwell, 2011), 76.

Barth anså ikke spørsmålet om kall til å gjelde kun vedkommende sin identitet og yrkesvei. Han mente at det var feil å rette hovedfokuset på personen som kalles. Dette står i stil med resten av hans teologi som konsentrerer seg om å redde den kristne teologi fra et perspektiv som konsentrerte seg om mennesket. Den liberale protestantismen var å anse som den største fienden til Barth. Han motsatte seg en type teologi som kan kalles ”antroposentrisk”, som blant annet hadde den tyske teologen og filosofen Friedrich Schleiermacher som sin talsmann.⁷

Barth mente at det grunnleggende ved kall måtte være Guds frelseshandling i Jesus Kristus. Ved Jesus viser Gud at han er for mennesket, og at mennesket er for Gud. Gjennom dette har både rettferdiggjørelse og helliggjørelse funnet sted. Men i en slik forståelse av kall blir det feil å søke etter å oppfylle seg selv, eller å utrette sin egen selvrealisering. Vi mennesker får nytt liv ved at Jesus Kristus, som var både Gud og menneske, forsoner oss med seg. Dette er det som muliggjør det kristne kallet som omvender mennesker til et nytt liv, og forkynner om nettopp det.⁸ Men hva sier dette om menneskeverd og selvbylde? Er ikke dette på kanten til selvutslettelse?

For Barth handlet det om å være kalt til tro og til disippelskap. Men hva kallet er må erfares av mennesket i den tid de lever. I den forbindelse tar Barth frem et annet perspektiv, hvordan kalles vi? Dette er et sentralt spørsmål i behandlingen av kall, og vi skal komme nærmere tilbake til det senere. Her må vi peke på hvordan en slik forståelse tenker at vi blir kalt. Mange ville nok kalle det for et mirakel, da det er snakk om et verk av Den hellige ånd. For det er gjennom Den hellige ånd at Gud gjør krav på sitt eget, det han selv har skapt. Da har det ingenting å si om skapningen er syndig eller ikke-troende. Barth så faktisk på kall som en funksjon for å vekke mennesker til tro.⁹

I forståelsen til Barth er ”kall” alltid knyttet til en åpenbaring. Med åpenbaring menes det ”noe man ser for seg” eller en ”visjon”.¹⁰ Barth henviser til en åpenbaring som har hele sitt innhold i Jesus Kristus. Innen denne forståelsen har Barth utviklet en todelt lære om hva man kalles til. De knyttes begge til spørsmålet om ”å tro” og om ”å leve i lydighet”. Han peker ofte på ansvaret av å være et vitne. I sin fordypning av de kallshistoriene som finnes i Bibelen, mener han at hovedprinsippet ikke er at de som kalles settes i et en ny relasjon til Gud, men at den nye relasjonen med Gud alltid innebærer et oppdrag og utsendelse. De

⁷ Badcock, *The Way of Life*, 54 og 57.

⁸ Badcock, *The Way of Life*, 55-57.

⁹ Badcock, *The Way of Life*, 54-55.

¹⁰ Guttu (Red.), *Norsk ordbok med 1000 illustrasjoner*, 1348.

kristne er ment å delta som vitner. På den måten blir profetene og disiplene i Bibelen modeller for hvordan kristne skal leve som vitner til hva man har sett og hørt.¹¹

Men som nesten alt annet i verden kan også kall ha flere sider, og dermed flere forståelser. Selv om Barth anses å være blant de største protestantiske teologer av det 20. århundre, kommer ikke meningene hans unna problemer og motargumenter fra andre hold. En av kritikkene går ut på at dersom mennesket nektes en virkelig status i seg selv, vil det ikke få opplevelsen av å være objekt for den guddommelige kjærlighet. Nettopp denne kritikken blir ofte fremhevet som en av svakhetene i hele Barthianismen.¹²

2.3 En del av Kristi oppdrag

Den tyske teologen Oscar Cullmann sa en gang at når Det nye testamentet spør ”hvem er Kristus?”, menes det ikke ”hva er hans natur?”, men ”hva er hans funksjon?”.¹³ En som hadde en annen forståelse av kall og mente at Barth manglet tilstrekkelig teologisk antropologi i sin forståelse, var Hans Urs von Balthasar (1905-1988). Han var en katolsk teolog med stor betydning for ulike teologiske debatter. Han står bak forståelser som sier at kristendommen er et svar på Guds selvrealisering, der han spesielt vektlegger troen som et svar på visjonen om Guds skjønnhet.¹⁴

Balthasar mente mennesker var en del av Kristi oppdrag. Det vil si at den frelsende handlingen av Gud er uferdig før den oppfylles i menneskehetens liv. Både det menneskelige og det guddommelige må ha sin plass i teologien, mente Balthasar. Guds handling med Jesus Kristus var ikke ment som en summering av alle menneskelige historier inn i sin egen inkarnasjon. Den var ment til å gjøre plass for hele menneskehistorien i det frelseshistoriske dramaet som fant sted da Gud ble inkarnert til en verden av tid og rom.¹⁵ Men har vi en tilstrekkelig forståelse av hva det vil si å være i Kristus? Eller hva det vil si å ferdigstille oppdraget til Kristus?

Også i denne forståelsen gjør synet på ”funksjon” og ”væren” seg gjeldende. Bibelen fokuserer på en Gud som handler, mer enn en guddommelig væren. Balthasar anser Guds funksjon som nøkkelen til hans væren. Han fremhever også at alle handlinger finner sted i en situasjon og er relatert til den situasjonen. Kristus er derfor den han er i tid, både dynamisk og relasjonelt. Han må derfor ikke ses som statisk og tidløs.

¹¹ Badcock, *The Way of Life*, 56.

¹² Badcock, *The Way of Life*, 54.

¹³ Badcock, *The Way of Life*, 62.

¹⁴ McGrath, *Christian theology. An introduction*, 77.

¹⁵ Badcock, *The Way of Life*, 58-59.

Balthasar mente at Jesu bevissthet om sitt oppdrag, var nært knyttet til en eksjatalogisk oppfattelse. Målet var å avskaffe verdens fremmedliggjøring fra Gud, og ta et oppgjør med det syndige i verden. Spørsmålet om Jesu gjerning, innebærer også spørsmålet om hvem han er. Balthasar ønsker å forstå identiteten til et oppdrag og en person gjennom kristologi og deltakelse i Kristi oppdrag. Det finnes grunnlag for en slik forståelse flere steder. Bibelen viser tydelig bevis på at mennesker mottar ny identitet når de blir tildelt et oppdrag. Et tegn på dette er navneendringer som oppstår flere steder i Bibelen.¹⁶ Balthasar skriver i boken "Theo-Drama vol. III" (San Francisco: Ignatius Press, 1992) at, "dersom vi kunne sette ord på Jesu grunnleggende intuisjon om hans identitet, ville det vært: ... Jeg er den som Guds rike må og vil komme gjennom".¹⁷

Vi kan vite at vi er mennesker og det på en unik måte, men likevel er det veldig vanskelig å vite "hvem" man er. Hva er det som skiller oss fra hverandre? Er det fysisk tilstedeværelse eller kvaliteter, eller kanskje historie og erfaring? En tanke som er interessant i denne sammenhengen stammer i moderne tid fra den tyske filosofen Georg Wilhelm Friedrich Hegel. Den går ut på at man kjenner seg selv kun gjennom andre. Balthasar peker på at dette kun kan fortelle oss om hva vi er for den andre personen. Han skriver at "så lenge det bevisste subjektet ikke kan oppdage sin kvalitative identitet, kan han ikke finne noe absolutt mening, heller ikke for sin eksistens".¹⁸ Jesus viser dette tydelig med seg selv. Hans identitet blir til ved at Faderen adresserer ham som "dette er min Sønn, den elskede" (Matt 3,17). Hans identitet er dermed identisk med hans oppdrag som presenteres i Joh 4,34.

Balthasar plasserte tanken om kall i sentrum av det teologiske konseptet om personen, både kristologisk og antropologisk. Akkurat som ikke menneskenaturen kan gjøre rede for den særegne personligheten til Jesus, kan den heller ikke gjøre det med noen mennesker. Det finnes bare en av hver personlighet. Det er relasjonen til Gud som fremkaller hvert individs unike følelse av selvbylde. Men denne følelsen kan også være underforstått. Det kan være bare en følelse av å gjøre en tjeneste til det gode som vekker følelsen av å ha en unik mening med sitt liv. Men hva kan en slik følelse si om hva vi er kalt til? Er det så enkelt som at vi er kalt til å gjøre en tjeneste til det gode?

Balthasar mener at i den kristne tro er den guddommelige misjon allerede fullt åpenbart. I den er også menneskehetens natur og fremtid klargjort. Det er en fremtid bestående av fellesskap med Gud gjennom ord og ånd. På den måten er menneske objekt for

¹⁶ Badcock, *The Way of Life*, 59-62.

¹⁷ Badcock, *The Way of Life*, 63

¹⁸ Badcock, *The Way of Life*, 63.

Guds kjærlighet, og i samsvar med inkarnasjonen, korset, oppstandelsen og ikke minst pinsen og dens betydning for kirken.¹⁹

Det som vekker følelsen av at en selv står foran Gud, er deltakelse i oppdraget til Kristus. Et oppdrag som har som mål å realisere Guds rike. Balthasar mener grunnen til dette ligger i kristologien. Ved å bli kjødelig, har Kristus forutsatt, ikke bare en bestemt menneskehet, men et forhold til menneskenaturen generelt. Denne menneskenaturen kalte Balthasar ”feltet for Jesu oppdrag”.²⁰ Ved inkarnasjonen ble hvert medlem av menneskeheten gitt et oppdrag. Dette er en av de store styrkene ved Balthasar sin teologi som han også deler med blant annet Barth. Ved Kristus ble Gud det vi er, slik at vi kan bli hva han er. Men Balthasar mener at dette avhenger ikke kun av guddommelig handling, men også handlinger av mennesker.²¹

For å forstå Balthasar på en riktig måte avhenger det av riktig takknemlighet til korset. Det er viktig for hele hans teologi og særlig kristologi. Å se kall som en del av Jesu oppdrag, må innebære å bære det korset som hans oppdrag var orientert rundt, og som det virkelig ble oppfylt ved.²²

2.4 Ett eller flere kall?

I omtrent år 315 e.Kr. skrev biskopen av Cæsarea, Eusebius, om nettopp dette emnet. Han pekte på to veier i livet, som begge var gitt til kirken gjennom Kristus. Den ene var over naturen, og over den vanlige menneskelig levemåte. Den forbød blant annet ekteskap, barn, eiendom og velstand. Man skulle overgi seg kun til Guds tjeneste, og ikke noe annet. Dette ble betegnet som å være det perfekte kristne livet. Den andre veien var mer menneskelig og tillot ekteskap, barn, myndighet, militærtjeneste, gårdsdrift og handel.²³

Det er ikke overraskende at slike oppfatninger førte til at bare de som levde ”over naturen”, det vil si munk, nonner og prester, hadde full godkjenning av Gud. Og bare de kunne hevde at de hadde et kall. En som protesterte mot et slikt skille, og er sentral i behandlingen av dette temaet, er den tyske reformatoren og teologen Martin Luther. Han ble offentlig kjent i 1517, da han hang opp de 95 tesene som motsa avlatsaktiviteten til den romerske kirken. Han mente at kirken hadde beveget seg bort fra Det nye testamentet, og

¹⁹ Badcock, *The Way of Life*, 65.

²⁰ Badcock, *The Way of Life*, 66.

²¹ Badcock, *The Way of Life*, 65-66.

²² Badcock, *The Way of Life*, 66.

²³ Heiges, *The christian's calling*, 45.

pekte på behovet for en reform. Luther har hatt stor betydning for den vestlige tankegangen, særlig kjent er han for sin forståelse av rettferdiggjørelsen.²⁴

Luther mente pavedømmet hadde opprettet tre ”vegger” for å beskytte seg selv mot kravene fra folket. For det første hadde de erklært at den åndelige makt stod over det temporale. For det andre mente de at bare paven kunne tolke Skriften. Og til sist at bare paven kunne innkalle til et konsil.²⁵ Luther svarte med å presentere et syn som sa at mennesker ikke ble rettferdige overfor Gud etter hva de gjorde eller ikke gjorde. Han pekte på at det burde forlanges perfektjonisme av alle folk, ikke bare av dem som hadde viet seg selv til klosterlivet. Men samtidig var Luther klar over at ingen var i stand til å være perfekt. Han presenterte dermed to alternativer i forbindelse med kallet. Det første var at man kunne fortsette å nekte for gyldigheten til kallet ved å referere til tilstanden i livet. Det andre var at man kunne utvide kallet til å inkludere alle tilstander i livet, det vil si både geistlig og lek, åndelig og sekulær. Med tilstand mente Luther den posisjonen man er satt i av Gud sitt fremtidssyn. Selv var Luther overbevist om at det andre alternativet var riktig å velge.²⁶ Men betyr dette da at alle er kalt?

Luther var av den oppfatning at alle kristne har et kall i livet, fordi alle troende har en tilstand. I hver tilstand finnes det muligheter for å tjene Gud og sine medmennesker. På den måten gjelder kallet fra Gud hele livet og er involvert i alle relasjoner. For eksempel er man kalt til å være en trofast ektefelle, en forståelsesfull forelder, en ansvarlig innbygger og en god nabo. Dette ligger på lik linje med det at man er kalt til å være en god snekker. Dersom snekkeren en gang pensjonerer seg, forsvinner dermed ikke kallet fra Gud. Dette er noe Luther gjør særlig klart i hans tale om Joh 21,19-24. Han presenterer her en vid betydning av kall. Han sier: ”Dersom du er en student, tenk på studiene; dersom du er en hushjelp, rengjør huset; dersom du er en tjener, ta deg av hestene; osv”. Ved å gjøre det som kreves ved de ulike tilstandene, oppfyller man sitt kall i verden.²⁷ En slik oppfattelse bidro til en ny epoke for forståelsen av et kristent kall i den vestlige verden.

Men full forståelse av Luthers kallstanke får man ikke uten å regne med hans konsept om de to kongedømmene: nådens kongedømme og skapelsens kongedømme. I Luthers øyne var dette to likestilte kongedømmer, som ikke kunne underordne seg hverandre. Heller ikke måtte de bli slått sammen og aldri skilles. Luther utarbeidet denne tanken som en reaksjon på at den romerske kirken mente at den åndelige makten stod over den temporale. For å beskrive

²⁴ McGrath, *Christian theology. An introduction*, 56-57.

²⁵ Badcock, *The Way of Life*, 33.

²⁶ Badcock, *The Way of Life*, 36.

²⁷ Heiges, *The christian's calling*, 50-51.

de to rikene kort kan man si at ”nådens kongedømme” er det riket hvor Guds barn holder til i frihet, gjennom sin tro. ”Skapelsens kongedømme” er det riket hvor de troende tjener Gud ved å tjene andre. I dette riket kan mennesker samarbeide med Gud, for å oppnå hans plan. På den andre siden kan Gud også bruke personer som sitt redskap, selv om de ikke er klar over hvilken rolle de spiller. Luther kobler kallstanke til begge disse rikene. Han peker på at Gud kaller mennesker til nådens kongedømmer, hvor han gir dem tilgivelse og fellesskap, og til skapelsens kongedømme for at de skal tjene sine medmennesker. På den måten hører begge kongedømmene til i ett kall.²⁸

Luther brukte betegnelsen ”kall” både til å dekke kall inn i kirken, og kall i en tilstand. Hovedvekten legger han nok på den siste bruken. Han referer ikke til kall kun i forbindelse med et prestelig kall, til og med heller ikke kun ved et religiøst kall. Luther retter seg like mye mot familieliv og det sekulære, som tjeneste i kirken.²⁹ Den svenske teologen Gustav Wingren mente at Luther ikke brukte betegnelsen ”kall” i tilknytning til en ikke-kristen sitt arbeid. Kall var det jordiske og åndelige arbeidet til de kristne. Grunnen til denne oppfatningen er at Luther skrev både for og om de kristne, som hadde både stand og kall.³⁰ Wingren mente at Luthers lære om at alle er i en tilstand, var det virkelige grunnlaget for hans konsept om et kristent kall.³¹

Et av de elementene som er avgjørende er troen. Luther ser kallet som en umulighet uten den. Det er gjennom troen at mennesket kan se en religiøs betydning med sitt verdslige arbeid. I tillegg hindrer troen oss i å se på frelsen som noe vi har gjort oss fortjent til. Luther mente at tro er adskilt fra gjerning, men likevel utøst i gjerning. På samme måte sier han at Kristus sin guddommelighet var adskilt fra hans menneskelighet, men likevel utøst i den.³²

Luther sin forståelse av kall må ses i lyset av to forhold. For det første var Luthers bruk av betegnelsen ”kall” en reaksjon på hvordan det ble brukt i den romerske kirken. Da Luther protesterte mot denne kirken, ble han nødt til å vektlegge tanken om at alle troende er kalt. For det andre forsøkte Luther å vise at Gud søker den falne menneskeheten.³³ I ”Den lille katekismen” kommer Luther inn på dette temaet i sin forklaring til den tredje trosartikkelen. Gud kaller mennesker gjennom Den hellig ånd. Et menneske kan ikke med sin egen vilje eller styrke tro på Jesus Kristus, dette kan bare skje gjennom Den hellige ånd. Den samme oppfattelsen finner vi igjen i ”Den store katekismen”, som i tillegg beveger seg bort fra det

²⁸ Heiges, *The christian's calling*, 46-47.

²⁹ Badcock, *The Way of Life*, 38.

³⁰ Heiges, *The christian's calling*, 49.

³¹ Badcock, *The Way of Life*, 37.

³² Badcock, *The Way of Life*, 37.

³³ Heiges, *The christian's calling*, 49.

individuelle plan og over til et fellesskapsplan. Nettopp denne endringen fra det individuelle og over til det kollektive, har gitt grunnlag for å anse det som vanskelig å bestemme om Luther så på kall som individuelt eller noe som gjaldt et fellesskap.³⁴

2.5 Ytre bekreftelse av det indre, eller motsatt?

Selv om det er ulike meninger om hvordan vi skal forstå kallet, er det stort sett enighet om at kallet har en påvirkning på hvordan vi forstår oss selv i en større sammenheng. Et spørsmål som er interessant å dvele litt ved i denne sammenhengen, er spørsmålet om hva som kommer først av det indre eller det ytre kallet. Med det indre kallet siktes det til den indre overbevisningen som vi kjenner, mens det ytre kall peker mot faktorer utenfor oss selv. Men går bekreftelsene bare en vei, eller kan de gå begge veier?

Ofte trenger vi en ytre opplevelse for å bekrefte hva vi føler på innsiden. En følelse blir til virkelighet når noe annet eller andre viser til samme følelsen. Mennesker er opptatt av ytre bekreftelse i mange sammenhenger i livet. Selvtillit og selvbilde bygges opp eller ned av dette. Er det riktig å tenke på samme måte om kallet? Dersom vi for eksempel har følt oss skikket til et type yrke og tatt den nødvendige utdanningen inne feltet, vil ansettelse og suksess være en bekreftelse på at vi har valgt riktig. Eller vi har kanskje gått og kjent på et kall over lengre tid, men enten undertrykt det, eller ikke hatt anledning eller lyst til å bruke det. Dette kan være situasjonen helt frem til vi opplever at kallet blir bekreftet fra utsiden. Det kan forekomme enten ved ros, lønnsøkning, positive resultater eller rett og slett hygge for seg selv eller andre i tjenesten. I liturgien for vigsling til prestetjeneste gir biskopen en ytre bekreftelse ved å si: ”Så erklærer jeg at du er rett kalt prest i vår kirke, med den myndighet og det ansvar som hører til ditt hellige kall, etter Guds ord og vår kirkes ordninger”.³⁵

På samme måte som ytre omgivelser og påvirkninger kan være avgjørende for et mennesket, er også det indre det i minst like stor grad. Dersom vi snur på forståelsen i forrige avsnitt, får vi at det indre kallet bekrefter det ytre kallet. Det fokuseres da på at vi kan få et kall utenfra, men at vi trenger en indre overbevisning for å anse det som vårt kall. Dersom vi bli spurt om en tjeneste vi ikke føler oss passet til, kan vi etter hvert finne ut at nettopp en slik tjeneste stemmer overens med våre egne følelser på innsiden. Men betyr det at vi skal si ja til alt vi får et ytre kall til? Skal vi tenke at kallet er noe vi tilpasser oss etterhvert, eller er det i det hele tatt riktig å legge vekt på at mennesker skal føle seg tilpasset med sitt gudgitte kall? Uansett svar på slike svevende spørsmål, er det av betydning for oss at det kallet vi inkluderer

³⁴ Heiges, *The christian's calling*, 47-48.

³⁵ *Gudstjenestebok for Den norske kirke. Del II kirkelige handlinger* (Oslo: Verbum, 1996), 171.

i våre liv, stemmer overens både med den indre dimensjonen og de ytre påvirkninger vi opplever fra omgivelsene.

Guds kall til handling innebærer alltid å yte innsats og slit for å finne ut hvem vi egentlig er. Denne prosessen med å gi vårt svar til Gud, foregår steg for steg. Først tar gjerne vårt svar form i ferdigstilte roller, jobber eller aktiviteter. Mange trenger å ha fylte roller en stund før de innser at det er mer ved dem enn hva disse rollene klarer å fylle. Det ”mer” er i sentrum for den indre følelsen av kall. Guds kall vil alltid strekke seg utover standardiserte roller. Gud kaller til å ofre oss selv til det som kan kreve at vi må gå på umerkede stier. Uansett hvor mye blod og svette som går med i denne prosessen, finnes det også en følelse av glede og fryd i forbindelse med det.³⁶

³⁶ Francis Dewar, *Called or Collared? An alternative approach to vocation* (London: Francis Dewar, 2000), 32-35.

Kapittel 3

NYTESTAMENTLIG FORSTÅELSE

Ved midten av det første århundre, nærmere bestemt omtrent år 56 f.Kr.,³⁷ skriver misjonæren Paulus til menigheten i Korint; ”nå forstår jeg stykkevis, da skal jeg erkjenne fullt ut” (1 Kor 13,12). Å kunne oppnå en full forståelse av de store spørsmålene i livet, er for oss mennesker en umulighet. Det er noe av det som skiller det guddommelige fra det menneskelige. Hvert svar vi mener å ha funnet fungerer som en utløserfaktor som får oss til å spørre mer og mer. I søken etter en forståelse av kall i Det nye testamentet har det dermed ingen hensikt å forsøke å fange opp hele forståelsen. Bibelen i seg selv gir oss et bilde på denne forståelsen som er stykkevis. Dette preger også behandlingen av temaet her i oppgaven, og gjør at fremstillingen blir stykkevis.

Det første møtet med kall i hele frelseshistorien i Det nye testamentet kommer ved kallet til Maria, Jesu mor (Luk 1,26-38). Som en forlovet jomfru kalles hun til å bli mor til verdens frelser. Gjennom en inngripen av Den hellige ånd er dette mulig. Maria får beskjed om at sønnen hennes ”skal være stor og kalles Den høyestes sønn” (Luk 1,32). Det vil si at det lille barnet som på underfull måte skapes til liv i henne, er Guds sønn. Fortellingen om kallet til Maria er et av de ideelle mønstrene på disippelskap i Det nye testamentet. I teksten til Lukas leser vi at Maria først hører ordet, grunner på det, for så å gi liv til det.³⁸ Denne fortellingen er god å ha i bakhodet når vi leter etter en forståelse av ”kall”. Den gir oss tydelige innblikk i hvordan et kall ankommer, oppfattes og påvirker et menneske.

Sammen med andre kallelser i Det nye testamentet, gir denne fortellingen en trang til å stille spørsmål. Spørsmål som belyser ulike sider av emnet. Det spørsmålet som kanskje dukker opp først handler om hvem som er subjektet til handlingen, *hvem kaller?* I Maria sitt tilfelle kom kallet fra ”engelen Gabriel sendt fra Gud” (Luk 1,26). Det neste som er naturlig å lure på er hvem kallelsen rettes mot, *hvem kalles?* ”Jomfruens navn var Maria” (Luk 1,27). Deretter dukker det opp et naturlig spørsmål om hvordan hendelsen går for seg, *hvordan kalles vi?* ”Engelen kom inn til henne og sa: ”Vær hilset, du som har fått nåde!” (Luk 1,28). Dersom vi skal forstå selve innholdet i kallet må vi også spørre etter *hva kalles vi til?* ”Du skal bli med barn, og føde en sønn, og du skal gi ham navnet Jesus” (Luk 1,31). Til slutt kommer spørsmålet som søker etter en forståelse av det store bildet ved kallelsen, nemlig

³⁷ Reidar Hvalvik og Terje Stordalen, *Den store fortellingen. Om Bibelens tilblivelse, innhold, bruk og betydning* (Oslo: Det Norske Bibelselskap, 1999), 293.

³⁸ Donald Senior og Carroll Stuhlmueller, *The Biblical Foundations for Mission* (Maryknoll, New York: Orbis Books, 1983), 266.

hvorfor kalles vi? ”For ingen ting er umulig for Gud” (Luk 1,37). Dette er fem spørsmål som ligner på hverandre og derfor ofte delvis besvarer hverandre. Men for å komme til en forståelig oppfatning om hva et kall er, er de helt sentrale.

Den amerikanske teologen Donald R. Heiges sammenligner denne nysgjerrigheten med en situasjon fra gaten i New York. ”Gaten var en blindgate, noe som gjorde den til en passende lekeplass for barna i området. Midt i barnas høylytte lek høres en stemme som kaller fra en leilighet over: ”Johnny! Susie!” Hvem var det som kalte? En mor. Hvem kalte hun på? Sine barn. Hvorfor kalte hun? For å bringe dem hjem, muligens til middag, eller løpe noen ærend. Heiges mener kallelsen er like enkel som denne historien. Hvem kaller? Gud. Hvem kaller han på? Sine barn. Hvorfor kaller han? For at hans barn skal komme hjem, samle seg rundt hans bord og så løpe ærend for han”.³⁹

Det er tydelig at vi kan oppleve ulike typer kall rundt oss til enhver tid, med ulikt innhold. Hva ligger det for eksempel i at Jesus ”kalte” de tolv disiplene (Matt 4,18-22; 9,9; 10,1-4)? Er dette samme type kallelse som vi leser om helt fra skapelsens tid da Gud kalte på Adam (1 Mos 3,9), og som føyer seg inn i rekken av kallelser gjennom Det gamle testamentet og i nytestamentlig tid, og helt frem til i dag? Det er en vanlig forståelse at innholdet i Det gamle testamentet er blitt avløst eller overtatt av budskapet om Jesus i Det nye testamentet.⁴⁰ Vi skal ikke gå nærmere inn på det spørsmålet her, men det er en grunnforståelse som er avgjørende å ha i minne når vi behandler temaer fra Bibelen.

I det følgende skal vi få en kort oversikt over hva som menes med Det nye testamentet. I tillegg skal vi se på to metoder for hvordan man kan tolke tekster derfra. Vi skal også ta for oss noen sentrale begreper som aktuelle i denne sammenheng. Etterhvert kommer vi til behandlingen av de fem ulike spørsmålene som ble nevnt tidligere.

3.1 Det nye testamentet

Tidlig i Bergprekenen informerer Jesus sine tilhørere om hensikten med sin virksomhet: ”Tro ikke at jeg er kommet for å oppheve loven eller profetene! Jeg er ikke kommet for å oppheve, men for å oppfylle” (Matt 5,17). ”Loven og profetene” var to av de tre delene vi i dag kaller Det gamle testamentet.⁴¹ Den oppfyllelsen Jesus omtaler i det nevnte bibelstedet er selve kjernen i hva Det nye testamentet konsentrerer seg om. I den kristne Bibelen er begge testamentene tatt med, noe som er forståelig ut fra disse ordene til Jesus.

³⁹ Heiges, *The christian's calling*, 63.

⁴⁰ McGrath, *Christian theology. An introduction*, 123.

⁴¹ Hans Kvalbein, *Fortolkning til Matteusevangeliet, Bind I* (Oslo: Luther Forlag, 1998), 141.

Det nye testamentet inneholder til sammen 27 bøker, som alle ble skrevet i perioden fra omtrent år 50 e.kr. og til begynnelsen av det andre århundre.⁴² Alle de nytestamentlige skriftene er skrevet på gresk, som var verdensspråket på den tiden skriftene ble til. Deler av dem bære tydelige spor av først å ha vært skrevet ned på et semittisk språk, men som hele skrifter er det gresk som er originalspråket.⁴³

Først i Det nye testamentet møter man på de fire evangeliene Matteusevangeliet, Markusevangeliet, Lukasevangeliet og Johannesevangeliet. De beskriver Jesu liv og lære hvor oppstandelsen til Jesus er fremstilt som høydepunktet. De tre første evangeliene omtales ofte som ”de synoptiske evangeliene”. Det er på grunn av at de har mange fellestrekk med lik oppbygging og innhold. Samtidig har de også en del ulikheter som gjør at man ender opp med noe som kalles ”det synoptiske problem”. Det handler om å peke på likheter og ulikheter ved de tre evangeliene. Ved å gjøre det kan vi tydelig se at det er et avhengighetsforhold mellom dem. I dag er det stor enighet om at Markusevangeliet ble skrevet først, og at de to andre har brukt det som kilde. I tillegg har Matteus og Lukas også en del fellesstoff som ikke finnes hos Markus. Det blir ofte henvist til en såkalt Q-kilde. Men det stopper heller ikke der, for både Matteus og Lukes har særstoff som ikke finnes i noen av de andre evangeliene. Dermed må man også regne med minst en kilde til for hver av dem. Johannesevangeliet regnes ikke med blant de synoptiske evangeliene på grunn av en noe annen rekkefølge og en datering som ser ut til å være på et senere tidspunkt enn de andre tre.⁴⁴

Etter evangeliene kommer vi til Apostlenes gjerninger som ofte regnes som historieverket i Det nye testamentet. Det beskriver livet til den første kirken og utbredelsen av kristendommen. Det er vanlig å koble Lukasevangeliet sammen med Apostlenes gjerninger, og tenke dem som et dobbelverk med samme forfatter.⁴⁵

Deretter kommer vi til en seksjon som består av brevlitteratur. Dette er den klart største kategorien i Det nye testamentet. På den tiden hadde brevkommunikasjonen en avgjørende betydning for å kunne formidle budskaper og kommunisere over lengre distanser. Brevene i Det nye testamentet er skrevet av ulike forfattere, til ulike tider og adressert til ulike mottakere. De tar opp emner som handler om både tro og oppførsel. De viser oss at kristendommen i tillegg til å handle om å tro, også handler om å la troen få endre livet.⁴⁶

Til slutt i Det nye testamentet kommer vi til Johannes åpenbaring. Det er det eneste skriftet i Det nye testamentet som kan plasseres under en litteraturform som ofte betegnes

⁴² Hvalvik og Stordalen, *Den store fortellingen*, 17.

⁴³ Bent Noack, *Det nye Testamente og de første kristne årtier* (København: Gads Forlag, 1998), 28.

⁴⁴ Hvalvik og Stordalen, *Den store fortellingen*, 184-187.

⁴⁵ Hvalvik og Stordalen, *Den store fortellingen*, 248-250.

⁴⁶ McGrath, *Christian theology. An introduction*, 121.

som apokalyptisk litteratur. Det er en sjanger som handler om at Gud åpenbarer seg selv, sin vilje, sine planer og hemmeligheter.⁴⁷ Johannes åpenbaring konsentrerer seg i stor grad om å presentere visjoner om hva som vil skje ved historiens ende.⁴⁸

I gjennomgangen av de fem spørsmålene vil jeg dele inn det jeg finner i Det nye testamentet i 4 grupper, etter forfatterskap. Dette gjør jeg til tross for at forfatterskapet til enkelte skrifter er noe usikre. Den første gruppen er ”Paulus’ tekster”, som innebærer Rom, 1 Kor, 2 Kor, Gal, Ef, Fil, Kol, 1 Tess, 2 Tess, 1 Tim, 2 Tim, Tit og Filem. Den andre gruppen er ”de synoptiske evangeliene og Apostlene gjerninger”, som består av Matt, Mark, Luk og Apg. Apostlenes gjerningene regnes med i denne gruppen fordi skriftet ofte plasseres under Lukas sitt forfatterskap. Den tredje gruppen er ”Johannes’ tekster”, som består av Joh, 1 Joh, 2 Joh, 3 Joh og Åp. Den fjerde og siste gruppen kalles ”Andre tekster”, fordi dette er tekster som ikke kan plasseres i de andre tre gruppene. Dette gjelder Hebr, Jak, 1 Pet, 2 Pet og Jud.

3.2 Tolkingsmetoder

Når vi kjenner til hva Det nye testamentet inneholder av ulike skrifter, dukker det opp et nytt spørsmål: Hvordan skal vi lese det? Hvilken innstilling skal vi ha til det som står skrevet? Det finnes ulike metoder på hvordan vi kan lese Bibelen, her skal vi kort ta for oss to av dem. Den første befinner seg innen en ”diakron” lesningen, nemlig den ”historisk-kritiske metode”. Den kan ses på som et resultat av de krav som ble stilt til kritiske gransking i opplysningstiden. Det innebar at man ut fra allmenne regler skulle granske de bibelske tekstene som historie. Det at de nytestamentlige tekstene skal kunne ha denne innfallsvinkelen, blir begrunnet med inkarnasjonen, ”Ordet ble menneske” (Joh 1,14). Dette verset fra Johannesevangeliet innebærer at Det nye testamentet sitt innhold handler om menneskelivet og historien som følger med. Til denne metoden tilhører tre underkategorier: Kildekritikk, tradisjonskritikk og redaksjonskritikk. En viktig representant for denne metoden var den tyske teologen Heinrich Zimmermann, og da særlig hans bok ”*Neutestamentliche Methodenlehre*” (1968). I dag er historisk-kritisk metode en metode med vid aksept.⁴⁹

Den andre metoden for hvordan vi kan lese bibelske skrifter på, kommer fra en ”synkron” lesning. Metoden kalles for en ”strukturalistisk metode”. Det er en metode som har sitt utspring i lingvistikken. Opprinnelsen blir ofte ført tilbake til den sveitsiske språkforskeren, Ferdinand de Saussure, som for øvrig regnes om grunnleggeren av den

⁴⁷ Hvalvik og Stordalen, *Den store fortellingen*, 368-369.

⁴⁸ McGrath, *Christian theology. An introduction*, 121.

⁴⁹ Martin Synnes, *Hvordan arbeide med nytestamentlige tekster. Innføring i bibelfaglig metode* (Oslo: Kolofon AS, 2003), 41-42.

moderne lingvistik. Saussure skilte mellom å tenke på språket som tale, og språk som et system. Med sistnevnte ser vi på språket som ulike tegn med en strukturert helhet. Den relasjonelle plassen tillegges stor vekt i tekstene. Ordenes mening er alltid koblet til hvordan det er stilt i forhold til den nære konteksten. På alle nivåer er det dermed strukturen som avgjør meningen av ordet. Det at den strukturalistiske metoden sin oppfatning av at ordenes betydning endrer seg over tid, gjør at granskingen av etymologien av nytestamentlig ord, er upålitelige. En prinsippfast strukturalistisk metode vil mene at vi ikke skal søke etter en mening "bak" teksten. Et nedskrevet budskap er blitt fri fra en tidshistorisk binding. Teksten har startet sitt eget liv.⁵⁰

De finnes også meninger som sier at det ikke skal være nødvendig å sette disse to metodene opp mot hverandre, men at begge er nødvendige. Mye tyder på at en synkron måte å lese bibeltekstene på er det første trinnet i prosessen. Men da er det samtidig nødvendig at vi ikke løsriver tekstene fra omverdenen. For å få en mer fullstendig forståelse må vi også ha med diakron lesing.⁵¹ I den følgende søkingen etter forståelser av kall i Det nye testamentet, tar vi utgangspunkt i det første trinnet, og dermed i selve tekstene. Hovedvekten er da på den synkrone lesingen, men enkelte forekomster av diakrone kommentarer er tatt med for berike forståelsen av enkelte tekster.

3.3 Sentrale begreper

Mor Teresa uttalte en gang at "vennlige ord kan være små og enkle å uttale, men de gir gjenlyd for alltid".⁵² Selv om denne beskrivelsen tydelig oppfordrer til å tiltale hverandre med ord som bygger hverandre opp, kan vi også overføre dette til vår sammenheng. Det finnes ord og begreper som en gang ble brukt, og som vi ennå hører gjenlyden av, både i vår dagligtale og i ordenes betydninger. Dette gjelder blant annet for betegnelsen "kall".

3.3.1 Kall

Dersom vi tar en rask tur til Det gamle testamentet finner vi at kallstanken etterlater oss en arver. Her er bruken av kallstanken begrenset til å gjelde dem han har utvalgt, Israelsfolket. Hva de kalles til kan være forskjellig, men det mest vanlige er å kalle til anger. Dette kunne være både et kollektivt og et individuelt kall.⁵³ Selve ordet som oversettes med "å kalle" er det

⁵⁰ Synnes, *Hvordan arbeide med nytestamentlige tekster. Innføring i bibelfaglig metode*, 42-43.

⁵¹ Synnes, *Hvordan arbeide med nytestamentlige tekster. Innføring i bibelfaglig metode*, 44.

⁵² Siterte sitater, "Moder Teresa"; tilgjengelig på <http://www.ordtak.no/index.php?v=sitat&fn=&en=Moder%20Teresa>; besøkt 29. april 2012.

⁵³ Badcock, *The Way of Life*, 4.

hebraiske verbet קרא (qara). Det betyr enten å ”kalle”, ”kalle på”, ”navngi”, ”forkynne” eller ”lese”.⁵⁴ Grunnbetydningen av verbet er å tale med hverandre for å bli ført nærmere.⁵⁵ Ordet er ofte benyttet i forbindelse med personlige oppdrag, eksempel på det finner vi i omtalen av kallelsen av Herrens tjener i Jes 42,6, og i forbindelse med at Herren kaller Samuel i 1 Sam 3,4. Også Guds initiativ i forhold til patriarkene gjengis ofte som kall i metaforisk form.⁵⁶ Septuaginta, den greske oversettelsen av Det gamle testamentet, oversetter begge disse eksemplene med verbet ”καλεω” (kaleo). Det er nettopp dette ordet den greske teksten av Det nye testamentet bruker i forbindelse med kall. Og det brukes i nesten alle de nytestamentlige skriftene.⁵⁷ Betydningen av det er enten ”å kalle”, ”å gi navn”, ”å innkalle”, ”å invitere” eller ”å kalle sammen”.⁵⁸ Ordet forekommer hele 148 ganger i Det nye testamentet. Ofte vektlegges ”invitasjon” som betydningen. Dette ser vi klart i Jesu lignelse om det store gjestebudet (Luk 14,16-24), hvor ordet brukes hele ni ganger. Det er klart mest brukt i Lukasevangeliet og Apostlenes gjerninger, men også brevlitteraturen bruker det en del. Paulus bruker ordet ofte til å beskrive Guds initiativ og lengsel etter fellesskap med menneskene.⁵⁹

Substantivet av samme ord er ”κλησις”, som betyr enten ”kallelse” (som i handling), ”kall” (som i resultat) eller ”plass i livet” (som i sosial status).⁶⁰ I Det nye testamentet finner vi dette substantivet til sammen 11 ganger, og nesten bare i de paulinske tekstene (Rom 11,29; 1 Kor 1,26; 7,20; Ef 1,18; 4,1; 4,4; Fil 3,14; 2 Tess 1,11; 2 Tim 1,9). Kun to av dem er ikke i Paulus sine tekster (Hebr 3,1; 2 Pet 1,10). Ordet har den samme opprinnelsen som ”καλεω”.⁶¹

Det samme har adjektivformen av ordet, ”κλητος, -η, -ov”. Det oversettes med enten ”kalt” eller ”innbudt”.⁶² Formen er brukt 10 ganger i de nytestamentlige tekstene (Matt 22,14; Rom 1,1; 1,6; 1,7; 8,28; 1 Kor 1,1; 1,2; 1,24; Jud 1,1; Åp 17,14).⁶³

3.3.2 Andre begreper

I tillegg til ”καλεω” har vi innen dette temaet brukt for å se på andre relaterte begreper. Et ord som dekker mye av de samme feltene som ordet ”kall”, er begrepet ”å velge ut” eller

⁵⁴ Francis Brown, S. R. Driver og Charles A. Briggs. *The Brown-Driver-Briggs Hebrew and English Lexicon* (Massachusetts: Hendrickson Publishers, 2007), 894-897.

⁵⁵ Rimås, *Kallet ... til et liv i frihet*, 19.

⁵⁶ Badcock, *The Way of Life*, 4.

⁵⁷ Gerhard Kittel, *Theological Dictionary of the New Testament. Volume III: Θ-K* (Grand Rapids: Wm B. Eerdmans Publishing Company, 1965), 487.

⁵⁸ Jarl Henning Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente. Bind 2: K – Ω* (Trondheim: Tapir Akademisk Forlag, 2009), 8-9.

⁵⁹ Rimås, *Kallet ... til et liv i frihet*, 19.

⁶⁰ Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente. Bind 2: K – Ω*, 40.

⁶¹ Kittel, *Theological Dictionary of the New Testament. Volume III: Θ-K*, 492-493.

⁶² Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente. Bind 2: K – Ω*, 40.

⁶³ Kittel, *Theological Dictionary of the New Testament. Volume III: Θ-K*, 494.

”utvelge”. På gresk tilsvarer det særlig tre verb. Det første er verbet ”εκλεγω”. Ut fra dette ordet kommer også substantivet ”εκλογη” som betyr enten ”utvelgelse”, ”valg”, ”utvalg” eller ”elite”. Adjektivet som kommer ut av ordet er ”εκλεκτος, -η, -ον”, som betyr å være ”utvalgt”.⁶⁴ Verbet er brukt for eksempel i teksten hvor Jesus forbereder disiplene på hatet de vil møte fra verden (Joh 15,19).

Et annet begrep som brukes er verbet ”αφορίζω” i Det nye testamentet. Verbet har flere betydninger og i aktiv form kan det bety ”avgrense”, ”avsondre”, ”skille ut”, ”boikotte”, ”velge ut”.⁶⁵ Et eksempel på bruk av dette verbet er ved Den hellige ånd sin utvelgelse av Barnabas og Saulus under gudstjenesten i Antiokia (Apg 13,2).

Et annet tredje er verbet ”αρπew”. I aktiv form betyr det ”ta”, ”gripe” eller ”fange”, men i medium form kan det oversettes med å ”velge”. Dette verbet ser vi i bruk ved for eksempel Paulus sin omtale av menigheten i Tessalonika som beskrives som utvalgt til å bli frelst (2 Tess 2,13).

3.4 Hvem kaller?

Når noen roper på oss eller på annen måte forsøker å få kontakt med oss, er det vanlig at vi er nysgjerrige på hvem det er. Noen ganger hører vi på stemmen hvem det er, andre ganger blir vi nødt til å snu oss for å finne svaret. Det samme kan overføres til spørsmålet om hvem som står bak et kall? Er kallet noe vi innbilder oss og dermed lager oss en ”kaller” i hodet? Eller tenker vi at kall er noe vi mottar utenfra, fra en skikkelse overordnet menneskeheten?

Når vi behandler et verb og en handling, er det naturlig å gjøre seg opp en mening om hvem som er subjektet. Hvem er det som utfører handlingen? Hvem er det som ”kaller”? I Det nye testamentet oppdager vi at verbet ”καλεω” som oftest har Gud (ο θεος) som subjekt i tekstene der det benyttes.⁶⁶ Det forteller oss at Det nye testamentet regner med en guddommelig dimensjon i kallets opprinnelse. Eksemplene fra de nytestamentlige tekstene er mange. Vi ser at det er Gud som er subjektet som kaller både ved kallelsen av disipler (Matt 4,21), kallelsen av syndere (Matt 9,13) og kallelsen av Abrahams slekt (Rom 9,7). Hva er det egentlig som kjennetegnes ved kallet som gjør at vi kan tilskrive at det kommer fra Gud? Her skal vi ikke gi en fulldekkende beskrivelse om hvem Gud er, men peke på steder i Det nye testamentet som vitner om at kallet kommer fra ham.

⁶⁴ Jarl Henning Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente. Bind 1: A – I* (Trondheim: Tapir Akademisk Forlag, 2009), 193.

⁶⁵ Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente. Bind 1: A – I*, 100.

⁶⁶ Kittel, *Theological Dictionary of the New Testament. Volume III: Θ-K*, 489.

3.4.1 Guds røst

Paulus' tekster

Ved flere tilfeller i Det nye testamente kan vi lese om mennesker som hører "Guds røst". Det greske substantivet som på norsk gjengis med "røst", er "φωνη". Dersom man slår det opp i en ordbok finner man ut at det kan ha ulike betydninger. Det kan bety både "lyd", "tone", "brus" og "drønn", "stemme" og "røst", "rop" og "skrik", "tale", "utsagn" og "ord", eller "språk".⁶⁷ Paulus skriver ikke mye om Guds røst, men han er inne på temaet når han presenterer sin listen over nådegaver (1 Kor 12). I noen av nådegavene overlater Gud ordet til mennesker. Det ser vi tydelig i vers 8 hvor gaven til "å tale visdom" (λογος σοφιας) nevnes. En gave som innebærer å forkynne Guds visdom. Deretter møter vi i vers 10 gaven til "å tale profetisk" (προφητεια). Den skal først og fremst brukes til å forkynne til "oppbyggelse, formaning og trøst" (1 Kor 14,3). Den er altså ikke bare til å åpenbare Guds hemmeligheter, slik som er tilfellet i Rom 11,25 og 1 Kor 15,51. Den siste nådegaven som representerer Guds røst er gaven til "ulike slag av tungetale" (γενη γλωσσων). Det er en tale som ikke er for mennesker, men for Gud. "Ingen kan forstå ham, for han taler hemmeligheter ved Ånden" (1 Kor 14,2).⁶⁸

De synoptiske evangeliene og Apostlenes gjerninger

Tidlig i de synoptiske evangeliene blir døperen Johannes tilknyttet det gammeltestamentlige bildet: "En røst roper i ødemarken" (Matt 3,3; Mark 1,3; Luk 3,4). "Røsten" formaner her med "rydd Herrens vei, gjør hans stier rette!" Det kommer klart frem at det her tenkes at det er Johannes som er "røsten", men det er Gud som roper gjennom ham. På samme måte som han har gjort ved profeter før ham.⁶⁹

Vi møter røsten direkte fra Gud like etter Jesu dåp hvor det står at det "lød en røst fra himmelen" (Matt 3,17; Mark 1,11; Luk 3,22). Den samme røsten nevnes da Jesus senere viser sin herlighet for disiplene. Da leser vi at "en røst lød fra skyen" (Matt 17,5; Mark 9,7; Luk 9,35). Alle de tre synoptiske evangeliene forteller om røsten som lød, og en interessant bemerkelse er at de forteller at røsten kom fra "skyen" (η νεφέλη). Det interessante her er at "skyen" i Det gamle testamente er et uttrykk for Guds nærvær (2 Mos 24,15; 1 Kong 8,10). Vi kan lese om den samme skyen i forbindelse med skyen i ørkenen i 2 Mos 40,34-38. Røsten

⁶⁷ Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente. Bind 2: K – Ω*, 341.

⁶⁸ Erling Danbolt, *Fortolkning til Apostelen Paulus' første brev til korintierne* (Oslo: Lutherstiftelsens Forlag og Lunde Forlag, 1969), 156-157.

⁶⁹ Ole Modalsli, *Fortolkning til Markusevangeliet* (Oslo: Lutherstiftelsens Forlag og Lunde Forlag, 1971), 50.

som høres i forbindelse med Jesu dåp, og i forbindelse med åpenbaringen av Guds herlighet, kommer da fra Guds nærvær.

En av de mer kjente kallsfortellingene i Det nye testamentet finner vi i Apostlenes gjerninger. Der leser vi om Saulus som ”falt til jorden og hørte en stemme” da han var på vei til Damaskus (Apg 9,4). På Saulus sitt spørsmål om hvem som taler, får han til svar; ”Jeg er Jesus, han som du forfølger” (Apg 9,5). Her er det den levende og oppstandne Jesus som taler. To vers lenger nede står det at mennene som fulgt Saulus ”hørte stemmen, men så ingen” (Apg 9,7). Saulus, senere kalt Paulus, bekrefter sin egen hendelse både i sin forsvarstale for Kong Agrippa (Apg 26,14), og i sin forsvarstale i Jerusalem (Apg 22,7-9). I det sistnevnte skriftstedet er det spesielt at Paulus benekter at de som var med han hørte noe. Det kan forklares med at de som var med Paulus så et sterkt lys, men ingen skikkelse i lyset, og hørte en røst uten å forstå hva den sa eller hvem den snakket til.⁷⁰ Litt senere i kapittel 9 kan vi lese at Ananias forteller at Saulus er bestemt av Gud ”til å kjenne hans vilje, til å se Den rettferdige og til å høre hans egen røst”. På den måten skal han være vitne for det han har ”sett og hørt” (Apg 9,14-15).

Peter skriver flere ganger at han kan høre Guds stemme (Apg 10,13.15; 11,7.9).

Johannes´ tekster

Johannes omtaler også Guds røst ved et par tilfeller. I denne sammenheng bør absolutt åpningen av Johannesevangeliet nevnes. Måten Johannes omtaler Jesus på her, er relevant for Guds røst: ”I begynnelsen var Ordet, Ordet var hos Gud, og Ordet var Gud” (Joh 1,1). Både røsten som omtales i Det gamle testamentet og røsten som omtales i Det nye testamentet kommer fra Gud. Men i Det nye testamentet er Jesus blitt selve Ordet som uttales av Guds røst. Det Jesus sier kommer fra Guds røst. Johannes skriver at Jesus talte om Sønnens fullmakt: ”Den time kommer, ja den er nå, da de døde skal høre Guds Sønnens røst, og de som hører, skal leve” (Joh 5,25). Her siktes det til de åndelig døde som får evig liv ved troen.⁷¹ Guds røst er ikke noe som bare lød fra himmelen ved spesielle anledninger. Som en del av den treenige Gud, er også Jesu røst, Guds røst.

Litt senere i evangeliet leser vi at Jesus taler til jødene om hva som vitner om han selv. Her sier han at ”Far som har sendt meg, har selv vitnet om meg. Hans røst har dere aldri hørt...” (Joh 5,37). Hadde de hørt røsten, ville det vitnet til dem om hvem Jesus var. Kapittel 10 i Johannesevangeliet begynner med at Jesus presenterer to bilder på hvem han er. Først

⁷⁰ Daniel A. Frøvig, *Kommentar til Apostlenes gjerninger* (Oslo: H. Aschehoug og co, 1949), 173.

⁷¹ Olaf Moe og Fredrik Wisløff, *Fortolkning til Johannes-evangeliet* (Oslo: Lutherstiftelsens Forlag og Lunde Forlag, 1969), 73.

beskriver han seg selv som ”porten” inn til saueflokken (Joh 10,9), deretter som ”den gode gjeteren” (Joh 10,11). I vers 16 sier han at også hedningene ”skal høre min stemme, og det skal bli én flokk og én gjeter”. Det samme bildet videreføres når han litt senere svarer på spørsmålet fra jødene om han er Messias: ”Mine sauer hører min stemme, jeg kjenner dem, og de følger meg” (Joh 10,27).

Når vi leser om at Jesus taler om sin død, leser vi også at det lød ”en røst fra himmelen” (Joh 12,28). Her er det interessant at i det neste verset begynner mengden som stod omkring å diskutere hva slags lyd det var. Noen foreslår torden, andre mener det var engler. Dette forteller oss at røsten kunne misforstås av folkemengden. Jesus forklarer røsten med at ”denne røsten lød ikke for min skyld, men for deres” (Joh 12,30). Røsten skulle hjelpe dem til å se at det som var i ferd med å skje var både stort og alvorlig.⁷²

Det siste skriftstedet fra Johannesevangeliet som er verdt å nevne i denne sammenhengen kommer fra Jesu møte med Pilatus. Pilatus spør Jesus om han er konge (Joh 18,37). Jesus svarer da blant annet med å si at ”hver den som er av sannheten, skal høre min røst”. Dette betyr at for å bli borger av Guds rike må vi bøye oss for sannheten og følge Jesu røst.⁷³

I Johannes åpenbaring har Guds røst en sentral plass. Allerede i det første kapittelet er dette aktuelt. Der skriver Johannes at Ånden kom over ham og han ”hørte en røst... mektig som en basun” (Åp 1,10). Han beskriver videre at ”røsten var som brusert av veldige vannmasser” (Åp 1,15). Denne beskrivelsen er trolig hentet fra Daniels bok i Det gamle testamentet hvor det i stedet for ”bruset av veldige vannmasser” står ”bruset av en folkemengde” (Dan 10,6).

Andre tekster

I Hebreerbrevet finner vi også skriftsteder som omtaler Guds røst. I det tredje kapittelet siteres Den hellige ånd med: ”I dag, om dere hører hans røst, så gjør ikke hjertene harde” (Hebr 3,7-8). Dette er en tekst som tydelig er hentet fra Sal 95. Litt senere i brevet kommer forfatteren med en advarsel om å avvise ”ham som taler fra himmelen” (Hebr 12,25-26).

Peter omtaler røsten i forbindelse med de to hendelsene som de synoptiske evangeliene beskrev, nemlig ved Jesu dåp og ved åpenbaringen av Jesu herlighet. Han beskriver at denne røsten var noe som alle kunne høre: ”Vi hørte selv denne røsten fra himmelen da vi var sammen med ham på det hellige fjellet” (2 Pet 1,18).

⁷² Moe og Wisløff, *Fortolkning til Johannes-evangeliet*, 124.

⁷³ Moe og Wisløff, *Fortolkning til Johannes-evangeliet*, 172.

3.4.2 Frie vilje

Paulus' tekster

I Det nye testamentet er det vesentlig at det er Gud som ”etter sin frie vilje” (κατα προθεσιν) tar initiativet til kallet (Rom 8,28-30). Det naturlige er da å spørre etter hva som er Guds vilje? Paulus svarer på det med å si at Guds vilje er at mennesker skal ”bli formet etter sin Sønnns bilde” (Rom 8,29). Det greske substantivet Paulus bruker for å få frem betydningen av ”vilje” er ”προθεσις”. Det kan bety enten ”det å sette frem”, ”utstilling”, ”framsetting” og ”skuebrød”, ”forsett”, ”hensikt”, ”beslutning” eller ”plan”.⁷⁴

Paulus vektlegger også at Guds kall ikke avhenger av menneskers gjerninger. Han beskriver at slik har det vært helt siden tidlig gammeltestamentlig tid ”Guds plan og utvelgelse skulle stå fast, og avhenger ikke av menneskers gjerninger, bare av ham som kaller” (Rom 9,12). I sitt andre brev til Timoteus skriver Paulus at Gud har ”kalt oss med et hellig kall, ikke på grunn av våre gjerninger men etter sin egen vilje og nåde, som er gitt oss i Kristus Jesus fra evighet av” (2 Tim 1,9). Kall er ikke noe man mottar ved seg selv, eller på grunn av seg selv. Paulus fremhever også dette tydelig i innledningene til sine brev (Rom 1,1; 1 Kor 1,1; 2 Kor 1,1; Gal 1,1; Ef 1,1; Kol 1,1; 1 Tim 1,1; 2 Tim 1,1; Tit 1,1). Han peker på at han selv er utvalgt og kalt av Gud. Hans apostelskap er ikke hans eget påfunn og det er ikke kommet ved hans egne kvalifikasjoner, men fra Guds nåde alene (Gal 1,15).⁷⁵ Også i sitt brev til efeserne åpner Paulus med en beskrivelse av hva det vil si å være i Kristus. Der skriver han blant annet at ”i ham er også vi blitt arvinger, vi som på forhånd var bestemt til det etter Guds forsett, han som gjennomfører alt etter sin plan og vilje” (Ef 1,11).

De synoptiske evangeliene og Apostlenes gjerninger

Jesu lignelse om arbeiderne i vingården (Matt 20,1-16) er noe av det som går under særstoff for Matteusevangeliet. I lignelsen leser vi at Gud tydelig handler etter sin vilje. ”Har jeg ikke lov til å gjøre som jeg vil med det som er mitt?” (Matt 20,15). Lignelsen handler om at Gud kan gi det han vil til hvem han vil, uten å tenke på fortjeneste. Det forholdet husbonden her har til sitt arbeidsfolk, beskriver hvordan Gud forholder seg til oss mennesker.⁷⁶

⁷⁴ Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente. Bind 2: K – Ω*, 209.

⁷⁵ Ole Øystese, ”Fortolkning til Brevet til galaterne”, i *Annet korintierbrev. Brevet til galaterne* (red. H. Kvalbein og O. Øystese; Lutherstiftelsens Forlag og Lunde Forlag; Oslo, 1973), 159.

⁷⁶ Kvalbein, *Fortolkning til Matteusevangeliet, Bind II*, 125-127.

Johannes' tekster

I lignelsen om det sanne vintreet (Joh 15,1-17) kan vi lese om at Gud ønsker et fellesskap med menneskeheten. Jesus beskriver her hvordan forholdet skal være mellom han selv, Faderen og mennesket. Det er et forhold som beskrives annerledes enn det som brukes på Israel i de gammeltestamentlige skriftene (Es 5,1ff; Jer 2,21; Esek 15,1ff). Derfor betegnes vintreet som det "sanne" ("αληθινή", av adjektivet "αληθινός"). Mot slutten av lignelsen sier Jesus at "dere har ikke utvalgt meg, men jeg har utvalgt dere og satt dere til å gå ut og bære frukt, en frukt som varer" (Joh 15,16). Denne forklaringen av Jesus skal på den ene side gi disiplene ydmykhet, mens på den andre siden også gir dem frimodighet. Det som kanskje er det mest vesentlige i denne sammenhengen er likevel at den oppgaven disiplene er utvalgt til, har de ikke selv bedt om å få. De er valgt etter Guds plan.⁷⁷

Andre tekster

Peter skriver i sitt andre brev at Gud "kalte oss ved sin egen herlighet og makt" (2 Pet 1,3). Ved å skrive "egen" ("ἴδια", av adjektivet "ἴδιος") understrekes det at Gud, og ingen andre, gav dem kallet.⁷⁸ Andre betydninger av det greske adjektivet "ἴδιος", er "privat", "personlig", "særlig", "særskilt" eller "særegen".⁷⁹ Makten til å gi kall er noe som kun hører til Gud.

3.5 Hvem kalles?

Når vi nå har funnet ut at det er noen som kaller og at denne "noen" er Gud (ο θεος), må vi begynne å undersøke hvem som kalles på. Hvem er det som er mottaker av Guds røst, og vilje? Er det et individuelt kall hvor Gud har utvalgt noen eller er det et kollektivt kall som gjelder alle? Ved behandlingen av denne type spørsmål, er det naturlig å stille seg selv i sentrum og spørre: "har jeg et kall?" Selv om dette er en fristende spørsmål å stille, er det mye som tyder på at det er en bakvendt måte å spørre på. Vi burde heller spørre etter "hva er jeg kalt til?" Søren Kierkegaard uttalte en gang at "det er et hvert menneskes plikt å ha et kall."⁸⁰ Mente han med det at alle er kalt? Mye tyder på det. Men er det da bare de troende, eller er alle kalt til å være troende og dermed kalt av Gud? Til tross for at spørsmålet om hvem som kalles kan være bakvendt er det likevel viktig å undersøke hva Det nye testamentet sier om dette.

⁷⁷ Moe og Wisløff, *Fortolkning til Johannes-evangeliet*, 147.

⁷⁸ Trygve Bjerkrheim, *Fortolkning til Peters første og annet brev* (Oslo: Luther Forlag og Lunde Forlag, 1976), 144.

⁷⁹ Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente. Bind 1: A – I*, 293.

⁸⁰ Siterte sitater, "Søren Kierkegaard"; tilgjengelig på <http://www.ordtak.no/index.php?v=sitat&fn=S%F8ren&en=Kierkegaard>; besøkt 29. april 2012.

3.5.1 Bestemt på forhånd

Paulus' tekster

I Det nye testamentet finner vi klare indikasjoner på at Gud har forhåndsbestemt (προωρισεν) de han kaller. Paulus fremhever dette på en tydelig måte i sitt brev til romerne: ”Dem som han på forhånd har bestemt til dette, har han også kalt” (Rom 8,30). Det greske ordet som her oversettes med ”på forhånd har bestemt” kommer av verbet ”προορίζω”, og kan bety enten ”på forhånd” eller ”forutbestemt.”⁸¹ De som Gud ”på forhånd har bestemt”, er de som Gud vedkjenner seg som sine, de som tror på Jesus, hører evangeliet og lar seg frelse gjennom det. Der har vi beskrivelsen på hvem Gud allerede har bestemt at skal kalles. Betegnelser i bibelteksten som beskriver dem bruker andre ord om dem: de som er ”kjent rettferdig” (εδικαιωσεν) og ”herliggjort” (εδοξασεν). At ordet ”herliggjort” her står i fortid, betyr at Gud har herliggjort dem i fremtiden. På den måten uttrykker det den høyeste grad av visshet om at dette vil skje. Til korinterne skriver Paulus at ”vi forkynner et mysterium, Guds skjulte visdom. Før tidenes begynnelse hadde Gud bestemt at den skulle føre oss fram til herligheten” (1 Kor 2,7).

Versene fra romerbrevet nekter ikke for at en kristen kan komme bort fra Gud. Innholdet i Rom 11,22 og Gal 6,7-8 understreker at dette er virkelig noe som kan skje.⁸² ”Gud lar seg ikke spotte” (Gal 6,7). Dersom man ikke tar etter Guds ord og vil leve etter hans bud, er det å regne som spott. Det er interessant å legge merket til at ordet som brukes om spott i denne sammenhengen, ”μυκτηρίζω”, kan bety både å ”blø neseblod”, ”rynke på nesen av”, ”behandle med forrakt”, ”spotte” eller ”håne”.⁸³ Å ikke ta innover seg Guds bud om å tjene hverandre i kjærlighet, er det ensbetydende med at man ”rynker på nesen” til Gud.⁸⁴

Bibelen taler kun om én utvelgelse, den som er gjort ”i Kristus”.⁸⁵ Paulus skriver i sitt brev til efeserne at ”i Kristus utvalgte han oss før verdens grunnvoll ble lagt” (Ef 1,4). Det nye testamentet presenterer to måter som denne ”utvelgelsen” brukes på. Den første er at den brukes om den historiske hendelsen som finner sted når et menneske opplever og tar i mot Guds kall. Det fortelle oss at utvelgelsen skjer etter at Gud har kalt et menneske. Den andre måten det brukes på er slik vi har sett i Ef 1,4, at Gud valgte ut før skapelsen. På samme måte som Gud allerede da så troen til menneskene, så han også deres synd. Utvelgelsen gikk derfor ut på at det syndige menneske skulle være rensset fra sin synd på dommens dag. Dette er

⁸¹ Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente. Bind 2: K – Ω*, 212.

⁸² Øyvind Andersen, *Fortolkning til Romerbrevet* (Oslo: Lutherstiftelsens Forlag og Lunde Forlag, 1972), 135-137.

⁸³ Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente. Bind 2: K – Ω*, 212.

⁸⁴ Øystese, ”Fortolkning til Brevet til Galaterne”, 278.

⁸⁵ Erling Ruud, *Fortolkning til Brevet til hebreerne og Jakobs brev* (Oslo: Lutherstiftelsens Forlag og Lunde Forlag, 1970) 154-155.

tydelig bevitnet også på andre skriftsteder som Kol 1,22 og Ef 5,27. For at dette skulle være mulig måtte utvelgelsen skje i han som også fullbyrder frelsesverket, nemlig ”i Kristus”.⁸⁶

3.5.2 Alle mennesker

Paulus´ tekster

Paulus skriver at ”Gud... vil at alle mennesker skal bli frelst og lære sannheten å kjenne (1 Tim 2,4). Det betyr at alle i utgangspunktet er bestemt på forhånd og at alle da er kalt. Da Gud gav løftet til Abraham om at ”I deg skal alle slekter på jorden velsignes” (1 Mos 12,3), hadde han også hedningenes rettferdiggjørelse ved tro i tankene. Paulus omtaler nettopp dette i Gal 3,8. Her er det interessant å legge merke til at han setter verbet, ”rettferdiggjør” (δικαιοι), i presens. Det viser at det er en handling som pågår. Paulus skrev ikke om en hendelse som bare skjedde i første århundre, men noe som skjer ennå.⁸⁷ De troende blir også den dag i dag frikjent fra Guds dom på grunn av Jesus. Tittelen ”kalt” brukes da om dem som har fått del i frelsen gjennom Jesus Kristus (Rom 1,6; 1 Kor 1,24). De har hørt kallet fra Gud og tatt i mot invitasjonen til Guds rike.⁸⁸

De synoptiske evangeliene og Apostlenes gjerninger

En tekst som kanskje er blant de klareste på området er lignelsen om kongssønnens bryllup (Matt 22,1-14; Luk 14,16-24). De inviterte bryllupsgjestene kommer ikke til festen og kongen ber da tjenerne invitere alle de kan finne: ”Gå derfor ut på veikryssene og innby til bryllupet alle dere finner” (Matt 22,9). Da gikk det slik til at ”bryllupssalen ble full av gjester” (Matt 22,10). Under festen oppdager kongen én som er kommet inn uten bryllupsklær. Kongen befaler at han skal kastes utenfor. Deretter avslutter han med å si: ”For mange er kalt, men få er utvalgt” (Matt 22,14). I første delen av lignelsen ser vi at det er mennesket selv som får valget, enten å ta imot innbydelsen til Guds rike, eller avslå den. Dette viser tydelig at de ikke handler om at Gud har forhåndsbestemt noen til verken frelse eller fortapelse. Guds innbydelse til ”himmelriket” er gitt til alle. Alle er dermed kalt. Ut fra lignelsen kan det være vanskelig å forstå sluttordene som sier: ”For mange er kalt, men få er utvalgt” (Matt 22,14). Spesielt gjelder dette hvem som er de få ”utvalgte”. Det bekrefter også professor i Det nye testamente Hans Kvalbein, når han skriver at ”ordet passer ikke helt til liknelsen”.⁸⁹

⁸⁶ Knut Andersen, ”Fortolkning til Efeserbrevet”, i *Efeser-, Kolosser- og Filipperbrevet* (red. K. Andersen, P. Øverland og J. O. Mæland; Lutherstiftelsens Forlag og Lunde Forlag; Oslo, 1973), 16-17.

⁸⁷ Øystese, ”Fortolkning til Brevet til Galaterne”, 200-201.

⁸⁸ Georg Johnsen, *Fortolkning til Johannes´ første, annet og tredje brev og Judas´ brev* (Oslo: Luther Forlag og Lunde Forlag, 1976), 119.

⁸⁹ Kvalbein, *Fortolkning til Matteusevangeliet, Bind II*, 162.

I Peters tale i Apg 3,25, får vi opplyst at Guds kall først og fremst var rettet mot jødene. Skriftsteder uttrykker Israelsfolkets særstilling som Guds folk. I denne særstillingen er pakten med Gud helt sentral. Den har sin bakgrunn i Guds velsignelse over Abraham (1 Mos 12,1-3). Selve pakten kan vi lese om i 1 Mos 15 og 17. Det at de har del i pakten mellom Gud og deres fedre, viser at det er dem kallet gjelder i første omgang.⁹⁰ For Paulus var Guds kall mer en bare et tilbud fra Gud.⁹¹ Han forkynte at Guds kall var ment for alle folk, hvor som helst. Han ble kalt til å være hedningenes apostelen (Apg 9,15), et kall som innebar både ”jøde og greker” (Rom 10,12).

3.5.3 Verdens dårskap

Paulus' tekster

Selv om Paulus peker på at Guds kall er for alle, nevner han noen kjennetegn. I sammenheng med at han i sitt første brev til korinterne skrev om Guds og menneskets visdom, skrev han at Gud kalte ”det som i verdens øyne er dårskap” (1 Kor 1, 27). Dette gjorde han for ”å gjøre de vise til skamme”. Ordet som her er brukt for dårskap, ”μωρα”, kommer av adjektivet ”μωρος”. Det kan ha betydninger som ”sløv”, ”dorsk”, ”tåpelig”, ”ufornuftig” eller ”dum”. Dersom man setter bestemt artikkel foran og bruker intetkjønnsformen, slik det er gjort her, får det betydning av enten ”idioti”, ”dårskap” eller ”dumhet”.⁹² Videre i det samme verset skriver Paulus at ”det som i verdens øyne er svakt, det utvalgte Gud for å gjøre det sterke til skamme”. Dette er en sterk tekst, som snur opp ned på mennesketanken. Ingenting ved dem som kalles gjør dem verdige til kallet. Alt de nå har som kristne, er en gave de har fått fra Gud. Videre skriver Paulus at ”dere er hans verk i Kristus Jesus” (1 Kor 1,30). Det er Kristus som er visdom fra Gud, det som tidligere ble kalt dårskap.⁹³

I Gal 2,6 ser vi antydninger til en konflikt mellom Paulus og apostlene i Jerusalem. Paulus taler nedlatende om betegnelsen ”de mest ansette” i menigheten i Jerusalem. I samme vers understreker han at ”Gud gjør ikke forskjell på folk”. Den samme formulering dukker opp også i Ef. 6,9, og er en trøst til slaver og samtidig en advarsel til de som holder andre som slaver.⁹⁴

⁹⁰ Even Fougner, *Fortolkning til Apostelgjerningene* (Oslo: Luther Forlag og Lunde Forlag, 1976), 90.

⁹¹ Øystese, ”Fortolkning til Brevet til Galaterne”, 150.

⁹² Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamentet. Bind 2: K – Ω*, 105.

⁹³ Danbolt, *Fortolkning til Apostelen Paulus' første brev til korinierne*, 45-47.

⁹⁴ Andersen, ”Fortolkning til Efeserbrevet”, 102.

De synoptiske evangeliene og Apostlenes gjerninger

Vi har flere eksempler i de synoptiske evangeliene på at Gud kaller mennesker fra en nedverdiget status. Et av de er kallelsen av tolleren Matteus (Matt 9,9; Mark 2,14; Luk 5,27). Han var underordnet landsfyrste i Galilea, Herodes Antipas, og samlet inn skatt til romerne, som var okkupasjonsmakten. Det ble ofte vist forakt mot tollerne, som ble ansett som syndere fordi de hadde kontakt med mennesker og varer som var urene.⁹⁵ I tillegg ble de beskyldt for å presse til seg mer penger enn det de hadde rett til, noe døperen Johannes konfronterte dem med (Luk 3,12-13).

Da moren til Sebedeus-sønnene ytret ønske om at hennes sønner skulle få sitte på hver sin side av Jesus i hans rike, svarte han med å si at ”den som vil bli stor blant dere, skal være tjeneren deres og den som vil være først blant dere, skal være slaven deres” (Matt 20,26-27; Mark 10,43-44; Luk 22,26). Dette sa han både for å dempe ønskene om hedersplasser, og for å håndtere misunnelse som spredte seg blant de andre ti disiplene. Blant disiplene er rangordningen motsatt av det verden ellers presenterer. I stedet for at målet er makt og herredømme, skal målet til disiplene være, at dem som de tjener skal motta æren. Nettopp dette er et av de sterkeste særpregene for Jesu lære og innholdet i Det nye testamentet. Guds rike beskrives som et ”bakvendtland”. Innholdet og begrunnelsen for tjenerrollen ligger i Jesu egen død som en tjeners gjerning.⁹⁶ I fariseernes spørsmål til Jesus om det var tillatt å betale skatt til keiseren, bekrefter de at rang ikke hadde betydning for Jesus (Matt 22,16; Mark 12,14; Luk 20,21).

Et lite frø kan bli til et stort tre, som bærer frukt. Jesu lignelse om sennepsfrøet (Matt 13,31-32; Mark 4,30-32; Luk 13,18-19) er en beskrivelse av himmelriket, men kan også være et bilde for oss i denne sammenhengen. Vi må se både våre medmennesker og oss selv som verdifulle og som Gud har utrustet med gaver.⁹⁷ Dette kan gjelde mennesker i alle situasjoner, statuser, kulturer og aldrer. Det sistnevnte kommer tydelig frem når Jesus tar frem et barn som svar på disiplenes tanker om hvem som er størst (Matt 18,1-5; Mark 9,34-37; Luk 9,46-48). Han konkluderer svaret sitt med å si at ”den som er den minste av dere alle, han er stor”. For Jesus var barnet så stort at den som tok i mot det for Jesu skyld, gjorde en tjeneste for Gud.⁹⁸

I Bergprekenen sier Jesus at ”den som sier: ’Din ugudelige narr!’ skal være skyldig til helvetes ild” (Matt 5,22). ”Din ugudelige narr” kommer av det samme ordet som ”dårskap” hos Paulus, ”μωρος”. Da er det litt interessant at Matteus gjengir at Jesus selv uttrykker seg

⁹⁵ Kvalbein, *Fortolkning til Matteusevangeliet, Bind I*, 237.

⁹⁶ Kvalbein, *Fortolkning til Matteusevangeliet, Bind II*, 130.

⁹⁷ Rimås, *Kallet ... til et liv i frihet*, 52.

⁹⁸ Tormod Vågen, *Fortolkning til Lukas-evangeliet* (Oslo: Lutherstiftelsens Forlag og Lunde Forlag, 1969), 100.

med dette ordet i sine verop over de skrifflærde og fariseerne: ”Blinde dårer!” (Matt 23,17). Et annet skriftsted hvor Jesus omtaler noen ved å bruke ”μωρος”, er i lignelsen om huset som bygges på fjell (Matt 7,24-27; Luk 6,47-49). Her sier Jesus at ”hver den som hører disse ordene mine og ikke gjør det de sier, ligner en uforstandig mann som bygde huset sitt på sand” (Matt 7,26). Jesus peker med dette på at de som leder andre mennesker vilt og ikke hører på hva han sier, er den egentlige ”dårskapen” i verden. Lignelsen om brudepikene (Matt 25,1-13), hvor betegnelsen brukes tre ganger, uttrykker det samme.

Andre tekster

Kontrasten som Paulus beskriver ovenfor mellom de antatt kloke og verdens dårskap er stor. Enda større blir den ved å lese Peters ord i 1 Pet 2,9-10. Her blir de troende, verdens dårskap, beskrevet med kraftfulle æresnavn. De omtales som ”en utvalgt slekt”, ”et kongelig presteskap”, ”et hellig folk” og ”et folk som Gud har vunnet”. Disse betegnelse gir virkelig en god attest til de som tror. Dette er navn som i Det gamle testamentet blir brukt om Israel. Det nye gudsfolket har overtatt den stilling som Israel hadde. De er ”*en utvalgt slekt*” (γενος εκλεκτον) som Gud har skilt ut av den store menneskeheten. I Det nye testamentet er ikke betegnelsen veldig mye brukt, men der den er brukt er det de som er objekt for Guds frelsesverk i Kristus som omtales.⁹⁹ ”*Et kongelig presteskap*” (βασιλειον ιερατευμα) beskriver et kongerike hvor Gud er konge og alle som tror på Kristus er prester. På den måten har det samme betydning om man kaller seg kristen, prest eller døpt. Det er viktig å merke seg her at uttrykket handler om hvordan de troende forholder seg til Gud, og ikke hersking over verden. Den tredje betegnelsen ”*et hellig folk*” (εθνος αγιον). Det greske ordet ”εθνος” som her er gjengitt med folk, brukes vanligvis om nasjoner og folkeslag. De troende er utskilt fra det folket eller den nasjonen det naturlig har en tilhørighet til og er innviet til å tilhøre Gud. Den siste betegnelsen ”et folk som Gud har vunnet” (λαος εις περιποιησιν) innebærer et folk som Gud har gjort til sin eiendom.¹⁰⁰ Disse versene er spennende vers i sammenheng med hvem som kalles. De forteller hvordan troende kan se seg selv i lys av sitt kall.

3.5.4 *Elsker Gud*

Paulus´ tekster

Kjærligheten er en sentral brikke både når det gjelder forholdet mellom mennesker, men også når det gjelder forholdet mellom mennesket og Gud. Menneskets kjærlighet til Gud er selve

⁹⁹ Olav Skjevesland, *Kirken i Det nye testamente* (Oslo: Andaktsbokselskapet, 1976), 73.

¹⁰⁰ Bjerkheim, *Fortolkning til Peters første og annet brev*, 51-53.

kjernen i Det nye testamentets forståelse av kallet. Paulus beskriver de kalte som ”dem som elsker Gud” (Rom 8,28). Denne betegnelse er passende dersom man ser på Jesus og hans gjerninger som det kjæreste i livet.¹⁰¹ Å ”elske” Gud kommer av det greske verbet ”αγαπω”. Det kan bety enten å ”ta vennlig imot”, ”være tilfreds (med)”, ”elske” eller ”være glad i”.¹⁰²

I sitt første brev til menigheten i Korint, skriver Paulus følgende: ”Så blir de stående, disse tre: tro, håp og kjærlighet. Men størst blant dem er kjærligheten” (1 Kor 13,13). Det greske ordet som her gjengis med ”kjærlighet”, er ”αγαπη”. Det er substantivformen av verbet som nettopp ble nevnt. I det nye testamentet er det brukt hele 116 ganger, og hver gang med betydningen ”kjærlighet”.¹⁰³

De synoptiske evangeliene og Apostlenes gjerninger

Dette aspektet angående hvem som kalles kommer også tydelig frem med Jesu egne ord. På spørsmål om hvilket bud som er det største i loven, svarer Jesus med at ”du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte og av hele din sjel og av all din forstand” (Matt 22,36-40; Mark 12,29-31). Men man kan ikke avslutte svaret til Jesus der, for han følger opp med å si at ”det andre er like stort: Du skal elske din neste som deg selv”. Måten Jesus svarer på her forteller oss at den som elsker Gud, også elsker sin neste. Det fremstår som en kjærlighet som hører sammen, men som gjør seg gjeldende i ulike forhold.

I Bergprekenen sier Jesus noe annet vesentlig i forbindelse med menneskers kjærlighet til Gud. Han forklarer nemlig at ”ingen kan tjene to herrer. Han vil hate den ene og elske den andre, eller holde seg til den ene og forakte den andre” (Matt 6,24; Luk 16,13). Gud tåler ikke å bli sidestilt med andre guder. Kjærligheten vår til Gud skal være helhjertet. Dersom vi også tar for oss den siste setningen i det samme verset, ser vi at Jesus gir klar beskjed om at ”dere kan ikke tjene både Gud og Mammon”. Avguden som fremstilles som utfordrer til Gud, kalles ”Mammon” (μαμωνα, av substantivet μαμωνας). Det var et vanlig arameisk ord for inntekt og eiendom.¹⁰⁴

Johannes´ tekster

I Johannesevangeliet leser vi i kapittel 8 at Jesus taler til jøder som var kommet til tro på ham. Da de fremlegger at de har én far, nemlig Gud, svare Jesus dem følgende: ”Var Gud deres far, da hadde dere elsket meg. For jeg er gått ut fra Gud og kommer fra ham” (Joh 8,42). Et riktig

¹⁰¹ Andersen, *Fortolkning til Romerbrevet*, 135.

¹⁰² Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente. Bind 1: A – I*, 3.

¹⁰³ Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente. Bind 1: A – I*, 3.

¹⁰⁴ Kvalbein, *Fortolkning til Matteusevangeliet, Bind I*, 183.

forhold til Gud er altså et kjærlighetsforhold. Litt senere i evangeliet presenterer Jesus et krav som følger med dette forholdet: ”Dersom dere elsker meg, holder dere mine bud” (Joh 14,15). Kjærligheten må ikke bare være tomme ord, men fremgå i virkeligheten.¹⁰⁵ Til oppfyllelsen av dette kravet gir han løfte om Den hellig Ånd, som alltid skal være med (Joh 14,16). Videre i samme kontekst sier Jesus at ”den som kjenner mine bud og holder dem, han er det som elsker meg” (Joh 14,21). Nok engang poengterer Jesus hvordan lovoppfyllelsen og kjærligheten henger sammen. Lønnen av en ekte kjærlighet presenterer Jesus i det samme verset: ”Og den som elsker meg, skal min Far elske. Ja, også jeg skal elske ham og åpenbare meg for ham.”

På slutten av Johannesevangeliet (Joh 21,15-19) kan vi lese en svært interessant samtale mellom Jesus og Peter. Det er en tekst som forteller oss mye om Det nye testamentet sin forståelse av kall. Vi leser om at Jesus spør Peter det avgjørende spørsmålet; ”elsker du meg?” (αγαπας με). Ved formuleringen av spørsmålet bruker Jesus det virkelige navnet til Peter, nemlig Simon. Han spør ikke spørsmålet til apostelen Peter, men til mennesket Simon. Jesus spør ikke bare én gang, men gjentar spørsmålet hele tre ganger (Joh 21,15.16.17). Skal Peter gå inn i den rollen i menigheten som Jesus har pekt han ut til, er kjærlighet det som kreves. For hver gang Peter bekrefter sin kjærlighet til Jesus, blir han tildelt en oppgave. Første gang handler det om å ”fø lammene mine!” (βοσκει τα αρνια μου). Jesus overlater til Peter ansvaret og pleien av både barn og alle svake i menigheten. Etter andre spørsmål får Peter i oppgave å ”vær gjeter for sauene mine!” (ποιμαινε τα προβατα μου). Nå handler det om at han skal vokte dem og beskytte dem fra synd og vranglære. Når Jesus har spurt Peter for tredje gang, og han igjen bekrefter sin kjærlighet til Jesus, samtidig som også peker på Jesu allvitenskap, blir han tildelt sin tredje oppgave: ”Fø mine får” (βοσκει τα προβατα μου). I tillegg til at fårene skal voktes, skal de også mates og pleies.¹⁰⁶ Ved å bekrefte Jesus sine spørsmål, viser Peter en kjærlighet som innebærer overgivelse og etterfølgelse. Det er interessant å legge merke til at når Jesus spør for tredje gang, bruker han et annet verb ”φιλεις”, som blir oversettes med ”ha kjær”. Det kommer av nevneformen ”φιλω”, som kan oversettes med enten ”elske”, ”ha kjær”, ”holde av” eller ”kysse”. Verbet brukes 25 ganger i Det nye testamentet.¹⁰⁷

Et av de stedene i Det nye testamentet som søker mest grundig i hva det innebærer å elske Gud, finner vi i det første brevet til Johannes. En større kjærlighetserklæring enn den vi møter her er vanskelig å få tak i. Johannes forteller her om kjærligheten som henger sammen

¹⁰⁵ Moe og Wisløff, *Fortolkning til Johannes-evangeliet*, 139.

¹⁰⁶ Moe og Wisløff, *Fortolkning til Johannes-evangeliet*, 197-199.

¹⁰⁷ Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente. Bind 2: K – Ω*, 332.

med at vi skal ”tro på Jesu Kristi navn og elske hverandre slik som han bød oss” (1 Joh 3,23). Johannes beskriver Guds kjærlighet til de troende, og samtidig oppfordrer han dem til yte kjærlighet (1 Joh 4,7-21). Ved at mennesket er elsket av Gud, skal også vi elske Gud og våre medmennesker. Teksten forklarer oss hva som er selve kilden til kjærligheten: ”For kjærligheten er fra Gud” (1 Joh 4,7). Johannes beskriver dette på en annen måte i vers 19: ”Vi elsker fordi han elsket oss først”. Det betyr at all ære for kjærligheten tilhører Gud. Vi mennesker har fått del i den gjennom nåden.¹⁰⁸ I denne sammenhengen kommer vi heller ikke unna en av de mest kjente kjærlighetserklæringene, nemlig Joh 3,16: ”For så høyt har Gud elsket verden...”.

I teksten fra Johannes-brevet finner vi også et tydelig svar på hvordan vi kan elske Gud. Johannes skriver nemlig der at ”den som ikke elsker sin bror som han har sett, kan ikke elske Gud som han ikke har sett” (1 Joh 4,20). For Johannes er dette en umulighet. Det resulterer i at nestekjærligheten stilles som et ultimatum, ”den som elsker Gud, må også elske sin bror” (1 Joh 4,21). Dette er ikke bare en oppfordring, men et bud. Det handler ikke om frihet til å velge, men det er Gud som påbyr dette.¹⁰⁹ Litt senere bekrefter Johannes igjen at ”å elske Gud er å holde hans bud” (1 Joh 5,2).

Andre tekster

Jakob berømmer i sitt brev mennesker som holder ut i fristelser, de skal ”få livets seierskrans, som Gud har lovet dem som elsker ham” (Jak 1,12). Betydningen av ”seierskrans” kommer vi tilbake til senere, men interessant her er å legge merke til beskrivelsen av hvem den er lovet til: ”dem som elsker ham”.

I det neste kapittelet begynner Jakob med å beskrive at det ikke er forskjell på rik og fattig når det gjelder å tro på Jesus Kristus (Jak 2,1-13). I vers 5 stiller han et sentralt spørsmål for vår sammenheng: ”Har ikke Gud utvalgt de fattige i verden til å være rike i troen og til å arve det riket han har lovet dem som elsker ham?” (Jak 2,5). Selv om Jakob her beskriver forhold som var tilpasset mottakerne av brevet, er det interessant å se måten han beskriver de ”utvalgte” på. De fremstilles både som fattige i verden, rike i troen, arvinger og med kjærlighet til Gud.

Troen spiller en avgjørende rolle i forbindelse med å elske Gud. Peter er inne på dette i sitt første brev når han skriver at ”ham elsker dere, enda dere ikke har sett ham; han tror dere på, enda dere nå ikke ser ham” (1 Pet 1,8).

¹⁰⁸ Johnsen, *Fortolkning til Johannes' første, annet og tredje brev og Judas' brev*, 78.

¹⁰⁹ Johnsen, *Fortolkning til Johannes' første, annet og tredje brev og Judas' brev*, 78.

3.6 Hvordan kalles vi?

Når vi mennesker kaller på hverandre gjør vi dette på mange forskjellige måter. Vi kan rope på hverandre, ringe til hverandre, sende tekstmeldinger eller epost, i tillegg til å bruke medier som aviser, radio, fjernsyn og internett. Vi har mange måter å fange oppmerksomheten på. Har Gud det på samme måte? Bruker også han flere kanaler for å nå oss? Den svenske forfatteren Otto Rimås skriver at ”Gud taler til oss på mange måter, og vi trenger trening i å lytte”.¹¹⁰ Det nye testamentet gir inntrykk av at det brukes én ”kanal”, men at kanalen beskrives med forskjellige aspekter. Gud når oss gjennom ulike opplevelser. Å lage et skjema over hva som må til for at det skal være en henvendelse fra Gud, vil ikke finne støtte i de nytestamentlige tekstene. Det er tydelig at dette innebærer stor variasjon. Et felles aspekt ved dem alle er at de har sitt utspring fra troen på Jesus Kristus som frelseren.¹¹¹ I det følgende skal vi se nærmere på om det likevel er noen kjennetegn på hvordan kallelser i Det nye testamentet går for seg.

3.6.1 Ved evangeliet og Den hellige ånd

Paulus’ tekster

Paulus beskriver i sitt første brev til menigheten i Tessalonika hvordan de ble utvalgt: ”For da vårt evangelium kom til dere, skjedde det ikke bare med ord, men også med kraft, ved Den hellige ånd og med full overbevisning” (1 Tess 1,5). Her er det interessant å se nærmere på ordet ”evangelium”. Det kommer av det greske substantivet ”ευαγγελιον”, som kan bety enten ”lønn for et godt budskap”, ”godt budskap” eller ”evangelium”.¹¹² I Bibelen er aldri ordet en betegnelse på noen skrifter, slik som det er i dag, men det handler om et budskap med positiv karakter. Opprinnelig ble ordet brukt om en seiersmelding som ble fraktet hjem fra kamper mot fiender. I vår sammenheng er det fortsatt et budskap om seier, Guds seier ved Jesus Kristus.¹¹³ Kallet til å komme i fellesskap med Gud er ikke ankommet gjennom ”løse luften”, men gjennom evangeliet. Alle som hører dette blir kalt av Gud i hjertet sitt. Lar man budskapet fra evangeliet få ha sin virkning på seg, vil det resultere i en tro som frelser, og vedkommende kan se seg som ”kalt”.¹¹⁴ Dette vil skje med samme kraft som Paulus skriver om i Romerbrevet: ”For jeg skammer meg ikke over evangeliet. Det er en Guds kraft til frelse for hver den som tror” (Rom 1,16). Her har vi da svaret på hvordan man skal komme i samfunn med Gud og tro på ham, det er ved å høre evangeliet. At Paulus ikke skammer seg

¹¹⁰ Rimås, *Kallet ... til et liv i frihet*, 74.

¹¹¹ Per Lønning, *Hva er kristendom?* (Oslo: Forlaget land og kirke, 1972), 178.

¹¹² Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente. Bind 1: A – I*, 255-256.

¹¹³ Bjarne O. Weider, *Fortolkning til Tessalonikerbrevene* (Oslo: Luther Forlag og Lunde Forlag, 1974), 24.

¹¹⁴ Andersen, *Fortolkning til Romerbrevet*, 134-135.

over evangeliet er et viktig moment oppi dette. For det er nemlig slik at vår naturlige religiøse følelser går til strid mot evangeliet. Våre tanker om oss selv, Gud og kristendommen strider mot det som blir forkynt i evangeliet.¹¹⁵

I sitt andre brev til tessalonikerne skriver Paulus blant annet at menigheten er ”helliget ved Ånden”, og kalt av Gud ”gjennom evangeliet” (2 Tess 2,13-14). Det er ikke bokstavene som gir liv, men Ånden. Dette bekrefter også Paulus med å henviser til sin prestetjeneste: ”Min prestetjeneste er å forkynde evangeliet så folkeslagene blir et offer Gud gjerne tar imot, innviet ved Den hellige ånd” (Rom 15,16). Guds ord har påvirkning på vår tanke og samvittighet. Et menneske kommer inn i et samfunn med Gud gjennom et kall som kommer gjennom evangeliet, ordet om Jesus.¹¹⁶ I Efeserbrevet ber Paulus om at Guds Ånd må gi leserne ”lys til hjertets øyne” (Ef 1,18) slik at sin de får innsikt i det håpet de er kalt til. Ved at Ånden får opplyse våre hjerter, kan vi ”forstå” Gud. I tillegg får vi også ”innsikt i det håp” som Gud har kalt oss til. Håp er noe som hører til fremtiden. I denne sammenhengen er det snakk om fullendelsen av frelsen som vi allerede har fått gjennom Jesus Kristus. Dette bekrefter Paulus i Rom 8,24. Gjennom evangeliet blir vi kalt, og ved å ta imot kallet blir vi Guds barn. Da hører vi til ”de hellige”, og kan begynne å forstå ved Åndens opplysning.¹¹⁷ At evangeliet er middelet til opplysning, bekreftes også ved Paulus sine ord til Timoteus: ”Han har gjort ende på døden og ført liv og udødelighet fram i lyset ved evangeliet” (2 Tim 1,10).

De synoptiske evangeliene og Apostlenes gjerninger

I fortellingen om Jesu fødsel begynner hele svangerskapet til Maria med at ”Den hellige ånd skal komme over deg, og den høyestes kraft skal overskygge deg” (Luk 1,35; Matt 1,18). Vi ser ut fra dette eksempelet at Den hellige ånd er svært sentral og virksom ved markeringer av begynnelsen til en ny tid.¹¹⁸ Et annet eksempel er ved starten av Jesu offentlig virke da han etter å ha blitt døpt, kunne se ”Guds ånd komme ned over seg som en due” (Matt 3,16; Mark 1,10; Luk 3,22). Et tredje eksempel, som også kan tas med, er fra kirkens fødsel på pinsedagen. Det står blant annet at ”de alle ble fylt av Den hellig ånd, og de begynte å tale på andre språk etter som Ånden ga dem å forkynde” (Apg 2,1-4).

¹¹⁵ Andersen, *Fortolkning til Romerbrevet*, 26-27.

¹¹⁶ Andersen, *Fortolkning til Romerbrevet*, 134.

¹¹⁷ Andersen, ”Fortolkning til Efeserbrevet”, 26.

¹¹⁸ Senior og Stuhlmueller, *The Biblical Foundations for Mission*, 168.

3.6.2 Ved Kristi nåde

Paulus' tekster

I begynnelsen til Galaterbrevet leser vi at kallet deres kom "ved Kristi nåde" (Gal 1,6). Det skriver Paulus i den samme kontekst som han stiller seg undrende til at galaterne har vendt seg bort fra Gud, som har kalt dem. Det som er interessant for den språklige delen av dette verset, og som da har betydningen for innholdet, er at ordet "Kristi" (Χριστου) er utelatt i flere av de eldste håndskriftene. Mye tyder på at ordet ikke var med i den opprinnelige teksten. Dersom det er tilfelle, må vi oversette med at galaterne vendte seg bort fra ham som kalte dem "i nåde" (εν χαριτι). Argumentet for en slik oversettelse er at Paulus har til vane å si at det er Gud og ikke Kristus som kaller. Det ser vi både i Gal 1,5 og 5,8. En annen tolkning er å beholde Kristi, men samtidig også beholde Gud som subjekt. Da er det Gud som kaller i Kristi nåde. Dette passer ikke helt overens med at Paulus i Gal 1,15 omtaler sitt eget kall med at Gud "kalte meg ved sin nåde".¹¹⁹ Dersom vi undersøker hva ordet "χαρις" betyr, ser vi at det kan bety både "ynde", "skjønnhet", "behagelig", "gunst", "velvilje", "vennlighet", "mildhet", "nåde", "velgjerning", "takknemlighet" eller "takk". Akkusativformen av ordet, χαριν blir brukt som uekte preposisjon med betydningen "for...skyld" eller "på grunn av".¹²⁰

I sitt brev til efeserne skriver Paulus at: "For av nåde er dere frelst, ved tro" (Ef 2,8). Vi mennesker er helt avhengig av nåden for å få del i frelsen. I tillegg ser vi at Paulus har lagt til "ved tro". Paulus så på frelse ved tro som det motsatte av frelse som var gjort seg fortjent ved gjerninger, som han også kaller for "lovgjerninger" (Rom 3,28).¹²¹

3.6.3 Ved endring og offer

Paulus' tekster

Et møte med Jesus endrer et menneske fra fiendtlighet over til tro.¹²² Prosessen starter ifølge Paulus ved at "alle dere som er døpt til Kristus, har kledd dere i Kristus" (Gal 3,27). Dåpen har en sentral plass i kristendommen. Med den blir man innlemmet i Kristus, gjennom Den hellig ånd. Det betyr at man får ta del både i Jesu død, oppstandelse og frelsesverk. Denne delaktigheten uttrykkes her ved å være "kledd" i Kristus.¹²³ Til dette uttrykket ser vi klare paralleller til profeten Jesaja i Det gamle testamentet: "For han har kledd meg i frelsens klær og svøpt meg i rettferdighetens kappe" (Jes 61,10). Paulus skriver om det samme når han spør menigheten i Roma: "Vet dere ikke at alle vi som ble døpt til Kristus Jesus, ble døpt til hans

¹¹⁹ Øystese, "Fortolkning til Brevet til Galaterne", 149-150.

¹²⁰ Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente. Bind 2: K – Ω*, 345-346.

¹²¹ Andersen, "Fortolkning til Efeserbrevet", 37.

¹²² Senior og Stuhlmueller, *The Biblical Foundations for Mission*, 265.

¹²³ Øystese, "Fortolkning til Brevet til Galaterne", 229-231.

død?” (Rom 6,3). Enda sterkere og utfyllende oppfordrer Paulus til endring når han taler om det gamle og det nye mennesket (Ef 4,17-5,7). Skal man trekke ut et oppsummerende vers fra denne teksten, må det være: ”Kle dere i det nye mennesket, som er skapt i Guds bilde til et liv i sann rettferd og hellighet” (Ef 4,24). Denne fornyelsen som Paulus her oppfordrer til er en indre fornyelse som vil resultere i at livet tar en ny retning.

Vi kommer aldri noen gang frem til det punktet at vi kan si oss ferdig ickledd Kristus. Vi må stadig ”ta av” oss det gamle mennesket og kle på oss det nye. Det innebærer å avstå fra en syndig natur og velge et liv som tilbys oss i felleskapet til Jesus Kristus.¹²⁴ Her på jorden når vi altså aldri frem til det ”fullførte” stadiet. Derfor må Kristus ikke forstås som en statisk skikkelse, men en som alltid kaller oss til å fortsette enda lenger i hans egne fotspor.¹²⁵

Paulus skriver i sitt brev til galaterne at ”de som tror de er noe selv om de ingenting er, bedrar seg selv” (Gal 6,3). Det er et selvbedrag som springer ut fra at man sammenligner seg med den svake som trenger hjelp. At andre er svakere enn seg selv vil ikke si at man får noen fortrinn hos Gud. Ved å sammenligne seg selv med sin egen gjerning vil man få et mer korrekt bilde av seg selv.¹²⁶

De synoptiske evangeliene og Apostlenes gjerninger

I de synoptiske evangeliene finnes det flere personer som har måttet våge å si ja til det kallet Gud kommer med. En bibelsk person som virkelig må ha kjent på dette, må ha vært Maria, mor til Jesus. Lukas skriver tydelig i sitt evangelium at Maria ble ”forskrekket over engelens ord og undret seg over hva denne hilsenen skulle bety” (Luk 1,29). Denne frykten går over til mot som får henne til å si like etterpå ”se, jeg er Herrens tjenestekvinne. La det skje med meg som du har sagt” (Luk 1,38). Maria viser her et mot som får henne til å ikke gjøre krav på noe for sin egen del. Hun våger å stille seg til disposisjon for Gud, uten å tenke på hva som vil skje med henne og sitt eget liv i fremtiden. Maria gir her avkall på en fundamental rettighet, å kunne bestemme over sin egen fremtid, med de drømmer og forhåpninger det innebærer. Dette vitner om den selvhengivelse man kan finne flere steder, også i Jesu egne ord. I fortellingen fra Getsemane ber Jesus ”Ta dette begeret fra meg! Men ikke som jeg vil, men som du vil” (Mark 14,36; Matt 26,39; Luk 22,42). Ser vi Maria sin hengivelse i lys av Jesus, blir hun allerede ved kallelsen en disippel av sin sønn. Det samme gjelder for alle. Ved å gi avkall på vår egen vilje etterfølger vi Jesu egne eksempler.¹²⁷

¹²⁴ Andersen, ”Fortolkning til Efeserbrevet”, 79.

¹²⁵ Brian McNeil, *Kom og følg meg. Bibelske refleksjoner over kall* (Oslo: Solum Forlag, 1994), 91.

¹²⁶ Øystese, ”Fortolkning til Brevet til Galaterne”, 275-276.

¹²⁷ McNeil, *Kom og følg meg. Bibelske refleksjoner over kall*, 87-88.

Omtalen av Jesu kallelse av disiplene forteller oss mye om Det nye testamentet sin forståelse av kallstanken. De beskriver en drastisk endring i livene til de som ble kalt. En endring som innbar blant annet radikale oppbrudd fra familien. Det ser vi eksempel på ved reaksjonen til Jakob og Johannes: "... straks forlot de båten og faren og fulgte ham" (Matt 4,21-22; Mark 1,20). Det greske ordet som på norsk oversettes med "straks", er adverbet "εὐθὺς". Det kan oversettes med enten "straks" eller "snart".¹²⁸ At det var noe som hastet eller var av stor betydning vises i flere kallshistorier fra Det nye testamentet. Et annet eksempel på dette er kallelsen av Matteus, som "reiste seg og fulgte ham" (Matt 9,9; Mark 2,14; Luk 5,27-28). Men et eksempel som kan fremstå ekstremt, er kallelsen i Matt 8,21-22. Her nektes en disippel å "først få gå hjem og begrave min far". Jesus forventer et umiddelbart oppbrudd, også fra den nærmeste familie. Ikke noe annet kan settes foran kallet til etterfølgelse.¹²⁹ Jesus sier det samme eksplisitt med klare ord: "Om noen kommer til meg og ikke setter dette høyere enn far og mor, kone og barn, brødre og søstre, ja, høyere enn sitt eget liv, kan han ikke være min disippel" (Luk 14,26; Matt 10,37). Dette stemmer bra overens med hans oppfordring i forbindelse med bekymringer for morgendagen: "Søk først Guds rike og hans rettferdighet, så skal dere få alt det andre i tillegg" (Matt 6,33; Luk 12,31). Vi skal komme nærmere tilbake til Guds rike senere, men her ser vi rekkefølgen Jesus ønsker. Ingenting har større betydning enn kallet til disippelskap.¹³⁰ Et annet eksempel på dette fra Det nye testamentet er Luk 9,61-62, hvor Jesus konkluderer med ordene: "Ingen som har lagt hånden på plogen og så ser seg tilbake, er skikket for Guds rike". Jesus kaller sine tilhører til å åpne øynene sine for virkeligheten. Og virkeligheten var at "Guds rike er kommet nært" (Mark 1,15).

En annen rik nytestamentlig tekst som kan knyttes til en slik formanings, er teksten om Jesus og den rike unge mannen (Matt 19,16-26; Mark 10,17-27; Luk 18,18-27). I vår sammenheng vil vi fokusere på at Jesus her taler om en "helhjertet" innstilling for å få det evige livet: "Vil du være helhjertet, gå da bort og selg alt det du eier, og gi det til de fattige" (Matt 19,21). Av de tre synoptiske evangeliene er det bare Matteusevangeliet som har med "vil du være helhjertet". Det ordet som her oversettes med "helhjertet", er det greske adjektivet "τελειος". Til sammen i Det nye testamentet forekommer det 19 ganger, men bare to ganger i evangeliene (Matt 19,21; 5;48). Det er også mulig å oversette ordet med "fullendt", "fullført", "fullstendig", "fullkommen" eller "fullmoden". Enkelte steder i Det nye

¹²⁸ Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente. Bind 1: A – I*, 257.

¹²⁹ Kvalbein, *Fortolkning til Matteusevangeliet, Bind I*, 121 og 225.

¹³⁰ James D. G. Dunn, *Jesus' call to discipleship* (New York: Cambridge University Press, 1992), 15-16.

testamentet oversettes det også med ”voksen”.¹³¹ I denne sammenhengen fremstår det som en beskrivelse av et sinn som er helt i sin hengivelse til Gud.

Etter at Jesus pålegger mannen å gå bort og selge alt han eier og gi det til de fattige, legger han til: ”kom så og følg meg!” Det er det samme ”kallet” som Jesus kalte de første disiplene med (Matt 4,19; Mark 1,17). Dette viser at det svaret Jesus gir til den rike unge mannen ender opp i et kall til å bli Jesu disippel. Hele denne historien antyder at for å motta et evig liv, må man være ”helhjertet” eller ”fullkommen”. I neste rekke er det ikke nok å bare holde budene for å kunne regne seg som helhjertet, man må i tillegg selge det man har og følge Jesus som hans disippel. ”Da skal du få en skatt i himmelen” (Matt 19,21).¹³²

Uten å spore altfor mye av fra overskriften om hvordan man kalles, kan vi også reflektere litt over hva som kan være hensikten med denne ”harde” linjen som Jesus strekker opp her. I første omgang må vi tenke at hensikten her er at mannen skal bli fri fra sin rikdom. Det er tydelig at den kommer i veien for viktigere krav til den unge mannen. Det kommer i veien både for å kunne ”elske Herren din Gud av hele ditt hjerte og av hele din sjel og av all din forstand” (Matt 22,37) og ”elske din neste som deg selv” (Matt 22,39). Men dersom vi sammenligner oppfordringen til å ”selge alt du eier”, er det ingen andre som omtales å ha blitt kalt med en slik oppfordring. Vi har tidligere sett at det til kallet var knyttet et bestemt krav om oppbrudd fra sin nåværende tilstand, men ingen blir direkte oppfordret til å ”selge alt du eier”. Det er derfor vanskelig å forene at dette er et krav som er gjeldende for alle som kalles. Skatten som loves i himmelen vekker tydelige assosiasjoner til Bergprekenen, hvor Jesus taler om det udelte hjertet (Matt 6,19-21).¹³³

Johannes´ tekster

Tidlig i Johannesevangeliet leser vi at jødene sendte prester og levitter som skulle forhøre seg om hvem døperen Johannes var. Han svarer med at: ”jeg er ikke Messias” (Joh 1,20) og ”jeg er en røst som roper i ødemarken” (Joh 1,23). Her svarer døperen Johannes med både å fortelle hvem han er og hvem han ikke er. Det er en nødvendighet for å innse hva man må ofre for sitt kall.¹³⁴

¹³¹ Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente. Bind 2: K – Ω*, 294.

¹³² Kvalbein, *Fortolkning til Matteusevangeliet, Bind II*, 118-119.

¹³³ Kvalbein, *Fortolkning til Matteusevangeliet, Bind II*, 119.

¹³⁴ Rimås, *Kallet ... til et liv i frihet*, 38-39.

3.6.4 Ved et syn

De synoptiske evangeliene og Apostlenes gjerninger

Flere steder i de synoptiske evangeliene leser vi om at mennesker får et ”syn” i forbindelse med sine kall. En av de mest fremtredende hendelsene da dette skjedde var da Peter, Jakob og Johannes fikk se Jesu herlighet (Matt 17,1-13; Mark 9,2-13; Luk 9,28-36). Sammen med Peter sin bekjennelse av Jesus som Messias og Jesu beretninger om den kommende lidelsen, gir denne teksten en sterk åpenbarelse om hvem Jesus er. En åpenbaring som sprenger den vanlige menneskelige rammene for å kunne komme med en historisk forklaring.¹³⁵ Dersom vi går til vers 9 i Matteus-teksten, leser vi at Jesus påbød de tre disiplene at de ikke skulle fortelle ”om dette synet”, før etter oppstandelsen. Det er det greske ordet ”οραμα” som oversettes med enten ”noe man ser”, ”syn” eller ”visjon”. I Det nye testamentet er uttrykket brukt tolv ganger.¹³⁶

I Lukasevangeliet kan vi lese at en ”rettskaffen og gudfryktig” mann ved navn Simeon tok Jesus-barnet i armene, samtidig som han lovpriste Gud (Luk 2,25-28). Ved slutten av sin lovsang beskrev han Jesus som ”et lys til åpenbaring for hedningene og ditt folk Israel til ære” (Luk 2,32). Her er det interessant å se litt nærmere på hva som ligger i begrepet ”åpenbaring”. Det greske ordet som benyttes med en slik betydning er substantivet ”αποκαλυψις”. Det kan bety enten ”avdekking”, ”avsløring” eller ”åpenbaring”.¹³⁷ Det er et ord som brukes om det ”å avdekke det som ellers ville være skjult eller ukjent”.¹³⁸

I Apostlenes gjerninger møter vi på flere eksempler på at mennesker opplever å få et ”syn”. En av dem er i fortellingen om offiseren Kornelius (Apg 10). Historien begynner med at ”en dag ved den niende timen” får Kornelius ”et syn” (Apg 10,3). Han beskriver synet som ”en Guds engel” som talte til ham. Synet innebar at Kornelius skulle sende bud på Peter (Apg 10,5). I samme historie får vi høre om at Peter får sitt eget ”syn” (Apg 10,9-16). Det er typisk for beretninger om omvendelse i Apostlenes gjerninger, at det fortelles om et slikt ”dobbeltsyn”. Hensikten med det er å forberede begge parter på det som skal skje.¹³⁹

Et annet sted vi kan lese om et dobbeltsyn er i forbindelse med kallelsen av Saulus (Apg 9,1-19). Han ble kalt på veien til Damaskus ved at Jesus talte til ham og viste seg for ham i et sterkt lys. Det resulterte i at han ble blind og ble ført inn i Damaskus. Her i fortellingen er det vi blir presentert for disippelen Ananias, som bodde i Damaskus (Apg 9,10). Herren talte til ham ”i et syn”. Litt senere kommer det tydelig frem at det er Jesus som

¹³⁵ Kvalbein, *Fortolkning til Matteusevangeliet, Bind II*, 79-84.

¹³⁶ Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente. Bind 2: K – Ω*, 129-130.

¹³⁷ Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente. Bind 1: A – I*, 70.

¹³⁸ Andersen, ”Fortolkning til Efeserbrevet”, 26.

¹³⁹ Fougner, *Fortolkning til Apostelgjerningene*, 167-168.

taler til Ananias (Apg 9,15). Det synet som Ananias fikk, står i stil med den tradisjonelle bibelske formen: Først tiltales han ved navn, deretter svarer han, og så får han sitt oppdrag. Ved den samme formen ble både Moses (2 Mos 3,4) og Samuel (1 Sam 3,4) kalt på i Det gamle testamentet. Hele omvendeshistorien til Paulus er preget av inngrep fra overnaturlige krefter. Først ved hendelsen utenfor Damskus, deretter ved synet til Ananias og så opplevelsen til Paulus ved møte med Ananias.¹⁴⁰ I vers 12 leser vi at også Paulus fikk ”et syn” som sa at nettopp Ananias skulle komme.

Litt senere i Apostlenes gjerningene (Apg 16,9) kan vi lese om at Paulus fikk enda et ”syn”. Denne gangen kom synet om natten. Gud kaller ham til å forkynne evangeliet i Makedonia. Det er Gud selv som kaller, og som ved Den hellige Ånde tar initiativet. Paulus var bare et redskap.¹⁴¹ En annen natt får Paulus enda ett syn da han er i Korint (Apg 18,9). Gud kaller han til å tale til folket i byen. Når det står at synet kom om natten, er det trolig ment at det har kommet i en drøm.¹⁴² I Apg 23,11 beskrives det at Herren stod rett foran Paulus og talte til ham. Og litt senere, i Apg 27,23, leser vi om at Paulus møtte en engel som talte til ham.

En annen tekst beskriver hvordan Paulus opplevde synet på kroppen: ”Da jeg hadde vendt tilbake til Jerusalem og ba i tempelet, kom jeg i ekstase” (Apg 22,17). Det ordet som her fanger interessen i særlig grad er ordet ”ekstase”. Det kommer av det greske substantivet ”εκστασις”, som ikke uventet kan ha mange betydninger. Det kan bety ”å komme ut av stilling (lemmer som går ut av ledd)”, ”forflytning”, ”forandring”, ”sinnsbevegelse” (mister kontroll over seg selv), ”sterk undring”, ”redsel”, ”skrekk” eller ”det å stille seg/stå utenfor seg selv”.¹⁴³ Andre sammenhenger hvor dette ordet er benyttet, er blant annet i forbindelse med at Jesus vekker til live datteren til synagogeforstanderen Jairus (Mark 5,42), når de tre kvinnene får beskjed om å melde fra til disiplene om at Jesus hadde stått opp (Mark 16,8), ved Jesu helbredelse av den lamme mannen (Luk 5,26), da Peter helbrede en lam mann i Jesu Kristi navn (Apg 3,10), og da Peter fikk et syn i forkant av møtet med Kornelius (Apg 10,10).

Andre tekster

Peter skriver at de ”var øyenvitner og så hans guddommelige storhet” (2 Pet 1,16). Dette viser til hendelsen som omtales ovenfor, da Peter, Jakob og Johannes fikk se Jesu herlighet. De synoptiske evangeliene beskriver denne hendelsene nærmere (Matt 17,1-13; Mark 9,2-13;

¹⁴⁰ Fougner, *Fortolkning til Apostelgjerningene*, 166.

¹⁴¹ Fougner, *Fortolkning til Apostelgjerningene*, 249-250.

¹⁴² Fougner, *Fortolkning til Apostelgjerningene*, 275.

¹⁴³ Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente. Bind 1: A – I*, 195.

Luk 9,28-36). Dette viser til at forkynnelsen om Kristi herlighet ikke bare var oppdiktede og utspekulerte historier. Peter skriver imot vranglærere som mente at Jesu gjenkomst var eventyr. Han poengterer at han hadde selv sett hans herlighet og glans. Peter var førstehåndskilde til dette budskapet.¹⁴⁴

3.6.5 Ved menigheten og håndspåleggelse

De synoptiske evangeliene og Apostlenes gjerninger

I Apg 13,2 står det at Paulus og Barnabas blir kalt til en oppgave ved at Den hellige ånd taler under en gudstjeneste. Her er det mest sannsynlig ment at viljen til Den hellige ånd åpenbarte seg ved en form for profetisk tale. Teksten viser samtidig at det er en sammenheng mellom et personlig kall og et kall fra menigheten.¹⁴⁵ En annen interessant ting å merke seg, er at før menigheten sender dem avgårde til å utføre kallet, legger de hendene på dem (Apg 13,3). Håndspåleggelse sammen med bønn er en vanlig praksis i Det nye testamentet. Vi møter det både ved innsettelsen av de syv diakonene i Jerusalem (Apg 6,6), da Timoteus mottok sin nådegave (1 Tim 4,14; 2 Tim 1,6) og da Paulus advarer Timoteus mot å være for snar med håndspåleggelse (1 Tim 5,22). Dette ritualet har tydelige røtter tilbake til Det gamle testamentet med Moses som får beskjed av Herren om å legge hånden på Josva (4 Mos 27,18; 5 Mos 34,9).

Ved håndspåleggelse skjer det en overdragelse av et oppdrag. Dette gjøres samtidig som man ber om at Den hellige ånd må være med den utvalgte.¹⁴⁶ I tillegg er håndspåleggelse også vanlig sammen med bønn for syke mennesker. Dette har vi eksempler på ved blant annet Jesu oppdrag til disiplene (Mark 16,17-18), ved Ananias oppdrag i forbindelse med kallelsen av Paulus (Apg 9,12) og ved helbredelsen av far til Pubilus (Apg 28,8).

3.7 Hva kalles vi til?

Når noen roper på oss er det vanligvis med et formål om å fortelle noe, vise noe eller befale noe. Skal man få med seg innholdet i budskapet er man nødt til å vie sin oppmerksomhet til vedkommende og høre etter. Er det også slik med Guds kallelse? Er vi flinke nok til å rette oppmerksomheten mot Gud i påvente av vårt kall? Uansett hvordan vi får vårt kall, har kallet et innhold og en mening. Vi kan dermed si oss enige i Rimås sin konklusjon om at ”Gud

¹⁴⁴ Bjerkheim, *Fortolkning til Peters første og annet brev*, 158-159.

¹⁴⁵ Fougner, *Fortolkning til Apostelgjerningene*, 211-212.

¹⁴⁶ Fougner, *Fortolkning til Apostelgjerningene*, 124.

kaller oss ikke til et ”intet”, men til et ”noe”.¹⁴⁷ Vi kalles til noe som har betydning for oss, for våre omgivelser og ikke minst for Gud.

Alle mennesker er skapt av en skapende Gud og han skapte det i sitt bilde (1 Mos 1,27). Derfor har alle mennesker en skapende kraft og evne i seg. Mennesket ønsker å bruke denne kraften og evnen til å få noe ut av livet sitt.¹⁴⁸ I Ef 2,10 står det at de gode gjerninger mennesket utfører, er gjerninger som ”Gud på forhånd har lagt ferdige for at vi skulle vandre i dem”. Det er klart at det er en sammenheng mellom kallet til omvendelse og tro, og kallet til misjon og gjerning.¹⁴⁹ Det kommer tydelig frem i Paulus sin forsvarstale overfor Kong Agrippa. Her beretter han at etter å ha mottatt kallet til omvendelse, fikk han et oppdrag fra Jesus som sa: ”Reis deg nå og stå på føttene! Jeg har vist meg for deg for å velge deg ut til tjener og til vitne, både om det du har sett av meg, og om det du siden skal få se” (Apg 26,16).

Dermed kan vi slå fast at et kall fra Gud handler både om ”å være” og ”å gjøre”. Det handler om å ”være” i et fellesskap, og det handler om å ”gjøre” Guds gjerning. Tar vi utgangspunkt i Jesu liv vil vi se at nettopp disse to fokusområdene gjør seg gjeldende. Jesus hadde et nært forhold til sin Far i himmelen. Dette vitner alle evangeliene om. Johannes bruker Jesu egne ord for å beskrive det; ”Jeg er i Far og Far i meg” (Joh 14,11). Ut fra dette forholdet kommer alt han sa og gjorde.

3.7.1 Til kirke

Paulus´ tekster

Paulus beskriver menigheten i Roma som ”kalt til å høre Kristus til” (κλητοι Ιησου Χριστου) (Rom 1,6). Dette bekrefter han igjen i sitt brev til menigheten i Korint, hvor han skriver at Gud har kalt oss til et ”fellesskap med sin Sønn, Jesus Kristus, vår Herre” (1 Kor 1,9). Også andre skriftsteder bekrefter dette (Rom 8,15-17; Ef 5,1-9 og Fil 3,7-16). Vi mennesker er altså kalt av Gud til et fellesskap med Jesus. Det greske ordet for fellesskap er substantivet ”κοινωνια”. Det kan enten bety ”fellesskap”, ”samfunn”, ”deltakelse”, ”delaktighet”, ”økonomisk bidrag” eller ”pengegave”. Substantivet er relativt vanlig i de nytestamentlige tekstene og er brukt til sammen 19 ganger.¹⁵⁰

Paulus understreker at et kall ikke er noe privat eiendom. Et klassisk skriftsted på dette er hans omtale av de troende som ”Kristi kropp” (1 Kor 12,12-14). Det greske ordet for kropp er ”σωμα”. Det kan bety enten ”kropp” (både menneske og dyr), ”lik”, ”person”, ”slave”,

¹⁴⁷ Rimås, *Kallet ... til et liv i frihet*, 22.

¹⁴⁸ Bjarne Staalstrøm, *Ditt kall er å leve. Tanker om livsglede og trygg hverdagstro* (Drammen: Rex Forlag, 1996), 13.

¹⁴⁹ Fougner, *Fortolkning til Apostelgjerningene*, 212.

¹⁵⁰ Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamentet. Bind 2: K – Ω*, 42.

”noe som har materiell substans” eller ”det kristne fellesskapet”.¹⁵¹ Dette er ikke bare et tilfeldig bilde, men et bilde som gir uttrykk for hvordan vi skal forstå virkeligheten. Vi mennesker er bygd opp med en kropp som inneholder mange forskjellige lemmer, hvor alle lemmene har hver sin unike betydning og funksjon. På samme måte er det med Kristi kropp, ”kirken”. Dette er også et begrep som er interessant å se litt nærmere på. I åpningshilsenen i Paulus sitt første brev til Korinterne hilser han til ”Guds menighet i Korint” (1 Kor 1,2). Ordet ”menighet” kommer av det greske substantivet ”ἐκκλησία”, og kan gjengis enten med ”folkeforsamling”, ”folkemengde” eller ”menighet” (”kirke”).¹⁵² I Septuaginta brukes betegnelsen som oversettelse av det hebraiske ordet ”קהל” (qahal). Her har uttrykket en betydning i retning av ”den forsamlede skare” eller ”den forsamlede folkemengde” (5 Mos 9,10; 18,16). Det at ”ἐκκλησία” brukes om Guds folk eller Guds forsamling oppstår først når genitiven for Gud plasseres sammen med ordet. Etter hvert utviklet det seg til å være en betegnelse som omtalte Guds forsamlinger, også uten genitiven eksplisitt uttrykt. Gjennom denne betegnelsen presenteres den kristne forsamling eller kirke som en fortsettelse av Israel, Guds folk. Paulus benytter denne betegnelsen i stor grad (61 ganger). Som oftest er betydningen knyttet til lokalmenigheten, men kan også innebære hele kirken (1 Kor 10,32; 12, 28; Gal 1,13; Fil 3,6; Kol 1,18.24; Ef 1,22; 3,10.21; 5,23f.) I tillegg kan Paulus bruk av ordet knyttes til en husmenighet (Rom 16,5; 1 Kor 16,19; Kol 4,15).¹⁵³

Kirken er bygd opp av mange forskjellige troende medlemmer, med ulike nådegaver som står til sin funksjon.¹⁵⁴ I 1 Kor 12,13 får vi opplyst at det er ved dåpen man blir medlem på Kristi kropp. Det er også interessant å legge merke til at i den greske teksten står det at vi er døpt ”εἰς ἓν σῶμα”. Direkte oversatt vil det bety ”inn i en kropp”. Vi døpes til et liv ”i Kristus”. Hodet til denne kroppen styres av Kristus selv. Han er hjernen bak og leder for alt som skjer i ”kroppen”. Ved at de troende er lemmer på samme kropp, blir vi samtidig hverandre sine lemmer. Som kristen trenger vi hverandre.¹⁵⁵ Et annet sentralt skriftsted i denne sammenhengen er Rom 12,4-5 hvor det blant annet står at ”vi har én kropp, men mange lemmer, alle med ulike oppgaver.” Vi kalles altså til å være en kirke, et fellesskap av troende. Gud kaller mennesker til fellesskapet med seg selv gjennom den Hellige Ånd. Slik blir de troende et hellig folk, et fellesskap av hellige, Kristi legeme.¹⁵⁶

¹⁵¹ Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamentet. Bind 2: K – Ω*, 287.

¹⁵² Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente. Bind 1: A – I*, 192.

¹⁵³ Skjevesland, *Kirken i det nye testamente*, 69-70.

¹⁵⁴ Danbolt, *Fortolkning til Apostelen Paulus' første brev til korintierne*, 158.

¹⁵⁵ Andersen, *Fortolkning til Romerbrevet*, 219-220.

¹⁵⁶ Heiges, *The christian's calling*, 37.

De synoptiske evangeliene og Apostlenes gjerninger

De synoptiske evangeliene beskriver en Jesus som finner tid til å være alene og be: ”Da han hadde gjort det, gikk han opp i fjellet for å være for seg selv og be” (Matt 14,23; Mark 6,46). Det finnes flere eksempler på dette i Det nye testamentet. På samme måte inviteres vi mennesker til et lignende fellesskap med Gud og Guds sønn, Jesus Kristus. Den Gud som engang skapte alt som finnes, kaller til seg mennesket, sin skapning. Gud søker det som er fortapt. Kjernen i den messianske oppgaven til Jesus var nettopp å søke etter det som var fortapt, redde det og kalle syndere til et fellesskap med Gud.¹⁵⁷ Et passende eksempel på dette er kallelsen av tolleren Matteus (Matt 9,9; Mark 2,14; Luk 5,27-28).

Alle de tre evangeliene har med Peters bekjennelse av Jesus som ”Messias” (Matt 16,13-20; Mark 8,27-30; Luk 9,18-21), men bare Matteusevangeliet har med Jesu tanker om en fremtidig kirke: ”Og jeg sier deg: Du er Peter, på denne klippen vil jeg bygge min kirke, og dødsrikets porter skal ikke få makt over den” (Matt 16,18). I tillegg til at vi her hører om at Simon får et nytt navn, Peter, leser vi også at Jesus taler om å bygge en kirke. Det er ikke da snakk om å reise en ny synagoge, men å bygge et Guds folk. Kirken består av det folket som samler seg rundt ham, og bekjenner ham som Messias.¹⁵⁸

3.7.2 Til arvinger

Paulus’ tekster

Paulus skriver i sitt brev til efeserne: ”hvor rik og herlig hans arv er for de hellige” (Ef 1,18). I grunnteksten brukes det greske substantiv, ”κληρονομία”. Det kan oversettes med enten ”arv”, ”arv” (i betydning av eiendom), eller ”arv” (i betydning av del). I tillegg finnes en verbal bruk, ”κληρονομεω”. Det bærer en betydning som på norsk kan oversettes med enten ”få tildelt ved lodd”, ”være arving”, ”arve” eller ”få del i”. Et annet substantiv som hører til denne gruppen er ”κληρονομος”. Betydningen av dette er også ”arving”. Et tredje substantiv er ”κληρος”. På norsk blir det enten ”lodd”, ”andel”, ”del”, ”eiendom” eller ”arv”. Til dette substantivet tilhører også verbet ”κληρωω”. Til tross for at det bare benyttes en eneste gang i hele Det nye testamentet, er det verdt å nevne det.¹⁵⁹ Det forekommer i Ef 1,11: ”I ham er også vi blitt arvinger”.

I brevet til galaterne skriver Paulus at løftet står over loven (Gal 3,15-4,7) I den sammenheng peker han på at ”arven” (Gal 3,18) ble gitt ved løftet til Abraham og ikke ved loven som kom 430 år senere. I vers 29 skriver han at ”hører dere Kristus til, er dere

¹⁵⁷ Rimås, *Kallet ... til et liv i frihet*, 18.

¹⁵⁸ Kvalbein, *Fortolkning til Matteusevangeliet, Bind II*, 69.

¹⁵⁹ Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente. Bind 2: K – Ω*, 39-40.

Abrahams ætt og arvinger etter løftet”. Etter dette verset følger en forklaring på hvorfor de som tror på Guds Sønn kan regne seg som arvinger. I Rom 4,14 skriver Paulus at dersom arvingene er ”de som holder seg til loven”, er det ingen mening med troen og løftet. Guds Sønn ”skulle kjøpe fri dem som sto under loven, så vi kunne få retten til å være Guds barn” (Gal 4,5). Og ”fordi dere er barn... er du også arving, innsatt av Gud” (Gal 4,6-7).

Paulus skriver om oppstandelsen i sitt brev til korinterne. I den teksten kommer han inn på arven, ”Kjøtt og blod kan ikke arve Guds rike, og det forgjengelige skal ikke arve uforgjengeligheten” (1 Kor 15,50). Arven mottas ved at legemet står opp, men ikke i den skikkelsen det er i her på jorden, med kjøtt og blod.¹⁶⁰

Paulus beskriver hvordan syndige mennesker kan være mottakelige for Guds herlighet (Ef 1,19), det skjer gjennom ”hans kraft”.¹⁶¹ Men Paulus advarer sterkt mot å gjøre urett som ender med at man ikke får del i arven. Det leser vi om både i 1 Kor 6,9-10 og Gal 5,21. Den kristne tro må lede mennesker til en levemåte hvor man er frelst fra livet i synd.¹⁶² Lar vi livet bli preget av det, blir vi en del av arven som Paulus kaller for ”lønn”: ”Dere vet at Herren skal gi dere sin arv som lønn” (Kol 3,24). Det er en lønn som deles ut til de som arbeider helhjertet for Herren. Så lenge vi lider sammen med Kristus, er vi ”Guds arvinger og Kristi medarvinger” (Rom 8,17).

I galaterbrevet tar Paulus opp problematikken rundt den gamle og den nye pakt (Gal 4,21-31). Han tar utgangspunkt i de to sønnene Abraham hadde med kona Sara og slavekvinnen Hagar. Han skriver at de to kvinnene står for to pakter. Hagar med sitt barn Ismael står for den pakten som regjerte i Jerusalem på den tiden. Barn av denne pakten blir født til slaveri. Mens Sara og hennes barn Isak, som ble født ved løfte fra Gud, hører til pakten som bygger på løfte om et fritt Jerusalem. I vers 30 siterer Paulus deler av et sitat fra 1 Mos 21,10: ”Driv bort slavekvinnen og sønnen hennes! For slavekvinnens sønn skal ikke arve sammen med den frie kvinnens sønn” (Gal 4,30). Deretter avslutter Paulus avsnittet med å at de troende er barn av den frie kvinnen (Gal 4,31).

De synoptiske evangeliene og Apostlenes gjerninger

I saligprisningene skriver Matteus at ”salige er de ydmyke, for de skal arve jorden” (Matt 5,5). De som her omtales som ”de ydmyke” er de som frastår fra høye tanker om seg selv og kravstorhet. Verset bygger på teksten som står i Sal 37,11, hvor det handler om å arve

¹⁶⁰ Danbolt, *Fortolkning til Apostelen Paulus' første brev til korintierne*, 208.

¹⁶¹ Andersen, ”Fortolkning til Efeserbrevet”, 26-27.

¹⁶² Danbolt, *Fortolkning til Apostelen Paulus' første brev til korintierne*, 82.

”landet”. I saligprisningen handler det om å arve jorden, noe som gjør at løftet må forstås universelt.¹⁶³

Under spørsmålet om hvordan vi kalles, så vi nærmere på det å ofre seg. En av tekstene vi så på da var teksten om Jesus og den rike unge mannen (Matt 19,16-26; Mark 10,17-27; Luk 18,18-27). Dersom vi ser i Markusevangeliet og Lukasevangeliet hvilket spørsmålet mannen stiller til Jesus i begynnelsen av samtalen, var det nemlig ”hva skal jeg gjøre for å arve evig liv?” (Matt 10,17; Luk 18,18). Det samme spørsmålet innleder Jesu fortelling om den barmhjertige samaritanen (Luk 10,25-37). I de synoptiske evangeliene leser vi at ”enhver som har forlatt hus eller brødre eller søstre eller far eller mor eller barn eller åkrer for mitt navns skyld, skal få mangedobbelt igjen og arve evig liv” (Matt 19,29; Mark 10,29-30; Luk 18,29-30). Selv om man må ofre mye for å være en disippel, skal man vite at ”den smale veien” gir høyest lønn i evighetsperspektiv.

En sentral tekst i denne sammenheng er lignelsen om vinbøndene og arvingen (Matt 21,33-46; Mark 12,1-12; Luk 20,9-19). Den fremstår som en motsatt holdning til arven, enn det som Gud forventer. I lignelsen slår de i hjel sønnen, arvingen, for å selv kunne få arven. Som vi ser ut fra teksten så lar ikke Gud dem få noe av arven, men gir den til ”et folk som bærer de fruktene som tilhører riket”.

Her er det snakk om Gud sitt kongedømme som kom til oss mennesker gjennom Jesus Kristus. Da Jesus begynte å forkynne evangeliet etter sin dåp gjorde han det ved å si: ”Tiden er inne, Guds rike er kommet nær. Vend om, og tro på evangeliet” (Mark 1,15; Matt 4,17). Jesus viser også betydningen av denne dimensjonen ved å ta det med som ett ledd i bønner han lærer oss i Berkprekenen: ”La ditt rike komme” (Matt 6,10; Luk 11,2).

I Apg 20,18-35 leser vi at Paulus taler til ”de eldste” fra Efesos. Der sier han blant annet at han overgir dem ”til Gud og hans nådeord, som kan bygges opp og gi dere arven sammen med alle dem som er blitt helliget” (Apg 20,32). En arv, som også de som tror på Jesus og får tilgivelse for sine synder, får ta del i (Apg 26,18).

Johannes´ tekster

Gud gir sin egen arv og sin egen eiendom til de som er kalt. Det skriver Johannes om i sitt evangelium når han forteller om Jesus som ber for alle sine (Joh 17,1-26). En av bønnene Jesus ber er at ”den herligheten du har gitt meg, har jeg gitt dem, for at de skal være ett, slik vi er ett” (Joh 17,22). Dersom vi ser hva som står i vers 20, ser vi at Jesus her fokuserer fremover i tid. Det er ikke bare de elleve disiplene sine han ber for, men også for ”dem som

¹⁶³ Kvalbein, *Fortolkning til Matteusevangeliet, Bind I*, 132-133.

gjennom deres ord kommer til tro på meg” (Joh 17,20). Den ”herligheten” som Jesus ber om, må være den samme som Johannes skriver om i Joh 1,14. Det er gjennom Sønnens makt at herligheten blir åpenbart. Det bevitnes for eksempel i teksten om Jesu under i bryllupet i Kana (Joh 2,1-12). Der står det at Jesus ”åpenbarte sin herlighet, og disiplene hans trodde på ham” (Joh 2,11). Det samme ser vi også eksempel på i Jesus sin reaksjon på meldingen om Lasarus sin død: ”For ved den skal Guds Sønn bli herliggjort” (Joh 11,4).

I Johannes åpenbaring står det i forbindelse med omtalen av en ny himmel og en ny jord at ”den som seirer, skal få dette i arv, og jeg vil være hans Gud, og han skal være min sønn” (Åp 21,7). Med ”dette” menes den nye himmelen og jorden som er beskrevet i de foregående versene.

Andre tekster

I brevet til hebreerne står det at gjennom Kristus skal de som er kalt ”få den evige arven som var lovet dem” (Hebr 9,15). De som her nevnes som ”de som er kalt”, er de troende under den første pakt. Det er de som i tillit fulgte Guds løfter om at alle slektene på jorden skulle velsignes. Så stor er den nye pakt i Jesus Kristus at den inkluderer også de som trodde på løftene i den gamle pakt. Dette sier blant annet teksten i Hebr 11 mye om.¹⁶⁴ Dersom vi beveger oss til kapittel 6, leser vi at Paulus formaner hebreerne til å ”ikke være likegyldige, men ha dem til forbilde som på grunn av tro og utholdenhet arver det som Gud har lovet” (Hebr 6,12). Det handler om troen og utholdenheten til å mestre det å vente med forventning på oppfyllelsen av Guds løfte.¹⁶⁵ Og løftet stiller Gud seg ”uforanderlig” til (Hebr 6,17).

Peter beskriver arven tidlig i sitt første brev: ”... en arv som aldri forgår, aldri skitnes til og aldri visner” (1 Pet 1,4). Det vil si at den varer til evig tid, og til forskjell fra denne verden, hvor ting bleikner og visner. Heller ikke kan den bli flekket til av noe som er syndig og ureint.¹⁶⁶ Videre skriver Paulus at ”dere er kalt til å arve velsignelse” (1 Pet 3,9). Dette løftet står i sammenheng med formaninger. På den måten motiverer det til å be om at Gud må velsigne de som utøver urett. Rikdommen til de kalte ligger ikke i hevn, men i den velsignelsen de er ”kalt til å arve”.¹⁶⁷

¹⁶⁴ Ruud, *Fortolkning til Brevet til hebreerne og Jakobs brev*, 80.

¹⁶⁵ Ruud, *Fortolkning til Brevet til hebreerne og Jakobs brev*, 61.

¹⁶⁶ Bjerkheim, *Fortolkning til Peters første og annet brev*, 26.

¹⁶⁷ Bjerkheim, *Fortolkning til Peters første og annet brev*, 73.

3.7.3 Til forskjellige oppgaver

Paulus' tekster

Mennesker blir kalt av Den Hellige Ånd til forskjellige funksjoner i Kristi legeme, som Gud har gitt dem i sine gaver”.¹⁶⁸ Dette skriver særlig Paulus om i 1 Kor 12, hvor han omtaler nådegaver og fremstiller kirken som Kristi kropp. Et eksempel Paulus nevner i sitt brev til romerne er Føbe. Paulus skriver at ”hun er en diakon fra menigheten i Kenkreæ” som har ”tatt seg av mange, også meg” (Rom 16,1-2). At hun hadde denne rollen viser at det på et meget tidlig tidspunkt har vært kvinnelige menighetstjenere. Trolig hadde de som oppgave å ta seg av de gamle, syke og barna.¹⁶⁹

Paulus starter Romerbrevet med å opplyse om at han er ”kalt til apostel” (Rom 1,1), på gresk ”κλητος αποστολος”. Dette er en vanlig måte for Paulus å starte brevene sine. På samme måte som de tolv disiplene til Jesus kalte seg apostler, mente Paulus at han kunne kalle seg det samme. Han var også øyenvitne til Jesus, gjennom kallet.¹⁷⁰ Dette er en tittel som kommer fra det greske substantivet ”αποστολος”, som kan gjengis med enten ”sendebud”, ”utsending” eller ”apostel”. Det tilhørende verbet er ”αποστέλλω”, som er sammensatt av preposisjonen ”απο” (bort fra) og verbet ”στελλω” (sende). Det gir verbet en betydning av å ”sende bort” eller ”sende ut”.¹⁷¹ Betegnelsen apostel er dermed å forstå som en utsending fra Jesus, med hans fullmakt.¹⁷² I Det nye testamentet har ordet ”apostel” en betydning som viser til hver selvstendig misjonær, som ble ansett å ha mottatt kall av Gud til sin gjerning. De som hadde mottatt kallet og budskapet direkte fra Jesus, hadde større autoritet.¹⁷³ Brevene til Paulus vitner om at det på den tiden var flere apostler enn de tolv og Paulus. Dette bekreftes blant annet i 1 Kor 4,6-9, hvor også Apollos anses som apostel. Paulus skrev at han ikke har sitt kall av eller ved noe menneske, men ”ved Jesus Kristus og Gud, vår Far” (Gal 1,1). Det finnes ikke noe mellommann mellom Paulus og Jesus. Kallet har kommet direkte fra Kristus.

Samtidig som Paulus skriver til romerne at han er ”kalt til apostel”, skriver han også at han er ”utvalgt til å forkynne Guds evangelium” (Rom 1,1). Dersom man går til den greske teksten står det at han som apostel er ”utkåret til Guds evangelium” (αφορισμενος εις ευαγγελιον θεου). Siden evangeliet er et budskap er ordet ”forkynne” lagt til i

¹⁶⁸ Heiges, *The christian's calling*, 39.

¹⁶⁹ Andersen, *Fortolkning til Romerbrevet*, 262.

¹⁷⁰ Andersen, *Fortolkning til Romerbrevet*, 20.

¹⁷¹ Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente. Bind 1: A – I*, 77-78.

¹⁷² Fougner, *Fortolkning til Apostelgjerningene*, 48.

¹⁷³ Andersen, *Fortolkning til Romerbrevet*, 18-19.

oversettelsen.¹⁷⁴ Paulus forkynte evangeliet, men han gjorde mer enn å forkynne. Paulus nærmest levde og var til for evangeliet. Vi leser at han syr telt, arbeider, hviler, sover og spiser for evangeliets skyld. Alt dette i rollen som apostel. Hans iver til å vitne om Jesus ønsker han sterkt at skal smitte over på mottakerne av brevene sine: ”La alt dere sier og gjør, skje i Herren Jesu navn, med takk til Gud, vår Far, ved ham” (Kol 3,17). Paulus sine tanker om sitt eget kall kommer tydelig frem når vi leser Ef 3,8: ”Jeg som er den minste av de hellige, har fått den nåde å forkynne det gode budskapet om Kristi ufattelige rikdom for folkeslagene.” Det er interessant her at Paulus ikke benytter den passive diatesen av ordet ”καλεω” (å bli kalt). I stedet bruker han ”εδοθη η χαρις” (nåde har blitt gitt).

De synoptiske evangeliene og Apostlenes gjerninger

I de synoptiske evangeliene kan vi også oppdage at mennesker kalles til oppgaver når vi leser om de tolv disiplene Jesus kalte til å være sin nærmeste omgangskrets. Som nevnt tidligere blir disse også betegnet som ”apostler”. Første gang vi treffer på denne tittelen i de synoptiske evangeliene er i forbindelsen med oppramsinger av hvem disse tolv apostlene var (Matt 10,1-4; Mark 3,13-19; Luk 6,12-16). Litt senere leser vi at Jesus sendte dem ut for å utføre ulike oppgaver (Matt 10,5-15; Mark 6,7-13; Luk 9,1-6). Jesus sendte dem ut for å tale om Guds rike og helbrede syke, og i det første verset leser vi om hvilken myndighet Jesus gav dem før utsendelsen, ”myndighet over alle onde ånder og makt til å lege sykdommer” (Luk 9,1; Matt; 10,1; Mark 6,7). I begynnelsen av den kristne menighetsbyggingen hadde apostlene også en oppgave med å sørge for at det var kontinuitet mellom historien om Jesus og den tidlige kirken.¹⁷⁵ Peter, Jakob og Johannes opplevde å se at Jesus åpenbarte seg for dem (Matt 17,1-13; Mark 9,2-13; Luk 9,28-36). Denne hendelsen er med på å plassere de tre disiplene i en indre sirkel, med ekstraordinære roller. Peter fremstår som en talsmann for flokken, noe som kommer klart frem ved hans bekjennelse av Jesus (Matt 16,13-20; Mark 8,27-30; Luk 9,18-21).

I tillegg til disippelflokken kan vi lese om mange og varierte oppgaver som mennesker ble kalt til i Det nye testamentet. Maria ble kalt til å være mor til Guds Sønn, Jesus Kristus (Luk 1,26-38). Peter og Andres ble kalt av Jesus til å bli ”menneskefiskere” (Matt 4,19; Mark 1,17; Luk 5,10-11). Sakkeus ble kalt til å gi husrom til Jesus (Luk 19,5). Og Maria og Salome ble kalt til å fortelle om Jesu oppstandelse (Matt 28,7-8; Mark 16,7-8; Luk 24,9). Jesu grunnprinsipp er at vi skal gi videre, som gave, det som vi har fått som gave (Matt 10,8).

¹⁷⁴ Andersen, *Fortolkning til Romerbrevet*, 20.

¹⁷⁵ Senior og Stuhlmueller, *The Biblical Foundations for Mission*, 266.

Lukas skriver i sitt evangelium at etter Jesu oppstandelse talte han til ”de elleve og vennene deres” (Luk 24,33) og ”da åpnet han deres forstand så de kunne forstå skriftene” (Luk 24,45). Da han hadde forklart at det var han det stod om i skriftene, gav han dem oppgaven som gikk ut på at ”dere er vitner om dette” (Luk 24,48). Med ”misjonsbefalingen” (Matt 28,18-20) i bakhodet kan man si at ”vårt store oppdrag er å vinne verden for Kristus.”¹⁷⁶

Noe av de første ordene vi leser at døperen Johannes forkynner er: ”Bær da frukt som svarer til omvendelsen” (Matt 3,8; Luk 3,8). Ordet som her oversettes med ”frukt” er det greske substantivet ”καρπος”. Det brukes hele 66 ganger i Det nye testamentet. I tillegg til at betydning gjengis med ”frukt”, har dette ordet en overført betydning av ”resultat”, ”følge” og ”utbytte”.¹⁷⁷ Å ”bære frukt” er et bilde som uttrykkes for å beskrive en livsførsel. Tydelige eksempel på det er Jesu omtaler av falske profeter (Matt 7,15-20) i Bergprekenen. Jesus sier at ”på fruktene skal dere kjenne dem” (Matt 7,16). Dette forteller oss trolig hvordan Gud ser våre liv når vi står fremfor hans domstol. ”Frukten” vi fremskaffer må passe overens med at Jesus er vårt forbilde.¹⁷⁸

Et tre fremstilles med to utganger: ”enten er det godt, og da er også frukten god, eller det er dårlig, og da er også frukten dårlig” (Matt 12,33; Luk 6,43). Det pekes her på et ansvar vi mennesker har til å føre et liv som bærer god frukt. Når vi leser i Matt 3,8 at det skal være en frukt som ”svarer til omvendelsen”, vil det si at man skal vende seg fra det gamle livet, og velge å leve et ”nytt” liv. I dette gjelder både tro og gjerning. Det greske substantivet som her brukes for ”omvendelse”, er ”μετανοια”. Det kan ha ulike betydninger, enten ”forandring av sinnelag”, ”anger”, eller en religiøs betydning som ”omvendelse”.¹⁷⁹ At det er døperen Johannes som uttaler disse ordene i Matt 3,8, forteller oss at dåpen ikke i seg selv er virksom uavhengig av livet man lever etter man er døpt.¹⁸⁰ Selve utgangspunktet for den nytestamentlige forkynnelsen om omvendelse ligger i døperen Johannes.¹⁸¹ Det er også interessant å se at de første ordene Jesus uttalte etter hans fremtreden i offentligheten var: ”Tiden er inne, Guds rike er kommet nær. Vend om og tro på evangeliet!” (Mark 1,15; Matt 4,17). Allerede så tidlig i sin forkynnelsesvirksomhet klargjør han innholdet i sin forkynnelse.

I lignelsen om såmannen (Luk 8,4-15; Matt 13,1-16; Mark 4,1-12) konkludere Jesus med at såkornet som falt ”i den gode jorden, det er de som hører ordet og tar vare på det i et fint og godt hjerte, så de er utholdende og bærer frukt” (Luk 8,15). Dersom man snur litt på

¹⁷⁶ Rimås, *Kallet ... til et liv i frihet*, 106.

¹⁷⁷ Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente. Bind 2: K – Ω*, 12.

¹⁷⁸ Kvalbein, *Fortolkning til Matteusevangeliet, Bind I*, 197-198.

¹⁷⁹ Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente. Bind 1: A – I*, 242.

¹⁸⁰ Kvalbein, *Fortolkning til Matteusevangeliet, Bind I*, 97-98.

¹⁸¹ Fougner, *Fortolkning til Apostelgjerningene*, 71.

rekkefølgen vil det da si at de som ”bærer frukt” er de ”utholdende” med ”et fint og godt hjerte”, som ”hører ordet” og ”tar vare på det”. Da vil de som hører ordet, oppleve frukter i deres hellige og tjenende liv.¹⁸²

I Apostlenes gjerninger kan vi lese at Stefanus, Filip, Prokoros, Nikanor, Timon, Parmenas og Nikolaus fra Antiokia kalles alle til en diakonal tjeneste i Jerusalem (Apg 6,1-6). Det gir oss et innblikk i hvordan den første menigheten valgte sine tillitsmenn og ledere. I teksten viser det tydelig at det er menigheten som velger, mens apostlene innsetter dem. Litt senere, i Apg 1,15-22, leser vi om at det måtte velges en ny apostel etter Judas sitt bortfall. I den forbindelse står Peter fram med en interessant tale til ”søsknene”. Han kommer med en beskrivelse av hva som måtte kjennetegne den nye apostelen. Han må ha vandret med Jesus og disiplene ”helt fra begynnelsen, da han ble døpt av Johannes, og til den dagen han ble tatt fra oss opp til himmelen” (Apg 1,22). Kun de som virkelig hadde opplevd Jesus hadde forutsetningen til å lede menighetens misjon til verden.¹⁸³ Dette er en viktig tekst for å kunne forstå apostelbegrepet.¹⁸⁴ Valget faller til slutt på Mattias (Apg 1,21-26). Denne hendelsen kan ses på som det første steget ved en institusjonaliserende prosess. Det var viktig for å utvikle menigheten etter Jesu bortgang. Det er en av grunnene til at funksjonen til den ordinerte geistligheten er så avgjørende i kirken.¹⁸⁵

Apostlene får en funksjon av Jesus til å være hans ”vitner i Jerusalem og hele Judea, i Samaria og helt til jordens ender” (Apg 1,8). De hadde altså en funksjon som vitner for folket.¹⁸⁶ I Apostlenes gjerninger kan det henvises til mange historier som handler om å stå frem som et vitne. De vitnet både om Jesu oppstandelse (Apg 1,22; 2,32; 3,15; 4,33; 10,41; 13,31) og de vitnet om Jesu liv og hans gjerning (Apg 10, 39). Én interessant historiene handler om Filip og den etiopiske hoffmannen (Apg 8,26-40). Vi leser at Filip ble talt til av ”en engel fra Herren”. Engelen kaller Filip til et sted og en oppgave. På stedet fikk han ”se en etiopisk hoffmann” som han ”forkynte evangeliet om Jesus ” til. Resultatet av kallelsen er at ”de steg ned i vannet, både Filip og hoffmannen, og Filip dømte ham”.

Vi leser også at apostlene fungerte som menighetsledere.¹⁸⁷ Denne funksjonen var knyttet til Jerusalem (Apg 8,1.14; 9,26; 15,2). Men tross denne tilknytningen fremstilles apostlene også som en autoritet for hele kirken. Det ser vi når vi leser at apostlene gir godkjennelse til å drive misjon i Samaria (Apg 8,14-17). Teksten forteller at da apostlene i

¹⁸² Vågen, *Fortolkning til Lukas-evangeliet*, 89.

¹⁸³ Senior og Stuhlmüller, *The Biblical Foundations for Mission*, 266.

¹⁸⁴ Fougner, *Fortolkning til Apostelgjerningene*, 48.

¹⁸⁵ Deware, *Called or Collared? An alternative approach to vocation*, 85.

¹⁸⁶ Reidar Hvalvik, *Fra Jerusalem til Jordens ender. Hovedtrekk i Apostlenes gjerninger* (Stavanger: Credo Forlag, 1998), 41.

¹⁸⁷ Hvalvik, *Fra Jerusalem til Jordens ender. Hovedtrekk i Apostlenes gjerninger*, 42.

Jerusalem fikk høre at mennesker i Samaria hadde tatt imot Guds ord, gjennom Filip, ”sendte” de Peter og Johannes til stedet. Der gav de dem Den hellige ånd. Reisen til apostlene er å forstå som en visitasreise, av samme type som omtales i forbindelse med reisen til det palestinske kystlandskapet (Apg 9,32), og reisen til Antiokia (Apg 11,32). Det at utsendingen skjer på vegne av apostlene, vitner om at selv om apostlene er ledere i menigheten i Jerusalem, er de i tillegg tilsynsmenn til hele den kristne kirken.¹⁸⁸

I tillegg til disse posisjonene, legger vi også merke til at når det melder seg problemer i kirken i Antiokia, blir dette lagt frem for apostlene på apostelmøtet (Apg 15,1-23). Spørsmålet blir lagt fram ”for apostlene og de eldste” (Apg 15,2). Gruppen som omtales som ”de eldste”, er også interessant i denne sammenhengen. Ordet som brukes i den greske grunnteksten er adjektivet ”πρεσβυτερος”. Betydningen av det er enten, ”eldre”, ”eldste” eller ”presbyter”. I Apostlenes gjerninger viser ”de eldste” til titler på jødiske øvrighetspersoner, kristne menighetsledere (Apg 11,30; 14,23; 15,2).¹⁸⁹ Første gang vi leser om dem i dette skriftet er i forbindelse med overrekkelsen av menigheten i Antiokia sin gave til ”søsknene som bodde i Judea” (Apg 11,30). Ordningen med ”de eldste” var en forsikring på at menigheten fortsatte også etter apostlenes bortgang.¹⁹⁰ Paulus valgte ut ”eldste” for hver menighet han kom til på sine misjonsreiser (Apg 14,23). Vi leser at menigheten i Jerusalem styres av Jakob, bror til Jesus, og ”de eldste” (Apg 21,18). Apostlenes gjerninger mangler en avgrenset bruk av sine embestitler. Et eksempel er at lederne i menigheten i Efesus kalles både ”eldste” (Apg 20,17) og ”tilsynsmenn” (Apg 20,28). Det mangler altså en fast embetsstruktur, og titlene fungerer bare som ulike betegnelser på stort sett samme type oppgaver. Og oppgavene knytter seg til hyrdefunksjonen og opplæringsfunksjonen.¹⁹¹

Andre tekster

Peter skriver at ”alle mennesker er som gress og all deres prakt som blomsten i gresset” (1 Pet 1,24). Dette stammer fra Jes 40,6 i Det gamle testamentet, hvor mennesker stilles opp mot ”Herrens ord”. Mennesker blir fremstilt som gress, og menneskers prakt som blomsten som befinner seg i gresset. Både gresset og blomsten visner en gang, noe som peker på forgjengeligheten i det jordiske livet.¹⁹² ”Herrens ord”, derimot, ”varer til evig tid” (1 Pet 1,25). Tidligere har vi sett at apostelen Peter listet opp ulike æresbetegnelser på de troende (1 Pet 2,9). I det samme verset skriver Peter også noe som er svært relevant i forbindelse med

¹⁸⁸ Fougner, *Fortolkning til Apostelgjerningene*, 150-152.

¹⁸⁹ Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente. Bind 2: K – Ω*, 203-204.

¹⁹⁰ Fougner, *Fortolkning til Apostelgjerningene*, 234-235.

¹⁹¹ Fougner, *Fortolkning til Apostelgjerningene*, 200-201.

¹⁹² Bjerkheim, *Fortolkning til Peters første og annet brev*, 42.

spørsmålet om hva man kalles til. Grunnen til disse ærestitlene er nemlig ”for at dere skal forkynne hans storverk”. Det innebærer å forkynne om Guds allmakt, visdom og barmhjertighet.¹⁹³

3.7.4 Til hellighet

Paulus’ tekster

De som kalles blir ”kalt til å være hellige.” Det understreker Paulus i Rom 1,7 og 1 Kor 1,2. Å være hellig betyr at de hører til Gud og er i et fellesskap med ham. Det er Guds kall som har ført dem inn i dette fellesskapet. Det har skjedd gjennom at evangeliet har blitt hørt og at forkynningen av det har skapt en tro på Jesus i hjertene deres.¹⁹⁴ Det greske adjektivet som på norsk gjengis med ”hellig”, er ”αγιος”. Det brukes hele 233 ganger av de nytestamentlige forfatterne. Betydningen av ordet er stort sett samkjørt: ”hellig”, ”helliget” eller ”viet (til Gud)”.¹⁹⁵ Men ordet hellig vil ikke si at noen er fri fra synd. De hellige er de som Gud har utvalgt for en hensikt. På samme måte taler man i Det gamle testamentet om ”hellige fjell” (Sal 2,6), ikke fordi steinen er mer foredlet, men fordi Gud har valgt det til en spesielt formål.¹⁹⁶ Betegnelsen blir hyppig brukt i åpningsordene til Paulus sine brev. Der beskriver Paulus adressatene som hellige (Rom 1,7; 2 Kor 1,1; Fil 1,1; Kol 1,2). Det kan vise til både enkeltmenigheter (Rom 15,26; 1 Kor 16,1), eller kristenheten generelt (Kol 1,12.26; 2 Tess 1,10). Paulus bruker også ofte uttrykket i sammenheng med de kristnes forhold til hverandre (Kol 1,4; Filem 5; Rom 12,13).

Paulus skriver i 1 Kor 1,2 og Fil 1,1 om hva som gjør et menneske hellig. Det blir ”helliget i Jesus Kristus”. Hele kirken er blitt hellig gjennom Jesu kors og oppstandelse. Det er interessant å se at Paulus tiltaler adressatene som hellig selv om han bruker store deler av brevene til å tale dem til rette.¹⁹⁷ Paulus sin formaning i Ef 4,1, om å leve et ”liv som er verdig det kallet dere har fått”, indikerer at et kall er noe som har med hele livet å gjøre. Hele livet til den kristne blir derfor en integrert del i kallet under Gud. Paulus skrev i sitt andre brev til menigheten i Tessalonika at han bad om at ”vår Gud må gjøre dere verdige det kallet dere har fått” (2 Tess 1,11). Ved at det er Gud som ”må gjøre dere verdige” viser det til at det ikke er mennesket selv som skal gjøre seg verdig til Guds kall. Samtidig har det heller ikke den betydning at Gud gjør noen verdige i forkant av hans kallelse. Paulus sier tydelig i sitt brev til romerne at den som ikke kan vise til gjerninger, men som ”tror på ham som rettferdiggjør den

¹⁹³ Bjerkheim, *Fortolkning til Peters første og annet brev*, 53.

¹⁹⁴ Andersen, *Fortolkning til Romerbrevet*, 24-25.

¹⁹⁵ Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente. Bind 1: A – I*, 4-5.

¹⁹⁶ Heiges, *The christian's calling*, 42.

¹⁹⁷ Skjevesland, *Kirken i Det nye testamente*, 73.

ugudelige, blir regnet som rettferdig fordi han tror” (Rom 4,5). Men betydningen av Paulus sine ord til menigheten i Tessalonika er mer i retningen av at liv og lære må samsvares med det ”nye” livet som barn av Gud og tjener for Kristus.¹⁹⁸

Fortsettelsen av 2 Tess 1,11 handler ikke om det vi til nå har sett på. Det etterfølges av at Gud må ”fille dere med all vilje til det gode og med en tro som med kraft viser seg i gjerning”. Verset uttrykker tydelig at det er Gud som gir mennesker viljen til det gode. Mennesker selv behandler viljen til det gode på den måten Paulus beskriver når han sier at ”det gode som jeg vil , gjør jeg ikke, men det onde som jeg ikke vil, det gjør jeg” (Rom 7,19). Paulus skriver også at Gud må gi en tro som i sin kraft resulterer i tjeneste eller gjerning for ham.

I Paulus sitt brev til menigheten i Roma kommer det frem at de hellige er ”skilt” fra verden (Rom 12,2). Det er ikke i en geografisk betydning, men med tanke på avvik til bare sekulære normer. Som kristen har mennesket gått over fra døden til livet. En overgang som det er naturlig at viser igjen i det daglige livet.¹⁹⁹ Paulus formante i Rom 12,2 at romerne skulle la seg ”forvandle ved at sinnet fornyes, så dere kan dømme om hva som er Guds vilje”. Den fornyelsen som det her er snakk om, er en fornyelse som skjer i menneskets indre, i ”sinnet”. Det er en fornyelse som gjør at vi kan forvandles til å bli i stand til å ”dømme om hva som er Guds vilje”.²⁰⁰

Under behandlingen av spørsmålet om hvem som kalles, leste vi i Rom 8,30, at Gud på forhånd har bestemt hvem som kalles. Videre i det samme verset står det at de kalte skal ”bli formet etter sin Sønnns bilde”. På den måten skal han ”være den førstefødte blant mange søsken”. I grunnteksten ser vi her at Paulus bruker uttrykket, ”εικονος”, for å formidle Jesus sin forbildefunksjon. Det greske substantivet kommer av ordet ”εικων”, og kan bety både ”noe som likner”, ”bilde”, ”avbildning”, ”kopi”, ”portrett”, ”billedstøtte”, ”statue” eller ”gudebilde”.²⁰¹ Det er dette ordet som også brukes når Paulus omtaler oppstandelsen med å skrive at ”på samme måte som vi har båret det jordiske menneskets bilde, skal vi også bære den himmelskes bilde” (1 Kor 15,49). Det er et bilde av han som er ”den usynlige Guds bilde, den førstefødte før alt det skapte” (Kol 1,15). Dette forteller oss at den som kjenner Jesus, kjenner også ”den usynlige Gud”.²⁰² Paulus skriver at vi skal se ”Herrens herlighet som i et speil, vi blir alle forvandlet til dette bildet” (2 Kor 3,18).

¹⁹⁸ Weider, *Fortolkning til Tessalonikerbrevene*, 112.

¹⁹⁹ Andersen, *Fortolkning til Romerbrevet*, 216-217.

²⁰⁰ Andersen, *Fortolkning til Romerbrevet*, 217.

²⁰¹ Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente. Bind 1: A – I*, 181.

²⁰² Per Øverland, ”Fortolkning til Kolosserbrevet og Brevet til Filemon”, i *Efesoer-, Kolosser- og Filipperbrevet* (red. K. Andersen, P. Øverland og J. O. Mæland; Lutherstiftelsens Forlag og Lunde Forlag; Oslo, 1973), 144.

I sitt brev til filipperne (Fil 2,5-11) kommer Paulus med et sammendrag over hvordan vårt sinnelag skal være om vi skal etterfølge Jesus Kristus: ”La samme sinnelag være i dere som også var i Kristus Jesus!” (Fil 2,5). Det er verdt å merke seg her at uttalelsen ”i Kristus” er et fast uttrykk som inneholder en bestemt mening. Det er en betegnelse på Jesu frelsesverk.²⁰³ Dersom man leser dette inn i skriftstedet får man en mer utfyllende mening. Vi får i denne teksten beskrevet hvilket sinnelag som var i Jesu frelsesverk (i Kristus). Resten av teksten gir oss et innblikk i hva det innebærer å ha samme sinnelag som Jesus. Det går ut på å gi avkall på sitt eget, og se seg selv som en tjener (Fil 2,7). Det handler også om fornedrelse av deg selv, og lydighet like til døden (Fil 2,8). Men spesielt interessant for denne sammenhengen er det som står i Fil 2,6. Vi får her vite at Jesus var i ”Guds skikkelse”, altså at han var en del av den treenige Gud. I andre halvdel av det samme verset skriver Paulus at Jesus ”så det ikke som et rov å være Gud lik”. Det finnes minst to gode muligheter for hvordan dette kan tolkes. Den første mener at Jesus så det som en selvfølgelighet å være ”Gud lik”, og av den grunn ikke så det som en tilrøvelse. Den andre muligheter er at Jesus ikke anså det å være ”Gud lik” som en egoistisk tilrøvelse. Evangeliet om Jesus viser jo det tvert motsatte, han opptrådte på en uselvvisk måte. Men det som gjør denne delen av teksten interessant i vår sammenheng, er selve uttrykket ”å være Gud lik”. Det er ikke her snakk om likhet med Gud i vesen, men likhet i herskermakt. Vi mennesker er skapt i Guds bilde (1 Mos 1,27), men vi er ikke ment å være lik Gud.²⁰⁴

De synoptiske evangeliene og Apostlenes gjerninger

Uttrykket ”hellig” anvendes på mennesker stammer helt tilbake til de første kristne i Jerusalem og i Palestina (Apg 9,13.32; 26,10). Det betyr at betegnelsen først gjaldt de i menigheten i Jerusalem, for så å bli utvidet til å gjelde alle kristne.

Alle de synoptiske evangeliene i Det nye testamentet har med at Jesus forteller hva det vil si å følge ham (Matt 16,24-28; Mark 8,34-9,1; Luk 9,23-27). I denne beskrivelsen sier Jesus med egne ord at ”om noen vil følge etter meg, må han fornekte seg selv og ta sitt kors opp og følge meg” (Matt 16,24). Hvem Jesus sa dette til er ikke de synoptiske evangeliene enige om. Hos Matteus er talen rettet mot ”disiplene” (τοις μαθηταις), hos Markus snakker Jesus til både ”folket og disiplene” (τον οχλον συν τοις μαθηταις), mens hos Lukas henvender Jesus seg til ”alle” (παντας). Det kan tolkes dit hen at hos Matteus er undervisningen til Jesus ment som en disippelopplæring, mens hos Markus og Lukas er det ment som en oppfordring

²⁰³ Jens Olav Mæland, ”Fortolkning til Filipperebrevet”, i *Efesoer-, Kolosser- og Filipperebrevet* (red. K. Andersen, P. Øverland og J. O. Mæland; Lutherstiftelsens Forlag og Lunde Forlag; Oslo, 1973), 246.

²⁰⁴ Mæland, ”Filipperebrevet”, 247-248.

for alle til å følge etter Jesus. Selve betydningen i dette verset er svært forklarende for det å være en etterfølger av Jesus. Fornektingen av seg selv, må ses på som å si nei til seg selv, og i stedet uttrykke dødsdommen over både seg, sin selvopptatthet og sine egeninteresser. Det spiller på den samme offerfølelsen som vi var inn på under spørsmålet om hvordan man kalles. En slik forståelse gir oss et bilde av etterfølgelsen som noe mer enn bare å være en disippel og ta imot hans lære.²⁰⁵

Johannes' tekster

Jesus sier selv at ”den som vil tjene meg, må følge meg, og der jeg er, skal også min tjener være” (Joh 12,26). Verset forteller at alle som ønsker å høre til ham, må gå den samme veien som han selv, nemlig veien gjennom døden til livet.²⁰⁶ Det er en oppfordring som gjelder både i gode og onde dager. Dersom man sier ja til å bli kalt av Gud, er det et ja som vil lede oss like til korset. Alt som utelukker dette og i stedet holder frem herligheten og suksessen, kan ikke kalles for en virkelig kristen tanke.²⁰⁷

Forbildefunksjonen til Jesus kommer også til uttrykk ved at Jesus selv forkynner at disiplene skulle etterligne ham da han vasket føttene deres: ”slik jeg har gjort mot dere, skal også dere gjøre” (Joh 13,15). Han gjør her en forbilledlig handling, og presenterer en innstilling til medmennesket som skal prege mennesker på alle områder i livet.²⁰⁸

Andre tekster

En annen sentral tekst i denne sammenhengen er 1 Pet 1,13-25. Denne teksten kan fungere som en oppskrift for det kalte liv. Vi kalles til å spenne ”beltet om livet”, være ”beredt i tanke og sinn”, ikke la seg lede av ”de lystene” som man gjorde tidligere, være ”hellige i all deres ferd”, leve i ”gudsfrykt”, lyde ”sannheten” og ”elsk hverandre inderlig”. Spesielt interessant er vers 15. Der kommer det frem at på grunn av at han som kaller er hellig, ”skal også dere være hellige i all deres ferd”.

En av de sentral tekstene som beskriver Jesus som forbilde, finner man i 1 Pet 2,21-25. Peter ramser her opp viktige kjennetegn ved Kristi ”eksempel”. Det greske ordet som oversettes med ”eksempel” kommer av substantivet ”υπογραμμος”, som betyr enten ”original som brukes til avskrift”, ”forbilde”, ”mønster” eller ”eksempel”. Dette er faktisk det eneste

²⁰⁵ Kvalbein, *Fortolkning til Matteusevangeliet, Bind II*, 76.

²⁰⁶ Moe og Wisløff, *Fortolkning til Johannes-evangeliet*, 122-123.

²⁰⁷ McNeil, *Kom og følg meg. Bibelske refleksjoner over kall*, 103.

²⁰⁸ Moe og Wisløff, *Fortolkning til Johannes-evangeliet*, 131-132.

stedet i Det nye testamentet hvor dette ordet er brukt.²⁰⁹ Peter plasserer Kristus i midten, et tydelig tegn på at vi er kalt til å ha ham som forbilde. Det pekes også her på at forbildefunksjonen gjelder også når lidelsene rammer oss. Ja, til og med når de rammer oss urettferdig. Vi er kalt til å ”følge i hans spor”, og som kristen er man kalt til å være en tjener som belønnes med utakknemlighet og krenkelser. Denne lidelsen skal ses på som en oppgave, gitt av Gud. Når man lider skal man trø i Kristi fotspor. På den måten er det ikke snakk om en etterlikning, men en etterfølgelse.

Vi leser i den samme teksten at Jesus ”gjorde ingen synd”, verken i tanker, ord eller gjerninger. Ingen lidelser fikk han til å synde. Nettopp dette var grunnen til at han kunne frelse verden. Det er tydelig at dette er en henspilling på Jes. 53,9 i Det gamle testamentet. Videre skriver Peter at det ”fantas ikke svik i hans munn”. Ikke med et eneste falskt eller usant ord forsøkte han å unngå lidelsene. Han ”svarte ikke med hån”. Gjengivelse og hevn fantes ikke hos Jesus, selv om han hadde makt til det. Han ”overlot sin sak til ham som dømmer rettferdig”. Han ”bar våre synder” og ”ved hans sår ble dere helbredet”. Når vi husker på at de som Peter skrev dette til var slaver, gir dette ekstra mening.²¹⁰

3.7.5 Til fred og frihet

Paulus' tekster

Paulus skriver i sitt første brev til menigheten i Korint at ”Gud har kalt dere til fred” (1 Kor 7,15). Selv om det her kommer frem i en sammenheng hvor han omtaler ekteskapet og skilsmisse, er det en dimensjon som gjør seg gjeldende i flere situasjoner i livet. Det er nødvendig å først rette litt fokus på hvilken betydning som ligger i den kristne bruken av ordet ”fred”. For å finne ut av det må vi tilbake og begynne i Det gamle testamentet. Her finner man et substantiv med bortimot tilsvarende betydning: ”שָׁלוֹם” (shalom).²¹¹ I Det gamle testamentet er det ikke bare et uttrykk for den fred som vi opplever på det menneskelige planet, men også den fred som gis av Gud. Akkurat dette er beskrevet på en dramatisk måte i Jes 53,5: ”Straffen lå på ham, vi fikk fred”. Profeten Jeremia i Det gamle testamentet skrev løfter fra Herren til jødene i Babylon. De inneholdt budskapet om fredstanker og om en Gud som har omsorg (Jer 29,11). I Septuaginta er dette ordet oversatt med det greske substantivet ”εἰρήνη”, og det er dette ordet vi finner i våre nytestamentlige tekster, og det ved hele 92 tilfeller. Den greske formen av ordet inneholder en sterk tanke på fredsslutning. ”Fred” får

²⁰⁹ Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente. Bind 2: K – Ω*, 319.

²¹⁰ Bjerkrheim, *Fortolkning til Peters første og annet brev*, 62-64.

²¹¹ Brown, Driver og Briggs, *The Brown-Driver-Briggs Hebrew and English Lexicon*, 1022.

den betydning at relasjonen til Gud ikke lenger er preget av fiendskap.²¹² Denne betydningen kommer tydelige til uttrykk i Paulus sitt brev til menigheten i Roma: ”Da vi altså er blitt rettferdige ved tro, har vi fred med Gud ved vår Herre Jesus Kristus” (Rom 5,1). Det greske formen har både en betydning av ”fred” i relasjonen mellom folk og enkeltmennesker, og mellom mennesker og Gud.²¹³ Den sistnevnte fredstanken har Paulus ofte med i åpningsordene til sine brev: ”Nåde være med dere, og fred fra Gud, vår Far, og Herren Jesus Kristus!” (Rom 1,7; 1 Kor 1,3; 2 Kor 1,2). Et annet aktuelt skriftsted i denne sammenhengen er Kol 3,15: ”La Kristi fred råde i hjertet, for til det ble dere kalt da dere ble én kropp.” Freden skal gjøre seg gjeldende også i forhold til våre medmennesker fra alle folkeslag. Det ser vi ved Paulus sin skildring av forholdet mellom hedninger og jøder, ”for han er vår fred, han som gjorde de to til ett og rev ned den muren som skilte, fiendskapet” (Ef 2,14).

I tillegg til å være kalt til fred er mennesker også ”kalt til frihet”. Det skriver Paulus i Gal 5,13. Skriftstedet er hentet fra en kontekst der Paulus formaner til å ikke la seg omskjære og havne under lovens krav igjen. Det er en frihet som Kristus har gitt oss, en frihet som er oppfyllelse av løftene i Det gamle testamentet. ”For i Kristus Jesus kommer det ikke an på om en er omskåret eller uomskåret; her gjelder bare tro som er virksom i kjærlighet” (Gal 5,6). På den måten er friheten svært viktig i evangeliet og må ikke mistes.²¹⁴ Det greske ordet som gjengis med ”frihet”, er substantivet ”ελευθερία”. I Det nye testamentet brukes det elleve ganger og hver gang med betydningen ”frihet”.²¹⁵

Paulus omtaler også denne friheten i 1 Kor 6,12-20. Det første verset her beskriver det hele med få ord: ”Jeg har lov til alt, men ikke alt tjener til det gode” (1 Kor 6,12). En kristen skal ikke ha fokus på sin egen kjærlighet til seg selv, men til andre. Vi må være bevisst på hva som tjener til det gode, spesielt for våre medmennesker.²¹⁶ Videre i vers 12 skriver Paulus at ”jeg har lov til alt, men jeg skal ikke la noe få makt over meg.” Friheten strider mot seg selv dersom den blir brukt på en måte der man selv ikke har kontroll.²¹⁷ Paulus skriver med klare ord når han forklarer korinterne at ”kroppen er ikke til for hor; den er for Herren, og Herren er for kroppen” (1 Kor 6,13). Dette danner grunnlaget for at han på slutten av kapittelet kan konkludere og oppfordre med at ”dere tilhører ikke lenger dere selv. Dere er kjøpt, og prisen er betalt. Bruk da kroppen til Guds ære” (1 Kor 6,19-20). Den nye eieren er Kristus som kjøpte oss fri gjennom sitt frelsesverk. Denne ”handelen” skriver Paulus eksplisitt om i blant

²¹² Danbolt, *Fortolkning til Apostelen Paulus' første brev til korintierne*, 33.

²¹³ Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente. Bind 1: A – I*, 183.

²¹⁴ Øystese, ”Fortolkning til Brevet til Galaterne”, 250.

²¹⁵ Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente. Bind 1: A – I*, 201.

²¹⁶ Danbolt, *Fortolkning til Apostelen Paulus' første brev til korintierne*, 83.

²¹⁷ Danbolt, *Fortolkning til Apostelen Paulus' første brev til korintierne*, 83.

annet Rom 3,24, og Gal 3,13; 4,5. Det var Guds som ”ved Kristus forsonte oss med seg selv og ga oss forsoningens tjeneste” (2 Kor 5,18).

På grunn av at Kristus kjøpte oss fri, formaner vi av Paulus til å bruke vår kropp ”til Guds ære”. Dersom vi går til den greske grunnteksten oppdager vi at det som på norsk gjengis med substantivet ”ære”, er skrevet med imperativformen av verbet ”δοξαζω”. Imperativformen gir inntrykk av at Paulus så på det ”å ære” som en selvfølgelighet for de som er kjøpt til et fellesskap med Kristus. Det er altså Guds herlighet som skal skinne gjennom livet som leves i fellesskap med Kristus.²¹⁸

De synoptiske evangeliene og Apostlenes gjerninger

I det første kapittelet i Lukasevangeliet kan vi lese om at Sakarja, far til døperen Johannes, ble fylt av Den hellige ånd og talte profetisk. Deriblant sa han at ”Slik skal lyset fra det høye gjeste oss som en soloppgang og skinne for dem som bor i mørke og dødens skygge, og lede våre føtter inn på fredens vei.” (Luk 1,78-79).

I Matteus sin gjengivelse av saligprisningene, ser vi at Jesus sa: ”Salig er de som skaper fred, for de skal kalles Guds barn” (Matt 5,9). Å skape fred kvalifiserer til den høyeste stilling et menneske kan få, ”Guds barn”. I grunnteksten står det egentlig ”Guds sønner” (υιοι θεου). Det er med å fremhever at begrepet innebærer også en juridisk arverett.²¹⁹ Versene som står i Matt 5,23-26 er et eksempel som viser at det å holde fred med mennesker henger sammen med freden vi har med Gud.

Ved utsendelsen av de syttito, formaner Jesus at det første de skal gjøre når de kommer inn i et hus er å si ”fred være med dette hjemmet!” Og dersom det bor ”et fredens menneske der, skal freden deres hvile over ham. Hvis ikke, skal den vende tilbake til dere selv” (Luk 10,5-6; Matt 10,12-13). Versene tydeliggjør at ved utsendelsen representerte de Jesus selv, med hans makt og velsignelse.²²⁰ Om sitt eget oppdrag sier Jesus selv at ”tro ikke at jeg er kommet for å bringe fred til verden. Jeg er ikke kommet for å bringe fred, men sverd” (Matt 10,34; Luk 12,51). Til tross for den fred Jesus og hans evangelium bringer med seg, betyr ikke det automatisk bare harmoni og fredelighet. ”Sverdet” som Jesus bringer er ikke en oppfordring til våpenkamp, men heller et bilde på skillet som Jesus krever av dem som ønsker å leve i etterfølgelsen.²²¹ Ut fra parallelt teksten i Lukas gjelder dette skillet innad i familiære forhold (Luk 12,52-52).

²¹⁸ Danbolt, *Fortolkning til Apostelen Paulus' første brev til korintierne*, 88.

²¹⁹ Kvalbein, *Fortolkning til Matteusevangeliet, Bind I*, 135.

²²⁰ Kvalbein, *Fortolkning til Matteusevangeliet, Bind I*, 272.

²²¹ Kvalbein, *Fortolkning til Matteusevangeliet, Bind I*, 280.

Johannes' tekster

I forbindelsen med nattverdsmåltidet skriver Johannes at Jesus uttalte seg om freden som fulgt med ham: ”Fred etterlater jeg dere. Min fred gir jeg dere, ikke den fred som verden gir. La ikke hjerte bli grepet av angst og motløshet” (Joh 14,27). Det er en interessant sammenheng hvor Jesus kommer med disse ordene. Det skjer samtidig som Judas gjennomfører forræderiet sitt. Budskapet er klart, i møte med en verden fylt av ondskap, skal disiplene alltid være fylt av fred fra Gud.²²² Etter Jesu oppstandelse viste han seg for disiplene. Han kom og stod midt i blant dem og sa til dem to ganger: ”Fred være med dere!” (Joh 20,19.21). Dette var en vanlig måte å hilse på i den tiden, men i denne situasjonen fikk det en ekstra funksjon. Det var en fredshilsen som skulle oppheve tvil og frykt blant disiplene.²²³

Det å være fri er også en tanke som Johannes skriver om i sitt evangelium. Han gjengir Jesu egne ord som han sa til jødene som trodde på ham: ”Hvis dere blir i mitt ord, er dere virkelig mine disipler. Da skal dere kjenne sannheten, og sannheten skal gjøre dere fri” (Joh 8,31-32). At de skal bli frigjorte tyder på at de ennå ikke er fri. Jesus sier videre at ”den som gjør synd, er slave under synden” (Joh 8,34). Samtidig forkynner han at dersom Sønnen får ”frigjort dere, da blir dere virkelig fri” (Joh 8,36). Bare gjennom ham kan vi bli virkelig fri, i motsetning til den friheten jødene innbiller seg at de har gjennom å være Abrahams ætt.²²⁴

Andre tekster

Forfatteren av Hebreerbrevet formaler oss med å si: ”Streb etter fred med alle, og etter helliggjørelse, for uten den skal ingen se Herren” (Hebr 12,14). De troende skal være en som bidrar til freden. Den fred man mottar fra Gud, skal man la virke også i våre forhold til andre.²²⁵ Jakob peker på at ”rettferdigheten er en frukt som blir sådd i fred og vokser fram for dem som skaper fred” (Jak 3,18). Også Peter formaler til å ”søke fred, og jage etter den” (1 Pet 3,11).

I Peter sin omtale om å leve i verden, understreker han riktig bruk av friheten: ”Dere er frie. Bruk bare ikke friheten som påskudd til å gjøre det onde, men til å tjene Gud” (1 Pet 2,16). Friheten vi har som kristne, er knyttet til å være tjenere for Gud. For nettopp den som kan kalle seg kristen, er virkelig frigjort til å leve i tjeneste og lydighet. Det at friheten forstås

²²² Moe og Wisløff, *Fortolkning til Johannes-evangeliet*, 141-142.

²²³ Moe og Wisløff, *Fortolkning til Johannes-evangeliet*, 191.

²²⁴ Moe og Wisløff, *Fortolkning til Johannes-evangeliet*, 100-101

²²⁵ Ruud, *Fortolkning til Brevet til hebreerne og Jakobs brev*, 121.

som fri til å gjøre hva jeg vil, er en skikkelig misforståelse av begrepsbruken her. Den skal alltid være knyttet til Guds tjeneste.²²⁶

3.7.6 Til forvalteransvar

Paulus' tekster

Paulus benytter forvaltertanken da han presenterer hvordan han ønsker at forkynnerne i Korint og han selv skal bli sett: "... som Kristi tjenere og forvaltere av Guds mysterier" (1 Kor 4,1). Ordet som i eksempelet over gjengis med "forvalter", er det greske substantivet "οικονομος". Det kan bety enten "en som styrer hus og eiendom", "husbestyrer", "forvalter" eller "administrator".²²⁷ I den norske oversettelsen er altså ordet "forvalter" benyttet. En forvalter er en person som styrer eller holder oppsyn med noe, på vegne av eieren.²²⁸ Det er en slave som er hevet over andre slaver for å være leder av husholdningen. Vedkommende står da ansvarlig overfor eieren, men ikke for underordnede slaver.²²⁹ Som vi ser ut fra betydningen, handler det om å ta ansvar for husholdningen og alt som hører til der. Da stiller man alt man har og er til Guds disposisjon.

Paulus skriver at det er "Guds mysterier" som skal forvaltes. Ordet "mysterier" kommer fra det greske substantivet "μυστηριον". Det kan oversettes med enten "noe som mysten i mysteriereligionene er blitt innviet i", "hemmelighet" eller "mysterium".²³⁰ Men i betydningen "mysterium" ligger en forståelse av en hemmelighet for spesielt innviende, nærmest en gåte.²³¹ Hemmeligheten er Guds visdom som for mennesker ellers er skjult, men som nå åpenbares av kristne forkynnere. En riktig forvaltning av mysteriet er å forkynne evangeliet på riktig måte, slik som det beskrives i de foregående kapitlene i brevet.²³²

De synoptiske evangeliene og Apostlenes gjerninger

Også i de synoptiske evangeliene omtales forvalteransvaret. I sammenheng med at Jesus lærer disiplene at de skal være forberedt når han kommer igjen (Luk 12,35-48; Matt 24,37-51; Mark 13,33-37), sier han i en lignelse: "Hvem er da den tro og kloke forvalteren som herren vil sette over tjenestefolket sitt for å gi dem mat i rett tid" (Luk 12,42). Jesus setter pris på en trofast tjener som utfører arbeidet helt til han kommer igjen. Det viser han tydelig ved å si at "lykkelig er den tjeneren som herren finner i arbeid med dette når han kommer tilbake!" Litt

²²⁶ Bjerkheim, *Fortolkning til Peters første og annet brev*, 59.

²²⁷ Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente. Bind 2: K – Ω*, 121.

²²⁸ Guttu (Red.), *Norsk ordbok med 1000 illustrasjoner*, 357.

²²⁹ Danbolt, *Fortolkning til Apostelen Paulus' første brev til korintierne*, 63-64.

²³⁰ Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente. Bind 2: K – Ω*, 104.

²³¹ Guttu (Red.), *Norsk ordbok med 1000 illustrasjoner*, 772.

²³² Danbolt, *Fortolkning til Apostelen Paulus' første brev til korintierne*, 64.

senere i evangeliet leser vi om forvalteren som hadde ”sløst bort formuen” til eieren, men som gis lovord fordi han i etterkant handlet klokt (Luk 16,1-8).

Andre tekster

Peter forklarer i sitt brev at de kristne skal tjene hverandre og på den måten være ”gode forvaltere av Guds mangfoldige nåde” (1 Pet 4,10). Da tillegges forvaltertanken i Det nye testamentet at det også handler om å tjene hverandre. Det greske verbet for å tjene er ”διακονεω” (jeg tjener). I Det nye testamentet er dette et svært vanlig ord, som til sammen blir brukt 37 ganger. Det kan bety både ”å utføre en tjeneste”, ”tjene”, ”varte opp”, ”sørge for”, ”hjelp” eller ”være diakon”.²³³ Tjenestene som utføres kan være varierte, men er rettet mot andre.²³⁴ I det neste verset skriver Peter at ”den som tjener, skal tjene med den styrke Gud gir. Slik skal Gud i ett og alt bli æret, ved Jesus Kristus” (1 Pet 4,11).

3.7.7 Til å leve livet

Paulus’ tekster

Paulus skriver i sitt første brev til menigheten i Korint at Gud kaller mennesker til å ”leve sitt liv der Herren har satt ham” (1 Kor 7,17). Det er et kall til ”å fungere der føttene står.”²³⁵ Ved å bevege oss inn i 1 Kor 7,17-24 og de følgende versene, befinner vi oss i én av kjernetekstene i søken etter en nytestamentlig forståelse av kallet. Her behandler Paulus saken om ekteskap. Han er klar på at å endre status ikke er verdt bryet på grunn av at alt det jordiske snart skal forsvinne (1 Kor 7,29). Han oppfordrer heller til å bli værende der man er om det er mulig, og tjener Gud der. Man trenger altså ikke å forflytte seg religiøst, sosialt eller relasjonelt for å leve et liv for Gud. At et menneske skal ”leve sitt liv der Gud har satt ham, der han var da Gud kalte ham” (1 Kor 7,17), forteller at det ikke handler om hva mennesket selv ønsker, men hva det føres inn i av Gud. Det er normalt at man forblir på det stadiet i livet man var da man ble kalt av Gud. Man kan fortsette å gjøre det man har lyst til så lenge det er samsvarer med hva Gud ser på som bra i livet. Men dette betyr ikke at man uten å tenke seg om skal fortsette i de samme livsforholdene som man var i når man ble kalt.²³⁶ I vers 20 møter vi det eneste skriftstedet i Det nye testamentet hvor ”κλησις” viser til en tilstand eller status i verden: ”Enhver skal forbli der han var da han ble kalt” (1 Kor 7,20). Andre steder er ordet

²³³ Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente. Bind 1: A – I*, 147.

²³⁴ Bjerkrheim, *Fortolkning til Peters første og annet brev*, 104.

²³⁵ Rimås, *Kallet ... til et liv i frihet*, 89.

²³⁶ Danbolt, *Fortolkning til Apostelen Paulus’ første brev til korintierne*, 96-98.

brukt til å beskrive Guds handling for å bringe mennesker i fellesskap med ham eller kalle en person til en oppgave i kirken.²³⁷

Teksten i 1 Kor 7,17-24 henviser først og fremst sitt innhold til tilstander i livet slik som ekteskap, slaveri og omskjæring, ikke yrker som snekring og veving. Paulus sier for eksempel ingenting om at han var kalt til å være teltmaker (Apg 18,3). Trolig var grunnene til dette yrke at han da unngikk at det ble stilt spørsmål med hans motivasjon for forkynning av evangeliet. Han var heller ikke til byrde for noen ved at han kunne forsørge seg selv (1 Tess 2,9). I 1 Tess 4,11 formaner Paulus menigheten i Tessalonika til å ”sette deres ære i å føre et stillferdig liv”, ”passe deres egne plikter” og ”arbeide med hendene”. ”I Kristus, kaller Gud sitt folk til et liv i hellighet, uansett hva tilstanden deres er, i lydighet til Den Hellige Ånd”.²³⁸

I sitt andre brev til menigheten i Tessalonika skriver Paulus at ”den som ikke vil arbeide, skal heller ikke spise” (2 Tess 3,10). Her slår Paulus virkelig et slag for det manuelle arbeidet på jorden. Det er også av betydning at Paulus skriver dette til nettopp menigheten i Tessalonika. Grekerne på den tiden anså det vanlige manuelle arbeidet som ment for slaver. Paulus sine ord her gir oss et perspektiv på Det nye testamentets forståelse som er verdt å ha med. Det handler om kall innen de jordiske rammer. Paulus formaner i samme kontekst at man ”skal arbeide i det stille og spise sitt eget brød.”²³⁹ En annen formulering Paulus bruker handler om hvordan vi skal forholde oss til våre medmennesker: ”alt arbeid skal dere gjøre helhjertet, for det er Herren og ikke mennesker dere tjener” (Kol 3,23).

Det er likevel ikke til å legge skjul på at majoriteten av standpunkter om kall både i brevene og i Det nye testamentet for øvrig handler om arbeid i kirken. Paulus skriver i sitt brev til korinterne at ”vi er Guds medarbeidere, og dere er Guds åkerland, Guds bygning” (1 Kor 3,9). Her må vi gå litt i dybden på de ulike betegnelsene for å fange meningen til Paulus. Hva mener han med ”Guds medarbeidere”? Ordet ”medarbeider” er kanskje forståelig nok på norsk, men det greske adjektivet som her brukes, ”συνεργός”, kan ha flere betydninger i Det nye testamentet. Det kan enten stå for ”medvirkende”, ”medarbeider” eller ”medhjelper”.²⁴⁰ Betegnelsen er et uttrykk for vårt arbeide som utrettes sammen med Gud. I det ligger det at vi som kalt, er kolleger i tjeneste for Gud.²⁴¹ Paulus omtaler flere personer som medarbeidere: Priska og Akvilas (Rom 16,3), Urbanus (Rom 16,9), Timoteus (Rom 16,21; 1 Tess 3,2), Titus (2 Kor 8,23), Epafroditus (Fil 2,25), Klemens (Fil 4,3), Jesus Justus (Kol 4,11), Filemon (Filem 1,1) og Markus, Aristarkos, Demas og Lukas (Filem 1,24). Paulus bruker også

²³⁷ Heiges, *The christian's calling*, 41.

²³⁸ Heiges, *The christian's calling*, 41-42.

²³⁹ Weider, *Fortolkning til Tessalonikerbrevene*, 139.

²⁴⁰ Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente. Bind 2: K – Ω*, 278.

²⁴¹ Danbolt, *Fortolkning til Apostelen Paulus' første brev til korintierne*, 56.

uttrykket til å forsvare seg selv mot kritikk i sitt andre brev til korinterne. Der skriver han at ”vi vil ikke være herrer over deres tro, men medarbeidere” (2 Kor 1,24). Som medarbeider kan han bare formane dem til å bli værende i troen.²⁴²

Den andre betegnelsen til Paulus er Guds ”åkerland”. Det ordet fra grunnskriften som blir brukt her er substantivet ”γεωργιον”. Det har en klar betydning som enten ”dyrket mark” eller ”åkerland”. Dette er det eneste stedet i hele Det nye testamentet hvor dette substantivet blir brukt.²⁴³ Det er her ikke bare snakk om et område med dyrket mark som er i Guds eie, det betyr også at det er et område hvor Gud arbeider for at det skal bære frukt.²⁴⁴

Det tredje begrepet fra teksten til Paulus er Guds ”bygning”, som på gresk svarer til substantivet ”οικοδομη”. Dette ordet kan gjengis både i form av en handling; ”bygging” eller ”oppbyggelsen”, men også i form av et resultat; ”bygning”.²⁴⁵ Den bygningen som Paulus skriver om til korinterne er ikke et ferdigstilt hus, det er et hus som Gud holder på å bygge. Med disse begrepene fremgår det at Paulus sammenligner seg selv og gjerningene til sine medarbeidere i menigheten, med et byggearbeid.²⁴⁶

I det Paulus kommer med forespørsel til menigheten i Korint om pengeinnsamlingen til Jerusalem (2 Kor 8,1-15), kan vi lese noe interessant angående kall: ”For når den gode viljen er til stede, skal den verdsettes etter det en har, ikke etter det en ikke har.” Kallet er da til ”å gjøre sitt beste, ikke å være best”.²⁴⁷ Det betyr at ingen er diskvalifisert, men alle er kalt til tjeneste for Gud med de forutsetninger man har. Vi er kalt på lik linje, og skal ikke stemples som utilstrekkelig ved å sammenlignes med andre. Paulus skriver i sitt brev til romerne at ”Gud gjør ikke forskjell på folk” (Rom 2,11).

De synoptiske evangeliene og Apostlenes gjerninger

I følge budskapet til Jesaja fikk Jesus navnet Immanuel, som betyr ”Gud med oss” (Jes 7,14 og Matt 1,23). Samtidig som vi er kalt til å tjene Gud der vi er, er vi også kalt til å tjene Gud der han er.²⁴⁸ Gud er der vi befinner oss. Jesus sier senere i evangeliene at ”det dere gjorde mot én av mine minste søsken, har dere gjort mot meg” (Matt 25,40). Vi møter Gud i de ”minste søsken”. Teksten det står skrevet i handler om dommen, som skal finne sted når ”Menneskesønnen kommer i sin herlighet” (Matt 25,31). I grunnteksten finner vi det greske

²⁴² Hans Kvalbein, ”Fortolkning til Annet korintierbrev”, i *Annet korintierbrev. Brevet til galaterne* (red. H. Kvalbein og O. Øystese; Lutherstiftelsens Forlag og Lunde Forlag; Oslo, 1973), 34.

²⁴³ Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente. Bind 1: A – I*, 126.

²⁴⁴ Danbolt, *Fortolkning til Apostelen Paulus' første brev til korintierne*, 56.

²⁴⁵ Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente. Bind 2: K – Ω*, 120.

²⁴⁶ Danbolt, *Fortolkning til Apostelen Paulus' første brev til korintierne*, 56.

²⁴⁷ Rimås, *Kallet ... til et liv i frihet*, 91.

²⁴⁸ Rimås, *Kallet ... til et liv i frihet*, 71.

substantivet "αδελφος". I det nye testamentet kan det bety både "bror", "søsken", "nær slektning", "folkefelle", "landsmann", "neste", "Jesu tilhenger" og "medkristne".²⁴⁹ Det finnes flere måter å tolke denne betegnelsen på. En vanlig måte er å tenke at "mine minste søsken" må være mennesker som lider ulike former for nød. Velgjerninger rettet mot disse er grunnlaget for kriteriet for Guds dom. En annen tolkning er at det her er tale om disiplene. Grunnen til det er bruken av ordet "søsken" som vanligvis brukes om disiplene.²⁵⁰ Dette søskenforholdet kommer klart frem i de synoptiske evangeliene (Matt 12,46-50; Mark 3,31-35; Luk 8,19-21). Videre i teksten står det at Jesus setter seg inn i ulike nødlidende menneskelige situasjoner som "tester" medmenneskeligheten til de som skal dømmes (Matt 25,35-36). Jesus beskriver at han var både "sulten", "tørst", "fremmed", "naken", "syk" og "i fengsel". Det at Gud sammenligner seg med mennesker nederst på rangstigen, er kjent allerede fra Det gamle testamentet (2 Mos 22,25-27; 23,6; Am 8,4-8; Jes 58,6-10; Esek 34,20-22).

3.7.8 Til omsorg og kjærlighet

Paulus' tekster

Ved mange anledninger i brevene til Paulus kan vi lese om nestekjærlighet. Vi er kalt til å vise omsorg og kjærlighet overfor hverandre. Paulus går så langt i sitt første brev til Timoteus at han til og med sier at "en som ikke har omsorg for sine nærmeste, og særlig for sin egen familie", har fornektet troen og er verre enn en vantro" (1 Tim 5,8). Videre skriver han til korinterne at "ingen må søke sitt eget beste, men den andres beste" (1 Kor 10,24), "for ingen av oss lever for seg selv" (Rom 14,7). Ut fra Det nye testamentet skal livene våre være viet både Gud og våre medmennesker.²⁵¹ Samtidig formaner Paulus efeserne til å ikke være "øyentjenere som bare vil gjøre mennesker til lags, men Kristi tjenere som helhjertet gjør Guds vilje" (Ef 6,6).

De synoptiske evangeliene og Apostlenes gjerninger

Jesus viste selv stor medfølelse for folket. Da han vandret rundt i byer og landsbyer og så folkemengden "fikk han inderlig medfølelse med dem for de var forkomne og hjelpeløse, som sauer uten gjeter" (Matt 9,35-36; Mark 6,34). På sin vandring ser Jesus både legemlig nød og åndelig nød. Denne teksten viser også at ord og handling skal forkynne samme sak: Jesus så, ble berørt og så handlet. Her passer også Jesu egne ord ved utsendelsen av apostlene:

²⁴⁹ Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamentet Bind 1: A – I*, 9.

²⁵⁰ Kvalbein, *Fortolkning til Matteusevangeliet, Bind II*, 226-227.

²⁵¹ Rimås, *Kallet ... til et liv i frihet*, 100.

”Helbred syke, vekke opp døde, gjør spedalske rene, driv ut onde ånder! Gi som gave det dere fikk som gave” (Matt 10,8). Som vi ser gir Jesus flere diakonale oppgaver til apostlene. Det største beviset på Jesu omsorg for menneskene kom nettopp gjennom hans gjerninger.²⁵²

Jesus sa om seg selv at han ikke var ”kommet for å la seg tjene, men for selv å tjene og gi sitt liv som løsepenge for mange” (Matt 20,28). Her forteller Jesus selve grunnen til at han er kommet. Han skal ikke la seg tjene slik som kongene som levde på samme tid, eller slik mange forventet av Messias. Men oppgaven til Jesus er annerledes. Bildet av hvem Messias skulle være, blir på den måten snudd på hode. Det er han som skal tjene, og tjenesten innebærer å ”gi sitt liv”.²⁵³ I forkant av at Jesus forteller historien om den barmhjertige samaritanen (Luk 10,25-37), mottar Jesus et interessant spørsmål i forbindelse med kallet til omsorg og kjærlighet: ”hvem er så min neste?” (Luk 10,29). En god måte å finne svaret på det er å spørre ”hvem er jeg en neste for?” Kallet innebærer altså engasjement for våre medmennesker. Med sitt liv viste Jesus at kjærlighet ikke først og fremst uttrykker seg i ord, men i det offer man gjør. Hva som ligger i dette offeret er like mye å gi for eksempel pengeoffer, som å ofre sitt liv.²⁵⁴ Menneske kalles til å stille til disposisjon våre ”talenter” til det beste for å lindre smerten i verden. Da må man også være åpen for at det finnes smerte i verden.²⁵⁵ En svært interessant tekst i tilknytning dette er Jesu lignelse om talentene (Matt 25,14-30; Luk 19,12-26).

Johannes´ tekster

I konteksten hvor Jesus taler om sin død sier han at ”den som elsker sitt liv, skal miste det. Men den som hater sitt liv i denne verden, skal berge det og få evig liv” (Joh 12,25). Det er ikke slik at vi skal se ned på våre liv og ikke ha glede av å være i live. Tvert imot, et kall av denne typen stiller som forutsetning at vi vet hvem vi selv er, og på grunnlag av det stiller til Guds disposisjon alt vi er og har.²⁵⁶ I stedet for å tenke på oss selv, skal vi tenke på Gud og våre medmennesker. ”Hva kjærlighet er, har vi lært av at Jesus ga sitt liv for oss. Så skylder også vi å gi vårt liv for våre søsken” (1 Joh 3,16). Et av de klareste eksempel på at alle kan bidra med noe, er fortellingen om barnet som med ”fem byggbrød og to fisker” bidrar til at tusenvis blir mett (Joh 6,5-13).

²⁵² Rimås, *Kallet ... til et liv i frihet*, 103.

²⁵³ Kvalbein, *Fortolkning til Matteusevangeliet, Bind II*, 130-131.

²⁵⁴ Johnsen, *Fortolkning til Johannes´ første, annet og tredje brev og Judas´ brev*, 61.

²⁵⁵ Deware, *Called or Collared? An alternative approach to vocation*, 41-43.

²⁵⁶ Rimås, *Kallet ... til et liv i frihet*, 56.

Andre tekster

Brevskriveren Jakob er skarp i sitt budskap når det gjelder ord og gjerninger. Dette kommer klart frem hvor han konkluderer med at ”slik er det også med troen: i seg selv, uten gjerninger, er den død” (Jak 2,15-17). Og tidligere i sitt brev har Jakob slått fast at ”en gudsdyrkelse som er ren og feilfri for Gud, vår Far, er å hjelpe enker og foreldreløse barn i deres nød, og ikke la seg flekke til av verden” (Jak 1,27). Det samme kan vi lese ut av at han sier at man ikke kan tro ”og samtidig gjøre forskjell på folk” (Jak 2,1).

3.8 Hvorfor kalles vi?

Etter å ha vært gjennom mange forskjellige innfallsvinkler i vår søken etter kallstanken i Det nye testamentet, står vi nå foran kanskje den største, nemlig ”hvorfor kalles vi?”. Det ligner på mange måter det forrige spørsmålet, bare med en mer abstrakt innstilling. Det er nå vi leter etter de store linjene som gjør kallet verdt all slit, blod og tårer, samt glede og åpenbaringer. Det er her vi skal lete etter det overordnede svaret, selve målet. Skal vi komme nær en mening med livet, må det være som svar på dette spørsmålet, ”hvorfor?”. Men det er klart at når vi forsøker å nærme oss endelige svar på store spørsmål, dukker alltid nye opp. Når kan vi for eksempel si at ”dette” svaret på ”hvorfor” er det endelige, og ikke bare befinner seg i en rekke av ”hvorfor”-begrunnelser. Vil vi egentlig noen gang kunne stille spørsmålet ”hvorfor” for siste gang? Kan vi fra menneskelig tilstand tenke ut en logikk som tilsier at den som kaller som regel har både en agenda og en begrunnelse til å kalle? Strekker den jordiske dimensjonen til, eller kommer den til kort så lenge guddommelige dimensjoner er med i bildet?

Gud ønsker at vi skal se glimt av herligheten i våre liv. Vi skal forstå bedre og bedre at det finnes en Gud som står bak alt. Og vi skal forstå bedre og bedre den omsorgen han har for oss.²⁵⁷ Paulus skriver at ”nå ser vi i et speil, i en gåte, da skal vi se ansikt til ansikt. Nå forstår jeg stykkevis, da skal jeg erkjenne fullt ut, slik Gud kjenner meg fullt ut”. (1 Kor 13,12). Men til tross vår umulighet til å kunne forstå ”fullt ut” skal vi se litt på hva Det nye testamentet forteller oss om de store linjene i forbindelse med kall. Jesus formidlet mange store linjer gjennom sine lignelser og derfor er det naturlig å se litt nærmere på noen av dem. Avsnittene deles inn i overskrifter, inspirert av den kjente trio vi treffer på flere steder i Det nye testamentet, nemlig tro, håp og kjærlighet (1 Kor 13,13; 1 Tess 1,3; 5,8; Kol 1,4-5; Ef 1,15-18; 4,2-5; Rom 5,1-5).

²⁵⁷ Rimås, *Kallet ... til et liv i frihet*, 34.

3.8.1 Tro og håp

Paulus' tekster

I sitt brev til efeserne skriver Paulus at de som kalles får ”ett håp” (Ef 4,4). Det greske ordet som brukes i originalteksten er substantivet ”ελπις”. Det kan kobles til betydninger som ”håp”, ”forhåpning” eller ”forventning”.²⁵⁸ Det håpet det handler om her og som Paulus skriver om, er et håp som er felles for de troende. Det kan ses på som selve målet med Guds kallelse til samfunn med han.²⁵⁹ Omfanget av dette er ikke så riktig lite. Det innebærer et liv i nærkontakt med Guds veldige kraft (Ef 3,20). Det er Paulus som på størst måte uttrykker håpet om himmelen i sin teologi. Dette kommer tydelig frem når han beskriver himmelen som ”et evig hus” (2 Kor 5,1). Han taler også om å strekke seg etter ”det som er foran” og jage ”frem mot målet... som Gud fra det høye har kalt oss til i Kristus Jesus” (Fil 3,13-14).

Under behandlingen av hvem det er som kaller, var vi inne på at Gud på forhånd har kalt. Det fant vi spesielt grunnlag til i Rom 8,29-30. Her må vi si litt mer om vers 30. Det er et rikt vers i denne sammenhengen, som gir oss god informasjon om hvorfor vi kalles. Der skriver Paulus at ”dem han har kalt, har han også kjent rettferdige, og dem som han har kjent rettferdige, har han også herliggjort.” For å få noen forståelse av dette må vi undersøke de ulike begrepene litt nærmere. Det første resultatet som nevnes ved å være kalt, er at man er ”kjent rettferdige”. Det kommer av det greske verbet ”δικαιω”, som kan bety både ”erklære rettferdig”, ”frikjenne” eller ”frifinne”.²⁶⁰ Og som rettferdiggjort er man også ”herliggjort”. Det er et verb som kommer av det gresk ”δοξαζω”. Det kan på norsk gjengis med både ”lovprise”, ”ære”, ”gi herlighet”, ”forherlige” eller ”herliggjøre”.²⁶¹

Det nye testamentet inneholder ikke mange bilder fra idrettslivet, men ét av dem gjør seg gjeldende i denne sammenhengen. Paulus skriver i sitt brev til filipperne at Gud har kalt oss til å nå ”seiersprisen” (Fil 3,13-14). Ordet kommer av det greske ordet ”βραβειον”, som betyr enten ”seierstrofe” eller ”seierspris”. Det er brukt bare to ganger i hele Det nye testamentet (1 Kor 9,24 og Fil 3,14).²⁶² Her understreker Paulus at han ikke konsentrerer seg om sin fortid, men om sin fremtid. Det er en fremtid hvor han strekker seg etter det som er foran, nemlig ”seiersprisen”, som er den fullkomne tilstand. Bildet er tydelig hentet fra idretten, hvor vinneren fikk en laurbærkrans som seierspris. På den måten sammenlignet Paulus kristenlivet med et løp på idrettsbanen (2 Tim 4,7-8; 1 Kor 9,24-27). Ved enden ligger en ”seierskrans” som ”Gud fra det høye har kalt oss til”. Kallet er kommet til oss mennesker,

²⁵⁸ Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente. Bind 1: A – I*, 204.

²⁵⁹ Andersen, ”Fortolkning til Efeserbrevet”, 66.

²⁶⁰ Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente Bind 1: A – I*, 161.

²⁶¹ Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente Bind 1: A – I*, 167.

²⁶² Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente. Bind 1: A – I*, 117.

ikke av seg selv, men ”i Kristus Jesus” gjennom hans frelsesverk. Seiersprisen bærer et stempel av Jesu forsoning og blir gitt til ”alle som med kjærlighet har ventet på at han skal komme” (2 Tim 4,8).²⁶³

Det at Paulus brukte bilde fra idrettsbanen i sin tekst til menigheten i Korint, er en taktisk manøver av apostelen. På den tiden foregikk det annen hvert år sportsleker i nærheten av Korint. Det var et arrangement store deler av byen var engasjert i, og dermed et aktuelt bilde å bruke for Paulus i 1 Kor 9,24-27. Men denne teksten tar ikke bare for seg slutten, ”seiersprisen”, den omtaler både forberedelser og prosessen underveis i løpet. For å vinne ”seierskransen”, er det slik at ”alle som deltar i kampene må nekte seg alt”. Hard trening og avholdenhet i det meste, var det som da måtte til. Og når løpet er i gang fremstår de ikke som tilskuere til andres slit, men bidrar selv med alt de makter for å nå det målet som de ser lengre fremme.²⁶⁴ Etter en god sammenligning vender Paulus om og peker på en sentral forskjell som fullfører budskapet hans. Idrettsmannen vinner nemlig en seierskrans som etter en tid begynner å visne. Den seierskransen vi er kalt til, og som Paulus her taler om i gåter, er en seierskrans som varer i all fremtid, ut i evigheten. Gud kaller de troende ”til sitt rike og sin herlighet” (1 Tess 2,12).

De synoptiske evangeliene og Apostlenes gjerninger

Jesus formaner oss til å ikke ”samle skatter på jorden”, men at vi skal ”samle skatter i himmelen”, ”for der skatten din er, vil også hjertet ditt være” (Matt 6,19-21; Luk 12,33-34). Her stiller Jesus de to tilværelsene opp mot hverandre. På en klar måte avviser han jordens skatter, samtidig som han fremhever himmelens skatter. Det er en allmenn visdom at det lønner seg mest å satse på det som varer lengst. Matteus skriver ingenting om at Jesus sier hvordan skattene i himmelen skal samles, men det gjør Lukas i sitt evangelium. Der skriver han at Jesus formaner oss til å gjøre følgende: ”Selg det dere eier, og gi gaver til de fattige” (Luk 12,33). Det vil resultere i ”en uforgjengelig skatt i himmelen”. Disse skriftstedene viser oss både at medmenneskelighet er mer verdifullt enn noe annet av det jordiske, og at fellesskap er mer verdifullt en formue.²⁶⁵

I de synoptiske evangeliene kan vi også lese at Jesus forteller flere lignelser om ”Guds rike” (η βασιλεια του θεου). I håpet ligger det altså at man en gang skal få oppleve det riket som Jesus forkynte på jorden. Ordet ”rike” kommer av det greske substantivet ”βασιλεια”. Det brukes hele 162 ganger i Det nye testamentet, men med noe variasjon i betydning. Det

²⁶³ Mæland, ”Filipperbrevet”, 278-279.

²⁶⁴ Danbolt, *Fortolkning til Apostelen Paulus' første brev til korintierne*, 120-121.

²⁶⁵ Kvalbein, *Fortolkning til Matteusevangeliet, Bind I*, 181-182.

kan bety både ”kongemakt”, ”kongedømme” eller ”kongerike”.²⁶⁶ Matteus foretrekker å bruke uttrykket ”himmelriket” (ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν), med samme betydning. Til sammen i de synoptiske evangeliene bruker Jesus uttrykket hele 67 ganger i sin lære, og det er ofte nevnt i innledning til lignelsene hans (Matt 13,24). Dette tyder på at denne læren var noe som var viktig å huske for disiplene og evangelistene. Det er viktig å være bevisst på hvordan ordet ”riket” (ἡ βασιλεία) er oversatt i denne sammenhengen. Jesus talte om Guds rike på arameisk og hadde da trolig mer en betydning i retning av å ”herske”. Guds rike blir dermed en betegnelse på hvor Gud hersker. I den arameiske versjonen av Det gamle testamentet var ”Guds rike” tilsvarende Gud som utøver sin suverenitet. Måten Jesus forkynnte budskapet om Guds riket på var altså annerledes, og kanskje mest oppsiktsvekkende var det at han påstod at Gud hersket spesielt i og rundt hans eget virke. Det kongelige herredømmet til Gud som menneskene hadde ventet på at skulle komme (Dan 2,34-5; 7,27), var nå plutselig tilstede.

I Jesu undervisning var trolig læren om ”himmelriket” en av de mest slående delene av hans forkynnelse. Publikum til Jesus var kjent med tanken om Gud som konge. Det var en tittel de brukte ofte i deres tilbedelse (Sal 24,7-10). Men Jesus talte om riket på en ny måte, mer levende. Det kommer tydelig frem når vi leser at riket ”er kommet nær” (Mark 1,15; Matt 13,17), ”trenger seg frem” (Matt 11,12; Luk 16,16), ”nådd frem til dere” (Luk 11,20; Matt 12,28), ”komme inn i” (Mark 10,23; Matt 19,23; Luk 18,24), ”tar imot” (Mark 10,15; Luk 18,17). Vi ser også betydningen av forkynnelsen ved at Jesus tar det med i bønner han lærer til disiplene: ”la ditt rike komme” (Luk 11,2; Matt 6,10).

En av lignelsene som er verdt å legge merke til når vi leter etter hvorfor man kalles, er lignelsen om brudepikene (Matt 25,1-13). Også denne lignelsen begynner med at ”himmelriket kan lignedes med”. Handlingen beskriver hvor viktig det er å være klar den dagen ”brudgommen” kommer. Da er det viktig at vi har nok ”olje” på ”lampene” våre, og at det kallet vi har fått til å tro, er tatt godt i mot og er resultert i tro. Denne troen gir oss et fellesskap med ”brudgommen” som gjør at de troende kan gå ”sammen med ham inn i bryllupet”, og slipper å høre brudgommen si ”jeg kjenner dere ikke”. En slik tekst skaper håp, og den gir vilje til å alltid ha ”olje” på ”lampene”, til å ha troen i behold.

I Apostlenes gjerninger finner vi også at det tales om et ”håp”. Når Paulus må stå foran Rådet i Jerusalem roper han til dem: ”Jeg står anklaget for håpet om at de døde skal stå opp” (Apg 23,6). I det neste verset leser vi at denne uttalelsen var med å splitte Rådet som bestod av fariseere og saddukeere. De sistnevnte trodde nemlig ikke på noen oppstandelse.

²⁶⁶ Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamente. Bind 1: A – I*, 108.

Det samme håpet som Paulus presenterer her, leser vi også om på andre steder i Apostlenes gjerninger (Apg 24,15; 26,6-8). Det er et sentralt emne i Paulus sine forsvarstaler.

Johannes' tekster

I Johannesevangeliet finnes et vers som oser av håpstanke. Det er Jesus som sier at ”i min Fars hus er det mange rom. Var det ikke slik, hadde jeg da sagt dere at jeg går og vil gjøre i stand et sted for dere?” (Joh 14,2). Denne uttalelsen som finner sted under nattverdsmåltidet forteller oss at til tross for at Jesus snart forlater disiplene, peker han frem mot en gjenforening i ”Fars hus”. Et hus som har rom for alle som tror på ham.²⁶⁷ Ved troen har man da fått et håp om et rom i himmelen.

Med fokus på Kristi åpenbaring ved gjenkomsten og at mennesket da skal bli lik ham, skriver Johannes i sitt første brev at ”enhver som har dette håp til ham, renser seg, slik Kristus er ren” (1 Joh 3,3). Som Guds barn er dette håpet et tegn på hvor ”stor kjærlighet Far har vist oss” (1 Joh 3,1).

Andre tekster

I brevet til hebreerne skriver forfatteren at ”troen er et pant på det vi håper” (Hebr 11,1). Håpet er det som vi fremstiller som en realitet, og troen er den rette holdningen til denne usynlige virkeligheten. Gjennom Guds ord blir håpet forkynt. Troen retter seg etter det og lar seg styre av det.²⁶⁸ Tidligere i brevet leser vi at håpet er blitt beskrevet som ”den evige arv” (Hebr 9,15), en betegnelse vi var borti under spørsmålet om hva vi kalles til. Det er et perspektiv på håpet som viser at det er noe som ligger å venter på oss lengre fremme i tid, noe forfatteren også bekrefter i Hebr 6,18-20.

I Peter sitt første brev leser vi helt i starten at han kommer med en lovprisning til Gud: ”Lovet være Gud, vår Herre Jesu Kristi Far, han som i sin rike miskunn har født oss på ny til et levende håp ved Jesus Kristi oppstandelse fra de døde” (1 Pet 1,3). Her omtales håpet som ”et levende håp”. Det er et håp som skaper forventning og kraft til å leve.²⁶⁹ Det er også en kraft til å holde ut i troen, noe Peter peker på litt senere i samme kapittel: ”Ved ham er dere kommet til tro på Gud, som reiste Kristus opp fra de døde og ga ham herlighet. Derfor er deres tro også håp til Gud” (1 Pet 1,21).

²⁶⁷ Moe og Wisløff, *Fortolkning til Johannes-evangeliet*, 137.

²⁶⁸ Ruud, *Fortolkning til Brevet til hebreerne og Jakobs brev*, 100-101.

²⁶⁹ Bjerkheim, Trygve. *Fortolkning til Peters første og annet brev*, 25.

3.8.2 Kjærlighet og misjon

Paulus' tekster

Som en fin overgang fra de foregående avsnittene er Paulus sine ord til romerne passende:

”Og håpet skuffer ikke, for Guds kjærlighet er utøst i våre hjerter ved Den hellige ånd som han har gitt oss” (Rom 5,5). Litt senere i brevet stiller Paulus det retoriske spørsmålet:

”Hvem kan skille oss fra Kristi kjærlighet?” (Rom 8,35). Det er et spørsmål han gir et grundig svar på et par vers senere (Rom 8,39). Det er ikke mulig at vi skilles fra Jesus på grunn av farer utenfra. Farene kan kun komme fra oss selv dersom vi forlater ham.²⁷⁰

I Paulus sin beskrivelse av det kristne livet i romerbrevet, formaner han til å ”la kjærligheten være oppriktig. Avsky det onde, hold dere til det gode. Elsk hverandre inderlig som søsken, sett de andre høyere enn dere selv” (Rom 12,9). Paulus sin beskrivelse av kjærlighetens vei i det første brevet til korinterne (1 Kor 13,1-13) viser at kjærligheten gjør seg gjeldende til alle tider og situasjoner i livet. Litt senere formaner han til å ”la alt dere gjør, skje i kjærlighet” (1 Kor 16,14).

Paulus forklarer også at det er en kjærlighetshandling at vi, ved Jesus Kristus, er blitt Guds barn (Ef 1,4-5). Utvelgelsen er rotfestet i ”Guds kjærlighet”. Å regnes som Guds barn, vil altså si at et menneske er gjenstand for Guds kjærlighet.²⁷¹ Litt senere i samme brev ber Paulus for menigheten i Efesos: ”Må Kristus ved troen bo i deres hjerter og dere stå rotfestet og grunnfestet i kjærlighet” (Ef 3,17). Kjærligheten fra Kristus blir mottatt gjennom troen, samtidig som troen skaper kjærlighet til Kristus. Mennesket med hele sin personlighet må være rotfestet i denne kjærligheten.²⁷² Denne personligheten finner vi igjen i det kjente oppmuntringssitatet fra Paulus til Timoteus: ”La ingen forakte deg fordi du er ung, men vær et forbilde for de troende i ord og livsførsel, i kjærlighet, tro og renhet” (1 Tim 4,12).

I forbindelse med å gå fra ”det gamle mennesket” til ”det nye mennesket” kommer Paulus med følgende formaning til kolosserne: ”Kle dere i kjærlighet, som er båndet som binder sammen og gjør fullkommen” (Kol 3,14). Det er dette båndet som binder sammen Gud og Jesus, og det er det samme båndet som binder sammen Jesus og alle de som tror på ham.²⁷³

De synoptiske evangeliene og Apostlenes gjerninger

Da Jesus blir spurt om hvilket bud i Loven som er det største, svarer han at ”du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte og av hele din sjel og av all din forstand” (Matt 22,37;

²⁷⁰ Andersen, *Fortolkning til Romerbrevet*, 140.

²⁷¹ Andersen, ”Fortolkning til Efeserbrevet”, 17.

²⁷² Andersen, ”Fortolkning til Efeserbrevet”, 60.

²⁷³ Øverland, ”Fortolkning til Kolosserbrevet og Brevet til Filemon”, 173.

Mark 12,30). Men et annet bud setter han like høyt, nemlig at ”du skal elske din neste som deg selv” (Matt 22,39; Mark 12,31). Denne kjærligheten Jesus uttrykker med disse to svarene, preger innholdet i vårt kall. En av de største nestekjærlige handlingene man finner er å gi videre den troen og det håpet vi nettopp omtalte. Det kan vi gjøre ved å drive misjon. Et fint sted å starte når det gjelder misjon i de synoptiske evangeliene, er ved selveste ”misjonsbefalingen” (Matt 28,16-20). Der møter man ord som har inspirert og oppmuntret mange mennesker til å yte en innsats for å spre Jesu budskap til ”verdens ende”. Denne teksten er en befaling som enda ikke er fullført, noe som gjør den høyst aktuell gjennom alle tider og alle generasjoner. Oppbyggingen av teksten er interessant å merke seg. Den har samme oppbygging som kallet til både Moses (2 Mos 3,2-12), Gideon (Dom 6,12-16) og Jeremia (Jer 1,4-10). Det er delt i tre deler, hvor hver del har sin funksjon. Første del består av at Gud viser hvem han er. I andre del blir oppdraget gitt. Og i tredje del bekrefter Gud at han vil være med. Dersom vi setter dette inn i misjonsbefalingen ser vi at i den første delen er det Jesus selv som er i fokus, han kommer med en makterklæring der han sier at ”jeg har fått all makt i himmelen og på jorden” (Matt 28,18). Det er noe han også hevder tidligere i evangeliet når han sier at ”alt har min Far overgitt til meg” (Matt 11,27). Det er med utgangspunkt i denne makten at han gir det følgende oppdraget. I den andre delen er disiplene i fokus. Da gir Jesus dem selve oppdraget: ”Gå derfor og gjør alle folkeslag til disipler: Døp dem til Faderens og Sønnens og Den hellige ånds navn og lær dem å holde alt det jeg har befalt dere” (Matt 28,19-20). Jesus begynner ordlyden i oppdraget med å avsløre målet, nemlig å gjøre ”alle folkeslag til disipler”. Dette er et av de nytestamentlige svarene på hvorfor man kalles. Etter å ha presentert målet, sier Jesus hvordan målet skal nås. Det skal skje gjennom dåp og undervisning. Det siste leddet fokuserer på at Jesus lover å være med disiplene. Det er løftet som hører til oppdraget: ”Og se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende” (Matt 28,20).²⁷⁴

En av hensiktene med kallet er altså å gjøre ”alle folkeslag” (παντα τα εθνη) til disipler. Dette har vært grunnlaget for en diskusjon om Matteus sin holdning til jøder. I den forbindelse har man sammenlignet de to utsendelsestalene som befinner seg i Matteusevangeliet (Matt 10,5-15; 28,16-20). Diskusjonen bygger i stor grad på hvordan man velger å tolke og oversette den greske grunnteksten. I den første utsendelsestalen sier Jesus: ”Ta ikke veien til hedningene og dra ikke inn i samaritanenes byer! Gå heller til de bortkomne sauene i Israels hus” (Matt 10,5-6). Ordet som her gjengis med ”hedningene” (εθνων) og ordet som oversettes med ”folkeslag” (εθνη) i Matt 28,19, kommer begge av det greske

²⁷⁴ Kvalbein, *Fortolkning til Matteusevangeliet, Bind II*, 288.

substantivet "εθνος". I Det nye testamentet betyr det enten "flokk", "mengde", "folkemengde", "folk", "folkeslag", "nasjon", "ikke-jøder" eller "hedninger".²⁷⁵

Diskusjonen handler om hvem det siktes til med dette uttrykket, og om jødene er inkludert i det. Noen mener jødene er ekskludert i den siste utsendelsen og stempler Matteusevangeliet som anti-jødisk. Klimakset i denne konflikten finner sted når Pilatus vasker hendene og erkjenner seg "uskyldig i denne mannens blod", og hele forsamlingen svarer: "La blodet hans komme over oss og våre barn" (Matt 27,24-25). Andre mener at jødene er inkludert i uttrykket i Matt 28,19.²⁷⁶ Det ender til slutt opp i et spørsmål om hvem som har skylden for Jesu død. Spørsmålet bør heller formuleres med hvem som ikke er skyldig?²⁷⁷ Det forteller at vi er kalt til å spre evangeliet til absolutt alle folkeslag, uten unntak, fordi alle mennesker er skyldig i Jesu død.

Vi har tidligere vært inne på lignelsen om arbeiderne på vingården i Matt 20,1-16. Lignelsen konsentrerer seg i stor grad om "de første" som føler seg urettferdig behandlet. Ut fra Matteus sin situasjon og sluttordet i Luk 13,28-30, er det naturlig å tenke at "de første" er ment om Israel. Da blir det en advarsel til de jødekristerne om at de ikke skal være misunnelig innstilt til de nye hedningkristerne. Lignelsen viser tydelige paralleller med historien om sønnen som kom hjem i Luk 15,11-32, og da særlig ved misunnelsen hos den trofaste parten. Men dersom man ser på hvem Jesus forteller lignelsen til, så er det faktisk til disiplene. Det er disiplene som advares mot å tenke smått om andre sin plass i Guds rike. Det vil igjen si at lignelsen advarer mot rangering blant disiplene og innen kirken. Det blir bekreftet like etterpå i spørsmålet om Sebedeus-sønnenes plassering i Guds rike (Matt 20,20-28; Mark 10,35-40; Luk 22,24-26), og som avslutning av Jesu advarsel mot de skriftlærde og fariseerne (Matt 23,8-12). Jesus forklarer til disiplene at de som er "små", det kan være de fattige, syndere eller "de siste", har like stor rett til å arve Guds rike som noen andre. Lignelsen om arbeiderne på vingården (Matt 20,1-16) viser tydelig at Gud lønner annerledes en hva vi mennesker tenker er fornuftig. Han regner ikke lønn etter fortjeneste og innsats. Vi får heller et inntrykk av at Gud holder sine løfter og at han lønner mennesker mer enn de fortjener. Ved å fjerne rangeringstanken likestiller han "de siste" med "de første". Samtidig advarer han "de første" som regner seg noe større enn de som kom etter dem. Det forteller oss at Gud gir alle han

²⁷⁵ Ulrichsen, *Gresk-norsk ordbok til det nye testamentet Bind 1: A – I*, 179.

²⁷⁶ Peter Stuhlmacher, "Matt 28:16-20 and the Course of Mission in the Apostolic and Postapostolic Age", i *The Mission of the Early Church to Jews and Gentiles* (red. J. Ådna og H. Kvalbein; Mohr Siebeck; Tübingen, 2000), 19.

²⁷⁷ Hans Kvalbein, "Has Matthew abandoned the Jews?", i *The Mission of the Early Church to Jews and Gentiles* (red. J. Ådna og H. Kvalbein; Mohr Siebeck; Tübingen, 2000), 45-48 og 54.

kaller, full lønn. Da har det ikke lenger noe å si om man er kalt tidlig eller sent i frelseshistorien, lignelsen om lik lønn gjelder til alle tider.²⁷⁸

I Apostlenes gjerninger kan vi følge starten av den misjonsvirksomhet som vi selv blir kalt til å være en del av i dag. Den starter med Jesu lære og virke da han gikk rundt på jorden. Det fortsetter med apostlene, hvor Peter tydelig er den ledende av dem. Det ser vi ved at det er han som holder talen på pinsedagen (Apg 2,14-41). Videre ser vi at Stefanus sin død og forfølgelsen som det resulterte i (Apg 7,54-8,3), utvidet misjonsperspektivet til å gjelde også Samaria og Judea. Det neste skrittet kom ved Paulus som ønsket å forkynne evangeliet til alle folkeslag like til verdens ende.²⁷⁹

Johannes' tekster

I Johannesevangeliet leser vi om det "det sanne vintreet" (Joh 15,1-17). Hele denne teksten vitner om at misjon til sine medmennesker er en viktig brikke i kristendommen. Teksten er tydelig oppbygget etter tre-trinns systemet vi så på tidligere. Jesus bekrefter først hvem han er, "det sanne vintre" (Joh 15,1), og alt som følger med det. Deretter gir han oppdraget, nemlig at han har "satt dere til å gå ut og bære frukt" (Joh 15,16). Og til slutt i teksten forkynner han at han er med dem gjennom bønne: "Da skal Far gi dere alt dere ber om i mitt navn" (Joh 15,16).

Hva det innebærer "å bære frukt" har vi allerede sett nærmere på under spørsmålet om hva vi kalles til. Det bilde Jesus gir når han sier at "jeg er vintreet, dere er greiene", forteller oss at vår kallelse ikke henger i løse luften. Vi er ikke enkeltstående "buskvekster" som forgjeves strever etter egen ære. Vi er "grener" på selve "vintreet". I seg selv er ikke et vintre noe som gjør seg spesielt bemerket, men fruktene som vokser på det regnes som de edleste av alle frukter. For å kunne bære frukt, er vi som er "grener" avhengig av å ha kontakt med Jesus, selve stammen. I et tre er det stammen som forsyner treet med kraft og sevje, som er nødvendig for at det skal vokse frukt. Men dette er i seg selv ikke selve målet med vintreet og dets grener. Den får vi greie på når Jesus sier at "for ved dette blir min Far æret, at dere bærer mye frukt og blir mine disipler" (Joh 15,8). Det handler altså ikke om at man skal bære frukt for seg selv, men til ære for "vinbonden".²⁸⁰ Det betyr at man er kalt til å ære Gud gjennom å være disipler som bærer frukt. Et annet fint bilde fra planteverden er at til mer frukt en gren bærer, til mer bøyer den seg.

²⁷⁸ Kvalbein, *Fortolkning til Matteusevangeliet, Bind II*, 125-127.

²⁷⁹ Senior og Stuhlmüller, *The Biblical Foundations for Mission*, 270.

²⁸⁰ Moe og Wisløff, *Fortolkning til Johannes-evangeliet*, 143-145.

I siste halvdel av teksten (Joh 15,9-17) går Jesus over til en ren kjærlighetserklæring overfor tilhørerne. Midt i denne erklæringen kommer han med bekreftelsen om at ”dere har ikke utvalgt meg, men jeg har utvalgt dere”. Det er en tekst som viser at kallelsen er med på å gi disiplene ydmykhet og frimodighet.²⁸¹ Samtidig blir kallet et uttrykk for Jesu kjærlighet. Det er en kjærlighet som også skal prege både hensikten og innholdet i kallet.

Før Jesus blir tatt til fange ber han for alle sine. Denne bønningen avslutter han med: Jeg har gjort ditt navn kjent for dem og skal fortsatt gjøre det, for at den kjærlighet du har hatt til meg, kan være i dem og jeg selv kan være i dem” (Joh 17,26). Hvordan denne bønningen oppfylles blant mennesker omtaler Johannes i sitt første brev: ”Guds kjærlighet er i sannhet blitt fullendt i den som holder hans ord. Slik kan vi vite at vi er i ham” (1 Joh 2,5).

I 1 Joh 4,7-21 kan vi lese en hel utredning om hvordan Johannes begrunner at Gud er kjærlig. Her gir Johannes oss nærmest en definisjon på begrepet kjærlighet: ”Ja, dette er kjærligheten, ikke at vi har elsket Gud, men at han har elsket oss og sendt sin Sønn til soning for våre synder” (1 Joh 4,10).

²⁸¹ Moe og Wisløff, *Fortolkning til Johannes-evangeliet*, 147.

Kapittel 4

KONKLUSJON

Vi kan med sikkerhet si at det aktuelle temaet er belyst i Det nye testamentet. Siden tidlig i Det gamle testamentet, gjennom Det nye testamentet og frem til i dag, har det vært en forståelse av hva et "kall" er. Hva begrepet innebære kjenner jeg likevel spriker mye mellom hva de bibelske tekstene presenterer og hva mennesker, både troende og ikke-troende, oppfatter det som. Jeg har gjennom arbeidet med denne oppgaven funnet ut at temaet er større enn hva jeg trodde på forhånd. Forståelsen av kall er vevd inn i tekstene til Det nye testamentet på en fascinerende måte. Bibelen har virkelig vist seg å handle om relasjonen mellom det guddommelige og det menneskelige. Den overfladiske konklusjonen vil være at kallet befinner seg i treffpunktet mellom disse to naturer.

Ut fra Det nye testamentet er det ingen tvil om hvem som kaller. Subjektet som står bak handlingen er Gud. På eget initiativ og med sin frie vilje kaller han mennesker til sin meningsfulle plan. Hvem kallet rettes mot er avgjort ved at Jesus døde og stod opp igjen til frelse for *alle* folkeslag. Kirken er et fellesskap av de kalte, som er å forstå som fortsettelsen av det folket som en gang ble utvalgt i Det gamle testamentet. På samme måte som Gud har skapt alle mennesker unike, kaller han også mennesker på forskjellige måter. Det nye testamentet forteller mye om hva et kall innebærer, og hvilke endringer det fører med seg i livet til et menneske. Når man tenker på hvor mye troen har å si for hva som skjer med et menneske etter sin død, er det naturlig at det også betyr endringer i dette jordiske livet. Det er endringer som med Jesu forbildefunksjon, påvirker både mål og holdninger til de kalte. Å presist kunne anslå, ut fra Det nye testamentet, hva man kalles til i dag, er vanskelig å forstå. Men ved å peke på hva Det nye testamentet legger i begrepet "kall", vil vi kunne vite hvilke forutsetninger vi alle er kalt til. Vi skal "blomstre og bære frukt" både i de religiøse og de sekulære kontekstene i vår verden. Det er lett å få inntrykk av en slags adskillelse mellom å bli kalt til "å være" og "å gjøre". Dette gir klare assosiasjoner til ulike debatter om tro og gjerning. Men det er uvisst om skillet virkelig er så klart. Kan ikke kallet inneholde begge, og anse gjerning som et resultat av å tro? Grunnen til at vi blir kalt, er et vanskelig spørsmål å ta utgangspunkt i. Å svare på et spørsmål om "hvorfor?", vil alltid kunne lede til et nytt "hvorfor?". Det at et spørsmål ender opp i et svar med så liten håndgripelighet gjør at man klart ser skille mellom den menneskelige begrensningen og den guddommelige allvitenheten. Det nærmeste vi kommer er å lete blant de store linjene og løftene som presenteres i Det nye testamentet: Tro, håp og kjærlighet.

Det er riktig å bekrefte at kallet spesielt handler om menneskets identitet. Det gir både svar på hvem man er og hvilken funksjon man har. Men det handler ikke kun om dette alene. Hele bildet blir stående uten ”ramme” dersom man utelukker realiteten at det finnes en større kraft utenfor menneskenaturen. Uten den vil ikke kallet kunne gi fullstendige svar på verken hvem man er, hvorfor man er og hva man er til for. Meningen med livet ligger altså i begge disse funksjonene. Den bygger på kjennskapen til seg selv som menneske, og dens relasjon og oppgave i forhold til Gud. At kallet handler om Jesus og Guds frelsende gjerninger gjennom ham som Messias, er vanskelig å benekte ut fra de nytestamentlige tekstene. Uten denne kjernen blir kallet kun til egen nytte. På den måten må forståelsen av kallet være bygget opp rundt det som er selve grunnen til vår tro og gjerning, Jesus Kristus, Guds sønn. Samtidig er det viktig å se hvilken funksjon Jesus gav oss, å være hans kropp. En kropp med oppdrag direkte fra guddommelig hold. Det forteller oss tydelig at vi er fortsettelsen på den misjonsvirksomheten Jesus selv igangsatte. Men samtidig er det viktig at vi holder fast på at selve frelsesverket er utført ved at Jesus Kristus alene døde og stod opp igjen for hvert menneske. Det hviler ikke på våre gjerninger. Alle mennesker er da et redskap for Gud til å spre hans frelsesverk, i alle våre livssituasjoner og med alle våre kvaliteter, ut til alle folkeslag.

Når vi nå er på slutten av denne oppgaven vil jeg med frimodighet stille noen spørsmål som har dukket opp hos meg underveis. For det første vil jeg stille spørsmål til om det her er tale om to kall, eller om det egentlig er ett kall fremstilt i bestemt rekkefølge? Jeg bøyer meg under forståelsen av at mennesker er utrustet med forskjellige nådegaver, som til sammen holder liv i kirken, Jesu kropp. Men likevel våger jeg å spørre om hva som er viktigst av hva vi er *kalt til*, eller at vi *er kalt*? Denne tanken bør prege flere i deres refleksjon over hva livet brukes til. Både når det gjelder yrke og tjenester på fritiden. Jeg får ofte inntrykk av at troende mennesker er veldig klar over hva Jesus sier om disippelskap i Bibelen, men at Bibelens beskrivelse av dette ikke angår dem. Hva er det da som svikter? Skyldes det for lite fokus på kall i kirkens liv, eller skyldes det et statusjag som vi opplever hver eneste dag? Er verden virkelig blitt slik at det ikke lenger er plass til å regne med et kall? Er lønn og suksess blant troende blitt viktigere enn overbeviste tjenester for Guds rike? Da vil jeg konkludere med at noe er galt med hvordan kirken og de troende ser seg selv som Jesu kropp, med han som forbilde. Kanskje er akkurat dette et område som bør stå sentralt i kirkens kamp mot den sekulariseringen vi opplever så sterkt i vår tid. Menneskelivet som er så sentralt i hele Bibelen bør gis mening ut fra det som står der, og ikke kun ut fra samfunnsmessige forhold. Kanskje bør et så sentralt emne som menneskets kall, være mer tilstede i den troendes identitet som kristen i dag.

ANVENDT LITTERATUR

Andersen, Knut. "Fortolkning til Efeserbrevet". I *Efeser-, Kolosser- og Filipperebrevet*, red. Knut Andersen, Per Øverland og Jens Olav Mæland, 3-110. Oslo: Lutherstiftelsens Forlag og Lunde Forlag, 1973.

Andersen, Øivind. *Fortolkning til Romerbrevet*. Oslo: Lutherstiftelsens Forlag og Lunde Forlag, 1972.

Badcock, Gary D. *The Way of Life*. Cambridge: William B. Eerdmans Publishing Company, 1998.

Bjerkrheim, Trygve. *Fortolkning til Peters første og annet brev*. Oslo: Luther Forlag og Lunde Forlag, 1976.

Brown, F. Driver, S. Briggs, C. *The Brown-Driver-Briggs Hebrew and English Lexicon*. Massachusetts: Hendrickson Publishers, 2007.

Danbolt, Erling. *Fortolkning til Apostelen Paulus' første brev til korintierne*. Oslo: Lutherstiftelsens Forlag og Lunde Forlag, 1969.

Den Hellig Skrift, Bibelen. Det gamle og Det nye testamentet. Bibelselskapet, 2011.

Dewar, Francis. *Called or Collared? An alternative approach to vocation*. London: Francis Dewar, 2000.

Dunn, James D. G. *Jesus' call to discipleship*. New York: Cambridge University Press, 1992.

Fougner, Even. *Fortolkning til Apostelgjerningene*. Oslo: Luther Forlag og Lunde Forlag, 1976.

Frøvig, Daniel A. *Kommentar til Apostlenes gjerninger*. Oslo: H. Aschehoug og co, 1949.

Gudstjenestebok for Den norske kirke. Del II kirkelige handlinger. Oslo: Verbum, 1996.

Guttu, Tor (Red.). *Norsk ordbok med 1000 illustrasjoner*. Oslo: Kunnskapsforlaget, 2005.

Heiges, Donald R. *The christian's calling*. Philadelphia: Fortress press, 1984.

Hvalvik, Reidar. *Fra Jerusalem til Jordens ender. Hovedtrekk i Apostlenes gjerninger*. Stavanger: Credo Forlag, 1998.

Hvalvik, Reidar og Stordalen, Terje. *Den store fortellingen. Om Bibelens tilblivelse, innhold, bruk og betydning*. Oslo: Det Norske Bibelselskap, 1999.

Johnsen, Georg. *Fortolkning til Johannes' første, annet og tredje brev og Judas' brev*. Oslo: Luther Forlag og Lunde Forlag, 1976.

Johnstad, Gunnar. *Ord i Bibelen*. Oslo: Det Norske Bibelselskap, 2002.

Kittel, Gerhard. *Theological Dictionary of the New Testament. Volume III: Θ-K*. Grand Rapids: Wm B. Eerdmans Publishing Company, 1965.

Kvalbein, Hans. *Fortolkning til Matteusevangeliet, Bind I og II*. Oslo: Luther Forlag, 1998.

Kvalbein, Hans. "Fortolkning til Annet korintierbrev". I *Annet korintierbrev. Brevet til galaterne*, red. Hans Kvalbein og Ole Øystese, 118-284. Oslo: Lutherstiftelsens Forlag og Lunde Forlag, 1973.

Kvalbein, Hans. "Has Matthew abandoned the Jews?". I *The Mission of the Early Church to Jews and Gentiles*, red. Jostein Ådna og Hans Kvalbein, 45-62. Tübingen: Mohr Siebeck, 2000.

Lønning, Per. *Hva er kristendom?* Oslo: Forlaget land og kirke, 1972.

Madsen, Iver K. *Evangelierne, synoptisk sammenstilte*. København: Det Danske Bibelselskab, 1975.

McGrath, Alister E. *Christian theology. An introduction*. London: Wiley-Blackwell, 2011.

- McNeil, Brian. *Kom og følg meg. Bibelske refleksjoner over kall*. Oslo: Solum Forlag, 1994.
- Modalsli, Ole. *Fortolkning til Markusevangeliet*. Oslo: Lutherstiftelsens Forlag og Lunde Forlag, 1971.
- Moe, Olaf og Wisløff, Fredrik. *Fortolkning til Johannes-evangeliet*. Oslo: Lutherstiftelsens Forlag og Lunde Forlag, 1969.
- Mæland, Jens Olav. "Fortolkning til Filipperbrevet". I *Efesoer-, Kolosser- og Filipperbrevet*, red. Knut Andersen, Per Øverland og Jens Olav Mæland, 199-294. Oslo: Lutherstiftelsens Forlag og Lunde Forlag, 1973.
- Nestle-Aland. *Novum Testamentum Graece*. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 2006.
- Noack, Bent. *Det nye Testamente og de første kristne årtier*. København: Gads Forlag, 1998.
- Rimås, Otto. *Kallet ... til et liv i frihet*. Oslo: Luther Forlag, 1999.
- Ruud, Erling. *Fortolkning til Brevet til hebreerne og Jakobs brev*. Oslo: Lutherstiftelsens Forlag og Lunde Forlag, 1970.
- Senior, Donald og Stuhlmüller, Carroll. *The Biblical Foundations for Mission*. Maryknoll, New York: Orbis Books, 1983.
- Siterte sitater. "Moder Teresa". Tilgjengelig på <http://www.ordtak.no/index.php?v=sitat&fn=&en=Moder%20Teresa>. Besøkt 29. april 2012.
- Siterte sitater. "Søren Kierkegaard". Tilgjengelig på <http://www.ordtak.no/index.php?v=sitat&fn=S%F8ren&en=Kierkegaard>. Besøkt 29. april 2012.
- Skjevesland, Olav. *Kirken i Det nye testamente*. Oslo: Andaktsbokselskapet, 1976.

Staalstrøm, Bjarne. *Ditt kall er å leve. Tanker om livsglede og trygg hverdagstro*. Drammen: Rex Forlag, 1996.

Stuhlmacher, Peter. "Matt 28:16-20 and the Course of Mission in the Apostolic and Postapostolic Age". I *The Mission of the Early Church to Jews and Gentiles*, red. Jostein Ådna og Hans Kvalbein, 17-43. Tübingen: Mohr Siebeck, 2000.

Synnes, Martin. *Hvordan arbeide med nytestamentlige tekster. Innføring i bibelfaglig metode*. Oslo: Kolofon AS, 2003.

Ulrichsen, Jarl Henning. *Gresk-norsk ordbok til det nye testamentet Bind 1: A – I*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag, 2009.

Ulrichsen, Jarl Henning. *Gresk-norsk ordbok til det nye testamentet. Bind 2: K – Ω*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag, 2009.

Vågen, Tormod. *Fortolkning til Lukas-evangeliet*. Oslo: Lutherstiftelsens Forlag og Lunde Forlag, 1969.

Weider, Bjarne O. *Fortolkning til Tessalonikerbrevene*. Oslo: Luther Forlag og Lunde Forlag, 1974.

Øverland, Per. "Fortolkning til Kolosserbrevet og Brevet til Filemon". I *Efeso-, Kolosser- og Filipperbrevet*, red. Knut Andersen, Per Øverland og Jens Olav Mæland, 111-197. Oslo: Lutherstiftelsens Forlag og Lunde Forlag, 1973.

Øystese, Ole. "Fortolkning til Brevet til galaterne". I *Annet korintierbrev. Brevet til galaterne*, red. Hans Kvalbein og Ole Øystese, 3-117. Oslo: Lutherstiftelsens Forlag og Lunde Forlag, 1973.